

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน
ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี

รายงานการวิจัย

โครงการแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน

ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี

(รายงานฉบับสมบูรณ์)

โดย

รองศาสตราจารย์ โอลาวดี	เข็มทอง
ศาสตราจารย์ ดร. สิน	พันธุ์พินิจ
อาจารย์ กฤษฎา	ประสาสน์วุฒิ
อาจารย์ ส่งเสริม	หอมกลิน

หน่วยงาน

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช นนทบุรี

โทรศัพท์ 0-2503-3577

0-2504-7777 ต่อ 8047 ,8048,8049

โทรสาร 0-2503-3578

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) ชี้ให้ระยะเวลาดำเนินการวิจัยทั้งหมด 24 เดือน โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักเป็นการซึ่งวัดถูกประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และองค์กรอื่นๆที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ตลอดจนความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดสระบุรี

โครงการวิจัยนี้สำเร็จไปได้ด้วยดีด้วยความร่วมมือของเหลือเชิงกันและกันตามหลักการสหกรณ์ของบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารกลุ่มขององค์กร/ประชาชนในจังหวัดสระบุรีที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระบุรี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสระบุรี สำนักงานปลัดสัตว์จังหวัดสระบุรี สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรี สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมเครือข่ายทุกท่านทั้งในจังหวัดสระบุรีและนอกจังหวัดสระบุรี ตลอดจนหัวหน้าชุดโครงการวิจัย เจ้าหน้าที่ประสานงานที่เกี่ยวข้อง นักวิจัยในชุดโครงการวิจัยทั้ง 9 ชุดโครงการ และผู้ทรงคุณวุฒิประจำโครงการทุกท่าน คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

10 พฤษภาคม 2548

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี เป็นโครงการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและองค์กรอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ตลอดจนความเข้มแข็ง และยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเน้นกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เป็นสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาวิจัยเป็นดังนี้

สถานการณ์การดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ประกอบด้วยสหกรณ์
การเกษตร กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์โคนม ก่อนการพัฒนาเครือข่าย พบร่วม
แต่ละกลุ่มโดยแบ่งเป็นกลุ่มสหกรณ์ภาคเกษตรและกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ และ
ก ล ม

สหกรณ์โคนม แต่ละกลุ่มต่างมีจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ที่มีความแตกต่างกัน ค่อนข้างมาก และพบว่าแต่ละองค์กรของยังมีความแตกต่างกันมากด้วยไม่ว่าจะเป็นการดำเนินธุรกิจ ฐานะทางการเงิน ขนาดขององค์กร การบริหารจัดการและความต้องการใช้เงินอย่าง เครือข่ายที่ต่างกัน สำหรับการประเมินความสนใจในการเข้าร่วมเครือข่าย สูปได้ดังนี้ 1) กลุ่ม/องค์กรประชาชนเข้าใจในความหมายของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในกลุ่มในแนวทางเดียวกันแต่ก็ยอมรับว่าเป็นสิ่งใหม่ในมิติเดิมทางความคิดของการรวมตัวกันในระบบสหกรณ์ 2) กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าเครือข่ายการรวมตัวที่ยังยืนหนึ้งต้องเป็นเครือข่ายธุรกิจที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตามทฤษฎี ชนะ-ชนะ คือทุกฝ่ายได้เติมเต็มส่วนพร่องหรือรายได้จากทุกฝ่ายร่วมมือกัน 3) กลุ่ม/องค์กรประชาชนมีความยินดีที่ช่วยกันสร้างแนวทางความร่วมมือทางธุรกิจขึ้นแต่ต้องนำแนวคิดและผลของการรวมสมองกลับไปถ่ายทอดในกลุ่มของตนเองเนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในรูปของคณะกรรมการ และ 4) การร่วมมือทางธุรกิจที่กลุ่มคิดว่าอาจเป็นไปได้คือการลงทุนในธุรกิจปุ๋ยอินทรีย์เมืองมูลวัว ปุ๋ยอินทรีย์จากน้ำมันที่ไม่ผ่านคุณภาพรับซื้อจากโรงงานแปรรูป ความร่วมมือด้านเงินทุนระหว่างสหกรณ์มีเงินล้น และสหกรณ์ที่มีเงินขาด และความร่วมมือ ด้านการความซื่อธรรมชาติสินค้า

รูปแบบและกระบวนการในการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน กระบวนการที่ศึกษาคือกระบวนการ AIC และกระบวนการมีส่วนร่วมโดยใช้ผู้บริหารของกลุ่ม/องค์กรประชาชนได้แก่ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ

เดือนกุมภาพันธ์ หรือกรรมการอื่น และผู้จัดการหรือหัวหน้าฝ่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชนละ 3-5 คน โดยการกระตุ้นให้ผู้บริหารได้เคราะห์ดูตนเองและร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาเครือข่ายด้วยตนเองทั้งในกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่ตนเองรับผิดชอบและการพัฒนาเครือข่ายผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบและกระบวนการพัฒนาเครือข่ายทั้งกระบวนการ AIC และกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เป็นไปได้ที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาและการเข้าร่วมเครือข่ายในทางทฤษฎี แต่วิธีการที่จะนำกระบวนการพัฒนาเครือข่ายและกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมาใช้ในทางปฏิบัติต้องใช้วิธีการและรูปแบบที่หลากหลายและต้องอาศัยวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถอย่างสูงและต้องใช้เวลาในการพัฒนามากและต่อเนื่องและควรลงลึกถึงสมาชิกระดับภาคหน้าหรือชุมชนที่เกิดหรือมีปัญหาร่วม 2) การเกิดกลุ่มเครือข่าย ส่วนใหญ่เกิดขึ้นอย่างหลวມๆตามแรงกระตุ้น ทั้งเครือข่ายเงินทุน เครือข่ายปัจจัยเคมี เครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว เครือข่ายปัจจัยอินทรีย์ เครือข่ายรถเกี่ยวข้าว และเครือข่ายโคนม เป็นต้น และได้มีการพัฒนาเครือข่ายอื่นตามความต้องการ เช่น เครือข่ายโรงสีข้าว เครือข่ายการตลาด และเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นต้น เพราะสภาพปัญหาที่เกิดไม่ได้รุนแรงและกระทบต่อความเป็นอยู่ของตนเองมากนักและผู้บริหารสหกรณ์ยังไม่ค่อยตระหนักที่จะต้องแก้ปัญหา 3) ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเครือข่ายที่สำคัญได้แก่ (1) ปัญหาพื้นฐานเนื่องมาจากการเกิดกลุ่ม/องค์กรประชาชนและระบบการส่งเสริมสนับสนุนในอดีต จนถึงปัจจุบันไม่ได้สะท้อนถึงปัญหาความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกภายในกลุ่ม (2) กว้างมาก ระเบียบ ข้อบังคับและคำแนะนำต่างๆไม่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่าย (3) ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กรประชาชนไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกที่มาใช้บริการเป็นเหตุให้สมาชิกต่างคนต่างพึงตนเองหรือหากแห่งที่พึงรายแหล่ง (4) เป้าหมายร่วมของกลุ่มคนในองค์กรสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรต่างกัน ระหว่าง สมาชิก กรรมการ และฝ่ายจัดการ ขาดการพัฒนาเป้าหมายที่เอื้อประโยชน์ชี้กันและกัน (5) ภาระการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันทำให้สมาชิกมีทางเลือกที่จะได้รับทางเลือกที่ตนเองคิดว่าดีที่สุดมาก many (6) ขาดองค์กรหรือผู้นำที่เข้มแข็งที่จะช่วยกระตุ้นอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง (7) ผู้บริหารสหกรณ์ขาดความต่อเนื่องตามกฎหมายสหกรณ์

รูปแบบและกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน นอกจากกระบวนการข้างต้นแล้วคน哪ผู้วิจัยยังใช้การวิเคราะห์ SWOT ในการร่วมคิดเพื่อการพัฒนาเครือข่าย ผลการวิเคราะห์และพัฒนาการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนนั้นมีแนวทางพัฒนาดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาควรพัฒนาในกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มีปัญหาร่วมกันจริงๆและเป็นปัญหาที่มีผลกระทบอย่างแรงต่อตนเองและกลุ่ม/องค์กร 2) กระบวนการในการพัฒนากลุ่ม ต้องพัฒนาในระดับเครือข่ายพร้อมๆกันกับการพัฒนาในระดับภาคหน้า ทั้ง กระบวนการ

สมาชิกและฝ่ายจัดการ รวมทั้งส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๓) ควรพัฒนาจิตตานมัสหกรณ์เป็นร่วมๆกับการพัฒนาเครือข่าย

รูปแบบการพัฒนาและปรับเปลี่ยนแนวความคิดของบุคคล ในระยะแรกพบว่า แนวความคิดของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงน้อยความสัมพันธ์ระหว่าง ประธานกรรมการ กรรมการ และฝ่ายจัดการน้อยแต่เมื่อถึงจุดโครงการความสัมพันธ์ดีขึ้น จากการทำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ดังนั้นแนวทางที่เหมาะสมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้คือ ๑) ลดความรู้สึกยึดติดในอำนาจ ของประธานกรรมการและกรรมการลง และ ๒) เพิ่มความรู้สึกดึงความล้าของฝ่ายจัดการ โดย รูปแบบการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมใกล้ชิดกัน เรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน

รูปแบบและกระบวนการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กร ประชาชนในการพัฒนาเครือข่าย หลังจากได้รับความเห็นชอบแล้วกำหนดเป้าหมายหรือกิจกรรมที่ จะต้องทำร่วมกันนั้นเครือข่ายควรร่วมกันกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนโดยควรจะใช้ รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยเริ่มตั้งแต่ ๑) การวิเคราะห์ตนเองทั้งภายในและภายนอก ๒) กำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกันและเป้าหมายสุดท้ายที่ต้องการอย่างชัดเจน ๓) กำหนดกลยุทธ์ที่จะ ดำเนินการไปสู่เป้าหมาย ๔) กำหนดแผนปฏิบัติการ และ ๕) การปฏิบัติและการประเมินผลการ ดำเนินงาน

การพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่ ควรจะเป็นเครือข่ายทางด้านการดำเนินธุรกิจร่วมกันและเพื่อประโยชน์ในการประสานงาน ระหว่างเครือข่ายควรเป็นเครือข่ายตามพื้นที่ควบคู่กับไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามต้องเกิดจากการมี ปัญหาร่วมกันอย่างแท้จริง

การพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี โดยมุ่งเน้นที่ผู้บริหาร กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เป็นสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้นักวิจัยยึด มั่นในบทบาทผู้กำหนดให้เห็นถึงความสำคัญของเครือข่ายพันธมิตร เป็นผู้ให้แนวคิด ให้สมาชิก ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์โดยยึดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ขององค์กรประชาชนโดยเคร่งครัด การพัฒนาและสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เครือข่าย เติมสิ่งขาด จนสมาชิกเครือข่ายมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในด้านความคุ้นเคยและความเปิดใจที่มีต่อกันและ ที่สำคัญที่สุดได้เรียนรู้ที่จะสร้างเครือข่ายร่วมกันในอนาคต และได้ข้อสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จ ของเครือข่ายพันธมิตรได้แก่ ๑) การทำความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องของวิสัยทัศน์และพันธกิจ ของเครือข่ายที่ได้ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์สุดท้ายอย่างชัดเจน ๒) เครือข่ายพันธมิตรจะต้อง กำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกทุกฝ่ายอย่างชัดเจน ๓) องค์กรสมาชิก เครือข่ายควรได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำ ความมีอำนาจหน้าที่ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๔) ความเท่าเทียมกันไม่ว่าก่อตุ้ม/องค์กรการเล็กหรือใหญ่ต่างมีบทบาทสำคัญต่อเครือข่าย ๕) ความ

ต่อเนื่องของผู้บริหารจัดการองค์กร 6) ความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลและการเจรจาต่อรองในทุกกิจกรรมของเครือข่าย 7) ความมั่นคงต่อสัญญาที่เครือข่ายได้ตกลงทำกิจกรรมร่วมกัน 8) ขนาดของความร่วมมือในเครือข่ายพันธมิตรควรจะต้องเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตามกาลเวลา 9) ความเป็นองค์กรรูปนัยของเครือข่าย โดยเฉพาะเครือข่ายทางธุรกิจ 10) ความพึงพอใจทั้งระดับสมาชิก ระดับผู้บริหารองค์กร และระดับองค์กร 11) กระบวนการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาเครือข่าย และ 12) การพัฒนาผู้นำของเครือข่าย

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติได้แก่ 1) การมีเจ้าภาพ การดำเนินงานเครือข่ายจะต้องมีเจ้าภาพ เป็นศูนย์กลางประสานเครือข่าย 2) การจัดรูปองค์กรเครือข่าย ให้มีการแบ่งแยกหน้าที่ บทบาทและความรับผิดชอบ 3) ความโปร่งใส โดยเครือข่ายควรวางแผนการบริหารจัดการที่สามารถให้สมาชิกตรวจสอบได้ 4) ความมีส่วนร่วมควรให้สมาชิก รวมการอื่นๆและเจ้าหน้าที่ หางรณ์ได้รับทราบความเป็นมาอย่างต่อเนื่องและจุนใจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย และ 5) ความพึงพอใจทั้งสมาชิก กรรมการ และเจ้าหน้าที่ควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ความต่อเนื่อง ทั้งความต่อเนื่องระดับนโยบายในเรื่องวาระของคณะกรรมการดำเนินการ และความต่อเนื่องระดับบริหารจัดการ ทุกกลุ่ม/องค์กร ประชาชน และทุกระดับ มีขาดผู้บริหารที่มีความสามารถ และขาดโอกาสเจริญเติบโตในหน้าที่ 2) การจัดรูปองค์กรแบบรูปนัยทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้เข้าถึงรายให้มีการรวมตัวของหางรณ์และกลุ่มเกษตรกร 3) ลักษณะความซ่อนแอบหลีกจากรัฐ รัฐความมีนโยบาย กระจายเงินช่วยเหลือแก่ท้องถิ่นในลักษณะของการกระตุ้นให้ใช้จ่ายเงินเพื่อการลงทุนมากกว่าการบริโภค

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
คำถาມหลักของการวิจัย	3
ผลงานที่คาดหมาย	4
นิยามศัพท์	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ระเบียบวิธีการวิจัย	8
บทที่ 2 สถานการณ์ของกลุ่ม/องค์กรประชาชนจังหวัดสระบุรี	16
ข้อมูลเบื้องต้นจังหวัดสระบุรี	16
สภาพทั่วไปของจังหวัดสระบุรี	17
โครงสร้างประชากร	19
เศรษฐกิจ	19
การเกษตร	19
สภาพทั่วไปของเกษตรกร	20
ศักยภาพในการพัฒนา	21
สถานการณ์บริบทของสหกรณ์ในจังหวัดสระบุรี	21
การเขื่อมโยงชุมชนระหว่างสหกรณ์	23
บทที่ 3 กระบวนการดำเนินการวิจัย	27
กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาเครือข่าย	27
กระบวนการ AIC	27
กระบวนการภารมีส่วนร่วม	30
ความร่วมมือกันในระหว่างสหกรณ์	36
กระบวนการและขั้นตอนของทีมวิจัยในการสร้างเครือข่าย	36
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัยแต่ละระยะ	42
ผลการศึกษาวิจัยระยะที่ 1	42

ผลการศึกษาวิจัยระยะที่ 2	46
ผลการศึกษาวิจัยระยะที่ 3	73
ผลการศึกษาวิจัยระยะสุดท้าย	121
สรุปผลการเชื่อมโยงเครือข่ายเมื่อสิ้นสุดโครงการ	142
 บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาวิจัย	 161
การศึกษาสถานการณ์การดำเนินของกลุ่ม/องค์กรประชาชน	161
การศึกษารูปแบบและกระบวนการในการวิเคราะห์และกำหนดทิศทาง	
การดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน	166
การศึกษาหารูปแบบและกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่าย	
กลุ่ม/องค์กรประชาชน	169
การศึกษาหารูปแบบการพัฒนาและปรับเปลี่ยนแนวความคิดของบุคคล	170
การศึกษาหารูปแบบกระบวนการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ	
ของกลุ่ม/องค์กรประชาชน	171
การพัฒnarูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน	172
บทที่ 6 บทสรุปเคราะห์และข้อเสนอแนะ	176
ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	176
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	179
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	181
บรรณานุกรม	182
 ภาคผนวก	
บริบทของเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี	183

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
1. จำนวนสหกรณ์ในจังหวัดสระบุรีจำแนกตามประเภทสหกรณ์	11
2. จำนวนขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชนในจังหวัดสระบุรี	12
3. แสดงจำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี	22
4. แสดงการประกอบการด้านธุรกิจ	23
5. สรุปกระบวนการ AIC	29
6. ขั้นตอนในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน	38

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
1. แบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย	7
2. กระบวนการวิจัยแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่	9
3. กระบวนการวางแผนกลยุทธ์กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่	10
4. ประชากรและตัวอย่าง	13
5. แผนที่จังหวัดสระบุรี	18
6. กระบวนการและขั้นตอนของกระบวนการ AIC	27
7. การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มหลัก	51
8. เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 1	52
9. เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 2	53
10. เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 3	54
11. เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 4	55
12. เครือข่ายเงินทุน	59
13. เครือข่ายปูยเมคเม	60
14. เครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว	61
15. เครือข่ายปูยอินทรีย์	62
16. เครือข่ายเครื่อง(รถ)เกี่ยวข้าว	63
17. เครือข่ายโคนม	64
18. เครือข่ายเงินทุน	75
19. เครือข่ายปูยเมคเม	78
20. เครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว	82
21. เครือข่ายปูยอินทรีย์	84
22. เครือข่ายเครื่องเกี่ยวข้าว	86
23. รูปแบบของกระบวนการตัดสินใจนวัตกรรมของโวเจอร์ส	87
24. รูปแบบเครือข่ายโคนม	99
25. แผนผังการเชื่อมโยงเครือข่ายระดับต่างๆ	102
26. การเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์โคนมเพื่อแก้ปัญahanมลัน	103

27. การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านบริษัทกลางซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระด้านการตลาด	104
28. แนวคิดภาพรวมของเครือข่ายที่คาดหวัง	105
29. ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย	106
30. การเชื่อมโยงเครือข่ายในมุมระหว่างสหกรณ์	107
31. การเชื่อมโยงเครือข่ายทางด้านอาหารสัตว์	108
32. เครือข่ายโรงสีข้าว	116

บทที่ 1

บทนำ

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ จังหวัดสระบุรี เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกอ.) ซึ่งใช้ระยะเวลาดำเนินการวิจัยทั้งหมด 24 เดือน โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลาຍประการซึ่ง วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่ ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและองค์กรอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ตลอดจนความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กร ประชาชน ซึ่งมีผลการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของปัญหา

ผลการสังเคราะห์สถานการณ์บวนการสหกรณ์ไทย ตามโครงการประสานงานเพื่อ พัฒนากรอบแนวคิดสำหรับชุดโครงการวิจัยด้านสหกรณ์ ชี้ให้เห็นว่า “ กลุ่ม/องค์กรประชาชน ” ที่มี ลักษณะการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ มีทั้งที่เป็น “สหกรณ์” ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติ สหกรณ์ และ “ไม่ได้เป็นสหกรณ์” ที่ไม่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์แต่มีการรวมกลุ่ม และดำเนินกิจกรรมคล้ายสหกรณ์ ซึ่งในโครงการวิจัยนี้จะเรียก สหกรณ์และกลุ่มองค์กรอื่นที่มิใช่ สหกรณ์ว่า “ กลุ่ม/องค์กรประชาชน ” ซึ่งต่างฝ่ายมิจดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันไป สำหรับกลุ่ม/องค์กร ประชาชน “ที่เป็นสหกรณ์” นั้นมิจดเด่นตรงที่มีสภาพเป็น “นิติบุคคล” ตามกฎหมายสหกรณ์ และมี ระบบเครือข่ายที่เรียกว่า “บวนการสหกรณ์” มีสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเป็นองค์กรกลาง ระดับสูงสุดที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมิจดมุ่งหมายในการพัฒนาความร่วมมือกันตามวิธีการสหกรณ์ ปัญหาที่ สำคัญของสหกรณ์ คือยังมีสหกรณ์อีกจำนวนมากที่ยังไม่สามารถดำเนินกิจการ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีสาเหตุหลายประการ ได้แก่ การขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก สหกรณ์ ผู้บริหารและฝ่ายจัดการสหกรณ์ยังไม่มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการ จึงมัก เห็นว่า

สหกรณ์ยังต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นที่มาของกำกับล่าว่า “สหกรณ์ถูกครอบจำกัด รัฐ” ในขณะเดียวกัน กลุ่ม/องค์กรประชาชน อื่น “ที่ไม่ได้เป็นสหกรณ์” ในที่นี้ขอใช้คำว่า “บวนการ สหกรณ์ภาคประชาชน” มิจดเด่นคือ ส่วนใหญ่มักเกิดจากการรวมตัวของประชาชนเอง มีผู้นำที่ เข้มแข็งและมีอุดมการณ์ สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จึงทำให้ บวนการสหกรณ์ภาค ประชาชนนี้มีความเข้มแข็ง โดยกิจกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่กิจกรรมส่งเสริมการออมและการให้ เงินกู้แก่สมาชิกเป็นสำคัญและปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสร้างความเป็น

ปึกแผ่นมากขึ้นเรื่อยๆ ประเด็นที่เป็นข้อสังเกตคือเมื่อใดที่ขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน ขาดผู้นำ ไป มักจะประสบปัญหาการดำเนินงานและก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกอยู่เนื่องๆ

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในอดีตที่ผ่านมาในกลุ่มของสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ ยังคงปิดตัวอยู่ในแวดวงของสหกรณ์มีการขยายเครือข่ายซึ่งกันและกันไม่มากนัก ขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชนก็เช่นเดียวกัน และ ไม่มีการขยายเครือข่ายเชื่อมโยงกันระหว่างขบวนการสหกรณ์กับขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน ยังคงเป็นไปลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างอยู่ไม่มีการเสริมสร้างความร่วมมือที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกันและพัฒนาไปด้วยกันอย่างแท้จริง

สำหรับการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ และขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน จะทำอย่างไรที่จะให้สมาชิก กลุ่ม/องค์กรประชาชน นี้มีความพร้อมที่จะพัฒนาองค์กร ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และจัดทำอย่างไรที่จะให้องค์กร/หน่วยงานที่ทำการสนับสนุน กลุ่ม/องค์กรประชาชนเหล่านี้ มีการประสานความร่วมมือที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อภาพรวมในการพัฒนา โดยไม่อยู่ในลักษณะที่หลายฝ่ายมองว่าเป็นการแย่งชิง ประชาชนอย่างที่เป็นอยู่ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “ แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม/องค์กร ประชาชน ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นที่จะให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักวิชาการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในขบวนการสหกรณ์และขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน ในทุกระดับ เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบ และวิธีการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของ กลุ่ม/องค์กร ประชาชน ต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร ประชาชน และเครือข่าย อันจะนำไปสู่การปฏิบัติ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขยายผลต่อไป

จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย ระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) 108 กิโลเมตร มีพื้นที่ 3,576.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,235,304 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ มีประชากรทั้งหมด 363,405 คน (ข้อมูลในปี พ.ศ 2543) จังหวัดสระบุรีเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพราะเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงโคเนื้อและโคนมชั้นดี ส่งผลิตภัณฑ์มีเป็นสินค้าออกสำคัญสร้างรายได้เข้าจังหวัดปีหนึ่งๆ เป็นมูลค่าหลายล้านบาท และยังมีผลิตผลทางการเกษตรอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ หลายชนิด เช่น ข้าวสารเส้าไห มะม่วงพันธุ์หนองแขม และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมากมาย ประชารถในจังหวัดสระบุรีส่วนหนึ่งจะมีการรวมกลุ่มกันดำเนินธุรกิจร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม/องค์กร ประชาชนที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ซึ่งมีเกือบทุกประเภทสหกรณ์ กระจายอยู่ทุกอำเภอ มีสมาชิกในกลุ่มสหกรณ์มากกว่า 55,511 ครอบครัว นอกจากนั้นยังมีกลุ่ม/องค์กร ประชาชนที่ไม่เป็นสหกรณ์ อีกมากกว่า 54,706 ครอบครัว (รายละเอียดข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสระบุรี ปรากฏในภาคผนวก 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น กลุ่ม/องค์กร ประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ซึ่งได้ศึกษา

ครอบคลุมกีอบทุกกลุ่ม/องค์กรประชาชน) สภาพพื้นที่ของแต่ละอำเภอไม่ห่างไกลจากตัวจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางมากนัก กลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัสดระบุริมชายกลุ่ม/องค์กรที่มีการดำเนินการที่เข้มแข็งและมีการรวมกลุ่มเชื่อมโยงเครือข่ายดำเนินงานบ้างแล้ว ประกอบกับกลุ่มนบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนในการสนับสนุนอย่างดี ดังนี้คาดว่ากลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดระบุริมจะมีศักยภาพเพียงพอในการศึกษา เพื่อการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตลอดจนความร่วมมือระหว่างกันของ กลุ่ม/องค์กรประชาชน และประเมินความสนใจในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

2.2 เพื่อศึกษาหารูปแบบและกระบวนการในการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เอื้อประโยชน์ มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในลักษณะของการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ

2.3 เพื่อศึกษาหารูปแบบและกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม//องค์กรประชาชน ในพื้นที่เกิดจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกันในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกันและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

2.4 เพื่อศึกษาหารูปแบบการพัฒนาและปรับเปลี่ยนแนวทางความคิดของบุคคลในบูรณาการสหกรณ์และบูรณาการสหกรณ์ภาคประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้

2.5 เพื่อศึกษาหารูปแบบกระบวนการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนให้อ่ายุบันพื้นฐานของการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ

2.6 เพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่ ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กร/ประชาชนและองค์กรอื่นๆที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

3. คำถามหลักของการวิจัย

3.1 กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ มีสภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคภายใน

กลุ่ม/องค์กรประชาชนอย่างไร มีความร่วมมือกันในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน หรือมีเครือข่าย หรือไม่ อย่างไร และในกรณีที่ยังไม่มีความร่วมมือระหว่างกันนั้น มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร กลุ่ม/องค์กรประชาชนเหล่านั้นมีความสนใจที่จะสร้างความร่วมมือกันหรือไม่

3.2 รูปแบบกระบวนการในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน เพื่อประโยชน์ต่อสมาชิก ต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนความมีลักษณะอย่างไร ทั้งนี้อู่บันพื้นฐานของการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ

3.3 รูปแบบและกระบวนการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและกลุ่ม/องค์กรอื่นในพื้นที่ เพื่อให้เกิดเครือข่ายและความร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติควรเป็นอย่างไร รูปแบบและกระบวนการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และกลุ่ม/องค์กรอื่นๆ ก่อให้เกิดผลอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขอะไร ทั้งผลที่มีต่อสมาชิก ต่อกลุ่ม/องค์กร และต่อเครือข่าย ในด้านของความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และด้านวิทยาการ

3.4 บทบาทที่ควรจะเป็นของกลุ่มบุคคลทุกฝ่ายในกระบวนการสหกรณ์ และกระบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน และบทบาทที่ควรจะเป็นของหน่วยงานสนับสนุนฝ่ายต่างๆ ทั้งหน่วยงานรัฐ สถาบันวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนในการสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายควรเป็นอย่างไร

3.5 รูปแบบการบริหารจัดการ ของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนให้อยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ ควรจะเป็นอย่างไร

3.6 รูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กร/ประชาชนและองค์กรอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่มองค์กร/องค์กรประชาชน ตลอดจนความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ควรจะมีรูปแบบอย่างไร

4. ผลงานที่คาดหมาย

4.1 ได้ทราบสภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตลอดจนความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่ม/องค์กรประชาชน และประเมินความสนใจในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

4.2 ได้รูปแบบและกระบวนการในการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เอื้อประโยชน์ มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในลักษณะของการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ

4.3 ได้รูปแบบ กระบวนการ ผล และปัจจัยเงื่อนไขของรูปแบบและกระบวนการใน

การเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ ที่เกิดจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกันในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกันและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

4.4 ได้รูปแบบของการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนแนวความคิดของบุคคลในบวน การสหกรณ์และบวนการสหกรณ์ภาคประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ และได้ทราบบทบาทของหน่วยสนับสนุนฝ่ายต่างๆที่ควรจะเป็นทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ สถาบันวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน และได้ข้อเสนอแนะ

4.5 ได้กระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนให้อยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ

4.6 ได้รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่ ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กร/ประชาชน และองค์กรอื่นๆที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิก ของกลุ่มองค์กร/องค์กรประชาชน ตลอดจนความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

5. นิยามศัพท์

“กลุ่ม/องค์กรประชาชน “ หมายถึง สหกรณ์ ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติ สหกรณ์ หรือ”บวนการสหกรณ์” และกลุ่ม/องค์กรอื่นที่มิได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ แต่มีการรวมกันดำเนินกิจกรรมตามหลักการสหกรณ์ หรือ”บวนการสหกรณ์ภาคประชาชน”

สหกรณ์” หมายถึง คณะบุคคลซึ่งรวมตัวกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยเหลือตนเองช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

“บวนการสหกรณ์” หมายถึง สหกรณ์ต่างๆตั้งแต่สหกรณ์ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์บริการ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระบุรี ชุมชนสหกรณ์ทุกประเภท และ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

“บวนการสหกรณ์ภาคประชาชน “ หมายถึง กลุ่ม/องค์กรประชาชนอื่นที่ดำเนินกิจกรรมตามหลักการสหกรณ์แต่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ ประกอบด้วย กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในความสัมพันธ์และ ของ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาชุมชน กรมประชาสงเคราะห์ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช) ธนาคารหมู่บ้าน เครือสันติอโศก เป็นต้น

“การเชื่อมโยงเครือข่าย” หมายถึง การสร้างความร่วมมือหรือสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน ตั้งแต่ 2 กลุ่ม/องค์กร ขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำกิจกรรมอย่างโดยย่าง

หนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันอย่างจริงใจ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น มีการใช้ทรัพยากร่วมกัน เสี่ยงภัยร่วมกัน และได้รับประโยชน์ร่วมกัน

“ การวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน” หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ กลุ่ม/องค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในอนาคต บนพื้นฐานของความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีการวิเคราะห์ สิ่งที่เป็นโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน ของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

6. ครอบแนวคิดการวิจัย

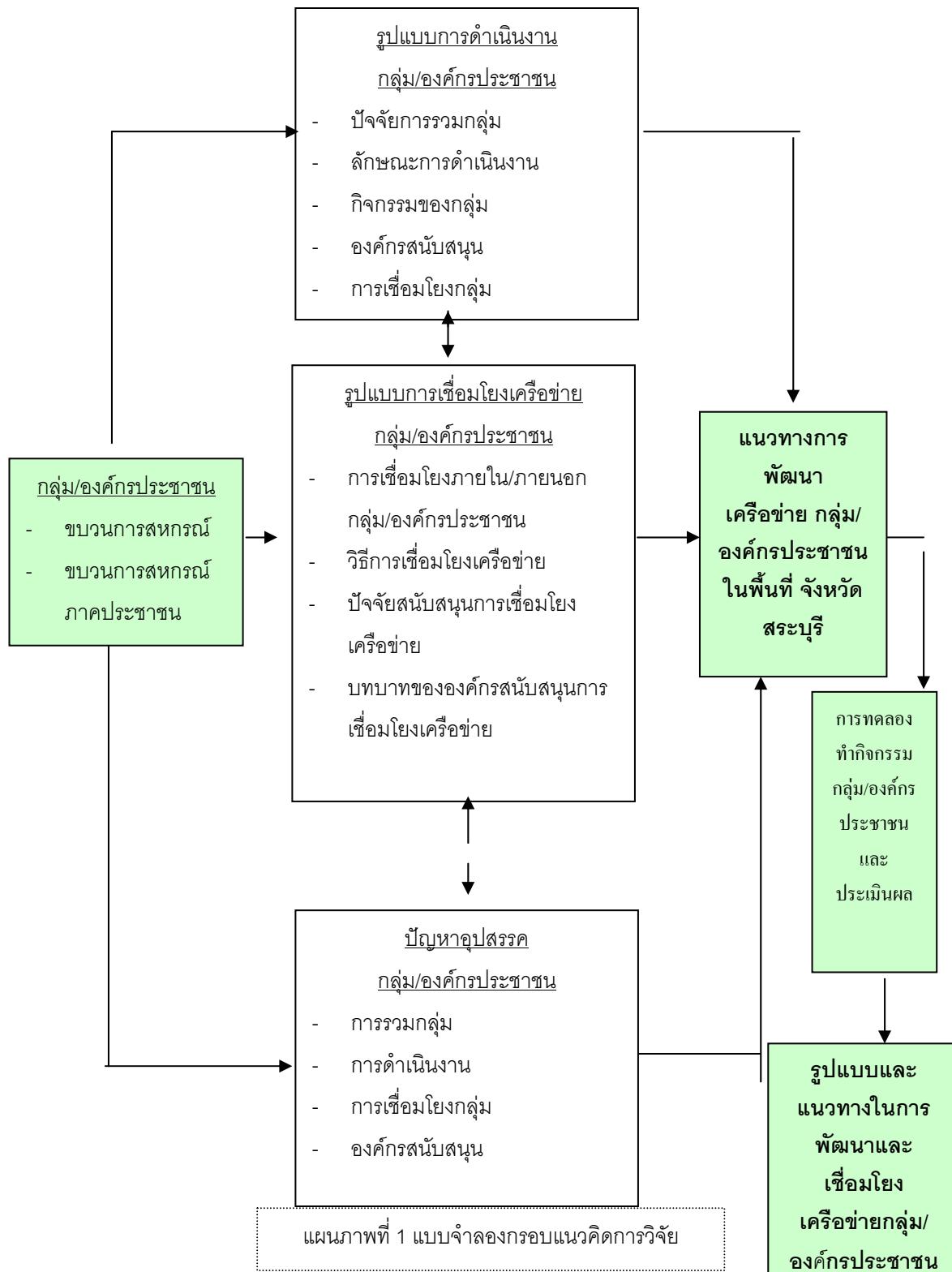
แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี นี้มีครอบแนวคิดหลักเพื่อ การพัฒนาเครือข่ายของ กลุ่ม/องค์กรประชาชน เป็นไปในลักษณะของการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระของกลุ่ม/องค์กรประชาชนอย่างแท้จริง เป้าหมายในการพัฒนาเครือข่ายมุ่งไปที่ประโยชน์ที่สามาชิกกลุ่ม/องค์กรประชาชนจะได้รับเป็นสำคัญ และเป็นไปในทิศทางที่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนนั้น สำหรับครอบแนวคิดการวิจัยเพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คณะผู้วิจัยกำหนดแบบจำลองครอบแนวคิดการวิจัยตามแผนภาพที่ 1

แบบจำลองครอบแนวคิดการวิจัยนี้ ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กลุ่ม/องค์กรประชาชนทั้งที่เป็นบวนการสหกรณ์และบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน ซึ่งต่างก็มีรูปแบบการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์เหมือนกัน ซึ่งประเด็นหลักที่จะทำการศึกษาได้แก่ ปัจจัยการรวมกลุ่ม ลักษณะการดำเนินงาน กิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร ทั้งของรัฐและเอกชนที่สนับสนุน การเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่ม และอื่น ๆ ศึกษารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน ทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม วิธีการเชื่อมโยงเครือข่าย ปัจจัยสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่าย บทบาทขององค์กรสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่าย และอื่นๆ ศึกษาปัญหา อุปสรรคของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ตัวแปรปัญหาการรวมกลุ่ม การดำเนินงาน การเชื่อมโยงองค์กรสนับสนุน และอื่นๆ

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาเครือข่าย/กลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ผลจากการศึกษากลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ทั้งหมดในส่วนที่ 1 จะได้กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มีศักยภาพพอที่จะดำเนินงานประสบความสำเร็จและมีโอกาสที่จะร่วมเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน จำนวนอย่างน้อยกลุ่ม/องค์กรประชาชนประเภทละ 10 แห่ง รวม 20 แห่ง เพื่อให้แต่ละแห่งศึกษาวิเคราะห์ตนเองโดยใช้กระบวนการการกลุ่มเพื่อวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนากลุ่ม/องค์กรของตนเองให้เข้มแข็งและสามารถพัฒนาเป็นเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่

ส่วนที่ 3 การทดลองทำกิจกรรมกลุ่มเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่แต่ละกลุ่มได้

พัฒนาแผนกลยุทธ์ในการรวมกลุ่มเชื่อมโยงเครือข่าย แล้วนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจริงของแต่ละกลุ่ม และการเชื่อมโยงกลุ่มต่อไป และประเมินผลการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์และการเชื่อมโยงเครือข่าย และหลังจากการประเมินการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์แล้วจะนำมาระคุมความคิด เพื่อจะได้รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนต่อไป

7. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) เพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสารบูรี ให้เข้มแข็ง การศึกษาจะศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร รายงานฐานทางการเงินและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสารบูรีในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชนทั้งหมดในจังหวัดสารบูรี ศึกษาสถานการณ์การดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนความร่วมมือกันระหว่าง กันของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ศึกษารูปแบบและกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กร ประชาชน ที่เกิดจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกันที่ก่อให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกันและ สามารถดำเนินการได้ในทางปฏิบัติ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ คณานุพิจัยกำหนดกระบวนการและ ระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

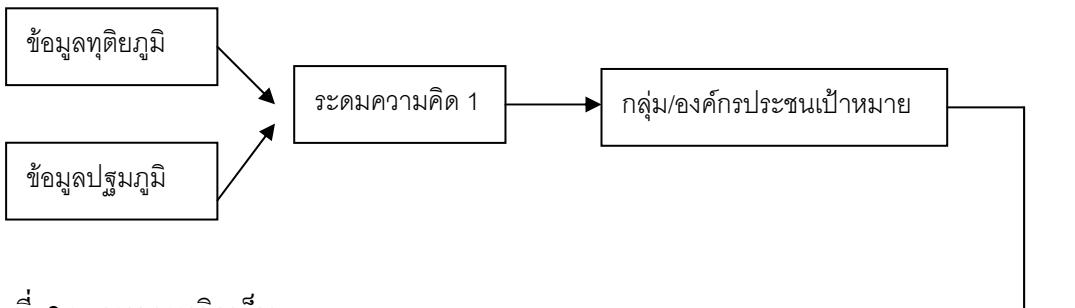
7.1 กระบวนการวิจัย เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่ คณานุพิจัย ได้กำหนดกระบวนการวิจัยเป็น 3 ระยะ ตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยใช้ข้อมูลทั้ง ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ แล้ว ระดมความคิดเห็นของบุคคลในกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เกี่ยวข้องครั้งที่ 1 เพื่อเลือกกลุ่ม/องค์กร ประชาชนเป้าหมายที่จะสามารถพัฒนาเป็นกลุ่มองค์กรประชาชนที่เข้มแข็งและสามารถเชื่อมโยง เครือข่ายได้

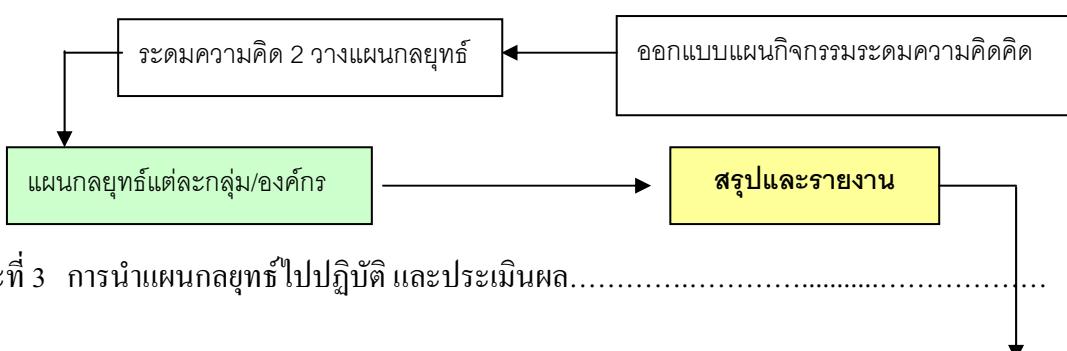
ระยะที่ 2 ระดมความคิด 2 เพื่อการวางแผนกลยุทธ์โดยแต่ละกลุ่ม/องค์กรประชาชนเป้าหมาย จะร่วมกันระดมความคิดในองค์กรของตนเองเพื่อวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนากลุ่ม/องค์กรของ ตนเองซึ่งทุกคนในกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ดังกล่าว ขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ตาม แผนภาพที่ 3 ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่ การกำหนดงานของกลุ่ม/องค์กร การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายนอก และ สิ่งแวดล้อมภายในหรือการวิเคราะห์ SWOT การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดกลยุทธ์ การกำหนด แผนการปฏิบัติหรือแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติการ การขอนกลับและการควบคุม ซึ่งจะมีผลต่อ กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ทั้งหมด แต่ละกลุ่ม/องค์กรจะได้แผนสำหรับกลุ่มของตนเองเพื่อไปสู่ การปฏิบัติต่อไป และสรุปและรายงานในเบื้องต้นในขั้นนี้ และระดมความคิดครั้งที่ 3 กลุ่มละ 2 คน เพื่อให้กลุ่ม/องค์กรประชาชน nanopbn กันเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กร ประชาชน

ระยะที่ 3 การนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ การปฏิบัติกิจกรรมการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กร ประชาชน การสร้างเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการทดลองทำกิจกรรมการเชื่อมโยง การ ประเมินผลกิจกรรมกลุ่ม/องค์กรประชาชน และระดมความคิด 4 กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในกลุ่ม/องค์กร ประชาชน เพื่อจัดทำรายงานสรุปการวิจัยครั้งสุดท้าย

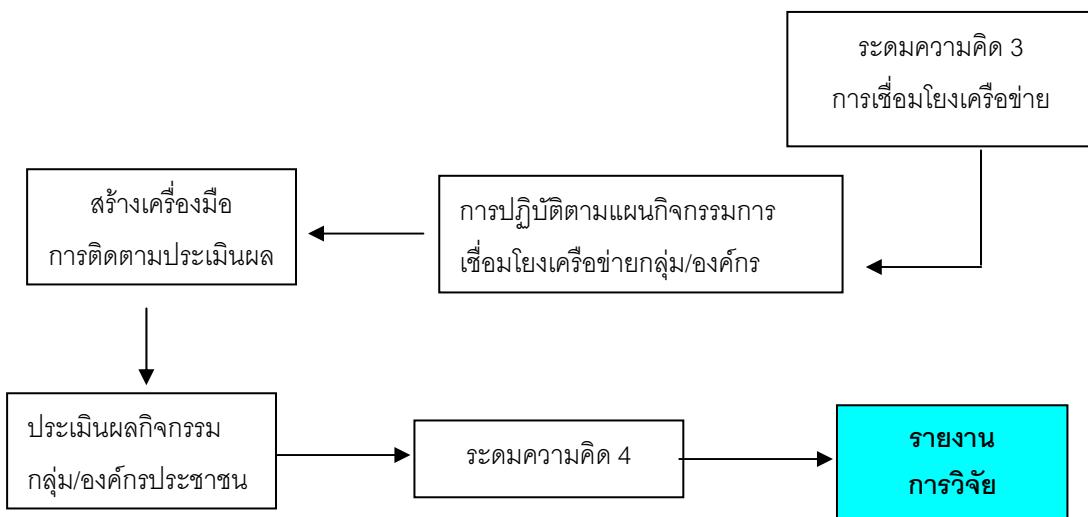
ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง.....

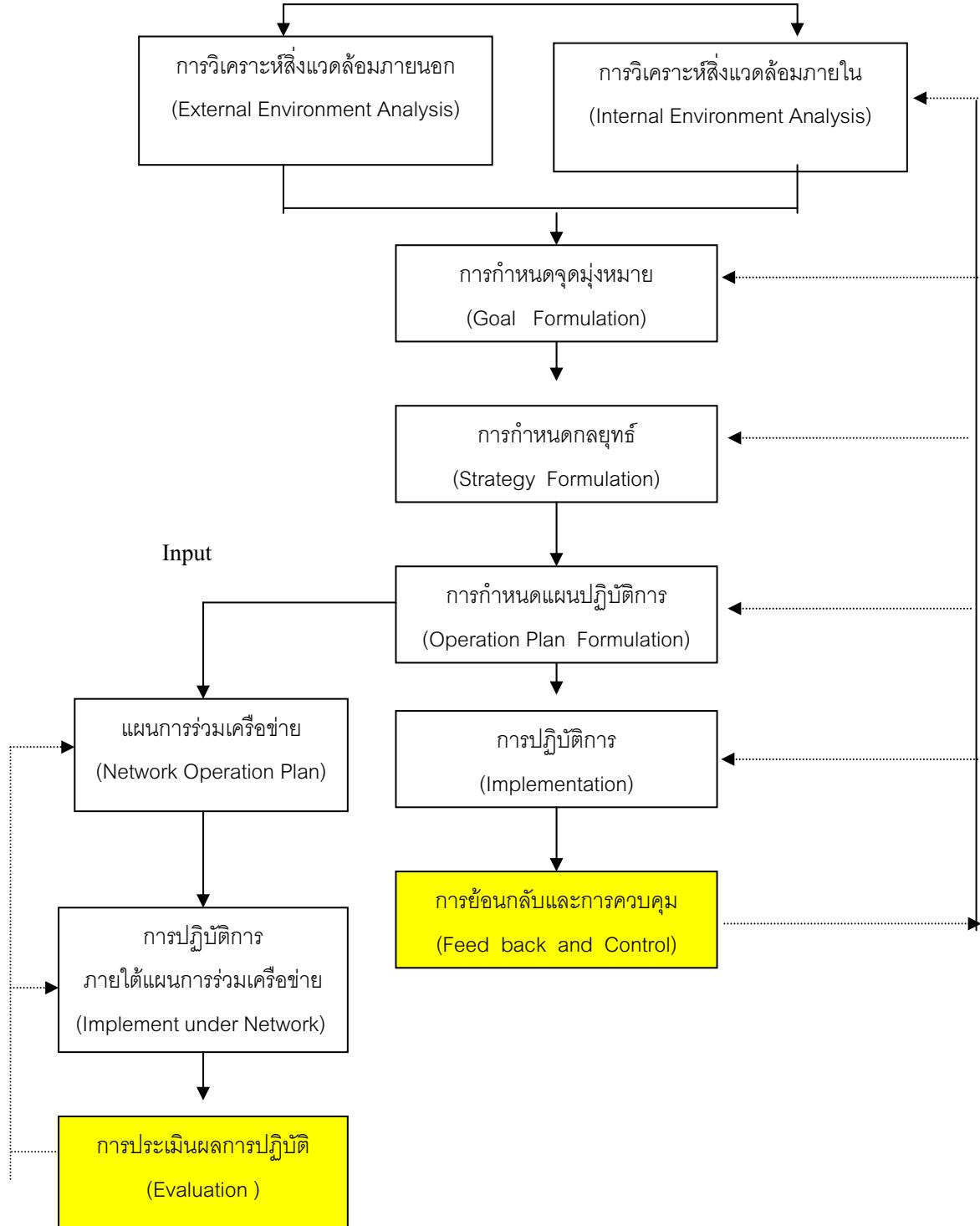
ระยะที่ 2 ระดมความคิดเห็น.....

ระยะที่ 3 การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และประเมินผล.....

แผนภาพที่ 2 กระบวนการวิจัยแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่

แผนภาพที่ 3 กระบวนการวางแผนกลยุทธ์กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่

7.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย ขบวนการสหกรณ์ และขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน แบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาไว้ดังนี้

7.2.1 ขบวนการสหกรณ์ ประกอบด้วยสหกรณ์ในจังหวัดสระบุรี มีทั้งหมด 75 สหกรณ์ และ 1 ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระบุรี และชุมชนสหกรณ์โคนมจังหวัดสระบุรี จะศึกษาจากประชากรสหกรณ์ทั้งหมด 59 สหกรณ์ โดยแบ่งเป็นประเภทสหกรณ์ ดังตารางข้างล่างนี้

(1) จำนวนสหกรณ์ในขบวนการสหกรณ์ทั้งหมด

ตารางที่ 1 จำนวนสหกรณ์ในจังหวัดสระบุรีจำแนกตามประเภทสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	รวมทุกสหกรณ์
1. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระบุรี*	2
2. สหกรณ์การเกษตร	47
3. สหกรณ์นิคม	1
4. สหกรณ์ประมง	0
5. สหกรณ์ออมทรัพย์	18
6. สหกรณ์ร้านค้า	5
7. สหกรณ์บริการ	4
รวมทุกสหกรณ์	77

ที่มา : รายงานสถิติสหกรณ์ในประเทศไทย ณ วันที่ 1 มกราคม 2546 กรมส่งเสริมสหกรณ์

หมายเหตุ * ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระบุรี มีสมาชิกเป็นสหกรณ์การเกษตรในจังหวัด

สระบุรี จำนวน 33 สหกรณ์

(2) การศึกษาข้อมูล จะศึกษาข้อมูลทุกติดภูมิจากสหกรณ์ทั้งหมด 59 สหกรณ์ จากหน่วยงานองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบดูแล และศึกษาข้อมูลปฐมภูมิเชิงลึกจากกลุ่มนักคิดที่เกี่ยวข้องกับขบวนการสหกรณ์ เพื่อนำมาคัดเลือก สหกรณ์เป้าหมาย 10 สหกรณ์ โดยพิจารณาจาก ข้อมูลฐานะทางการเงิน ลักษณะการดำเนินธุรกิจบริษัทธุรกิจ ความพร้อมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพในการดำเนินงานการเชื่อมโยงเครือข่าย โอกาสที่จะสามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ

7.2.2 ขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน ประกอบด้วยกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มิใช่สหกรณ์ในจังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย กลุ่มองค์กรประชาชนต่างๆ ในจังหวัดสระบุรี ทั้งหมด 1,038 แห่ง จำนวน 10 กลุ่ม ตามหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้การสนับสนุนดูแล ส่งเสริม ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 2 จำนวนขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชนในจังหวัดสระบุรี

หน่วยงานที่สนับสนุนดูแล/กลุ่มองค์กร	จำนวนกลุ่ม
1. กรมส่งเสริมการเกษตร	93
2. กรมพัฒนาชุมชน	723
3. กรมประชาสงเคราะห์	17
4. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท	4
5. ม.พัฒนาไทย	49
6. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	7
7. ไทยคำปล	3
8. ธนาคารหมู่บ้าน	4
9. เครือสันติอโศก	1
10. สพช.	137
รวมทั้งหมด	1,038
รวมทั้งหมดตัดซ้ำช้อน	911

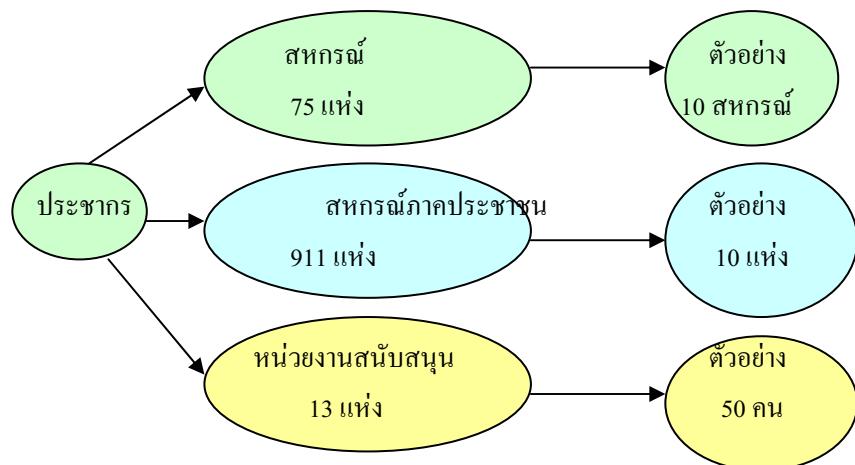
การศึกษาข้อมูล จะศึกษาข้อมูลทุกมิติภูมิจากขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชนทั้งหมด 911 แห่งจากหน่วยงานองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบดูแล และศึกษาข้อมูลปัจจุบันภูมิเชิงลึกจากกลุ่มนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน สู่มศึกษา 125 แห่ง เพื่อนำมาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย 25 กลุ่ม โดยพิจารณาจาก ข้อมูลฐานะทางการเงิน ลักษณะการดำเนินธุรกิจปริมาณธุรกิจ ความพร้อมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพในการดำเนินงานการเชื่อมโยงเครือข่าย โอกาสที่จะสามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ

7.2.3 บุคคลที่เกี่ยวข้อง กับกลุ่ม/องค์กรประชาชน สำหรับบุคคลในขบวนการสหกรณ์และขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน และบุคคลในหน่วยงาน/องค์กรที่สนับสนุนโดยคัดเลือกหน่วยงานละ 2 คน ดังนี้

(1) สำนักงานสหกรณ์ จังหวัด สระบุรี	2	คน
(2) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์	2	คน
(3) กรมพัฒนาชุมชน	2	คน

(4) สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท	2	คน
(5) ม.พัฒนาไทย	2	คน
(6) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	2	คน
(7) กรมประชาสงเคราะห์	2	คน
(8) ไทยคำบล	2	คน
(9) ธนาคารหมู่บ้าน	2	คน
(10) เครือสันติอโศก	2	คน
(11) สพช	2	คน
(12) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	2	คน
(13) กรมส่งเสริมการเกษตร (เกษตรอาเภอละ 1 คน และเกษตรจังหวัด 1 คน)	14	คน
(14) คณะกรรมการวิจัย	12	คน
รวม		50 คน

ดังรายละเอียดในภาพที่ 4 ประชารถและตัวอย่าง

แผนภาพที่ 4 ประชารถและตัวอย่าง

**7.2.4 การสัมมนาระดมความคิด บุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเครือข่าย กลุ่ม/องค์กร
ประชาชน ที่เป็นขบวนการสหกรณ์และขบวนการสหกรณ์ภาคประชาชน 3 ครั้ง**
ครั้งที่ 1 จำนวน 50 คน จำนวน 1 วัน กลุ่มบุคคลในขบวนการสหกรณ์และขบวน

การภาคประชาชน เพื่อระดมความคิดในการพิจารณากลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่คัดเลือกเป็นกลุ่ม/
องค์กรประชาชนตัวอย่าง จำนวน 20 แห่ง

ครั้งที่ 2 กลุ่ม/องค์กรประชาชน เป้าหมายแต่ละแห่งประชุมระดมความคิด กลุ่มนักคิดที่
เกี่ยวข้องในสหกรณ์ประกอบด้วย คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และผู้แทนสมาชิกชั้นนำ เพื่อจัดทำแผน
กลยุทธ์ในการพัฒนากลุ่ม/องค์กร ให้เข้มแข็ง กลุ่มละ 50 คน จำนวน 2 วัน

ครั้งที่ 3 ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่จัดทำแผนกลยุทธ์ จะระดมความคิดร่วมกัน
เพื่อการวางแผนกลยุทธ์ในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กร กลุ่มองค์กรละอย่างน้อย 2 คน

ครั้งที่ 4 กลุ่ม/องค์กรประชาชนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการทดลองทำกิจกรรมกลุ่ม
ละ 5 คน จำนวน 160 คน จำนวน 1 วัน เพื่อสรุปโครงการ ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการ
พัฒนาเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชน

**7.2.5 การทดลองและประเมินผล การทดลองและประเมินผลการทำกิจกรรมการ
เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน เมื่อกลุ่มองค์กรประชาชนได้ร่วมกันกำหนดแผนกลยุทธ์ซึ่ง
ในแผนนี้จะมีแผนการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กร
ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะนำแผนไปสู่การปฏิบัติจริง ตามแผนกลยุทธ์ที่ได้วางไว้ โดยจะมีการ
ตรวจสอบและประเมินผลการทำกิจกรรมตามแผนงาน**

7.3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์
ได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

**7.3.1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นถึงการทำกิจกรรม
ของกลุ่ม/องค์กรประชาชนเบื้องต้น โดยจะสัมภาษณ์ข้อมูลในเชิงลึก (indepth interview) จาก
ผู้บริหารกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้วย ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ตอน ดังนี้**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ได้แก่ ชื่อกลุ่ม/องค์กรประชาชน
ปีที่จัดตั้ง และปีที่เริ่มดำเนินงาน สมาชิกกลุ่มเมื่อแรกตั้ง มูลเหตุของการรวมกลุ่มจัดตั้ง
วัตถุประสงค์หลักของการรวมกลุ่ม ลักษณะการดำเนินธุรกิจ/กิจกรรมกลุ่ม ลักษณะการบริหาร
ขัดการ องค์กรที่ให้การสนับสนุนเริ่มแรก และข้อเสนอแนะอื่นๆ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการทำกิจกรรมกลุ่ม 5 ปีที่ผ่านมา และปัจจุบัน ได้แก่
จำนวนบุคลากรในกลุ่ม เช่น จำนวนสมาชิก จำนวนกลุ่มสมาชิก จำนวนกรรมการ/ผู้บริหาร ภาระการ
ดำเนินการทำหน้าที่ ทุนการดำเนินธุรกิจ/กิจกรรม การดำเนินธุรกิจ/กิจกรรมหลัก รายได้
รวม ค่าใช้จ่ายรวม กำไร(ขาดทุน)สุทธิ สินทรัพย์รวม และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 ภาพรวมการดำเนินงาน/กิจกรรม ปัญหาอุปสรรคใน 5 ปีที่ผ่านมา และในปี
ปัจจุบัน ได้แก่ ระดับของการดำเนินงาน/กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ /ไม่ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนความสำเร็จ/ไม่สำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกมาร่วมตัวกันและให้บริการ แนวทางในการพัฒนาการรวมกลุ่ม/องค์กรประชาชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานทั้งในอดีตและ

ปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกมาร่วมตัวกันและให้บริการ แนวทางในการพัฒนาการรวมกลุ่ม/

องค์กรประชาชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน

ตอนที่ 4 การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน สภาพทั่วไปของการ เชื่อมโยงในปัจจุบัน ทั้งภายในและระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน รูปแบบและกระบวนการเชื่อมโยง เครือข่าย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่ เข้มแข็งและยั่งยืน จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัดที่สำคัญของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

7.3.2 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์ สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มนักคิดที่เกี่ยวข้องในกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ระดมความคิดเพื่อ กำหนดแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน คณะผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์ ตามภาพที่ 3 ซึ่งมีกระบวนการโดยสรุปดังนี้

1. การกำหนดงานของหน่วยธุรกิจ
2. การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายนอกและสิ่งแวดล้อมภายใน (การวิเคราะห์ SWOT)
3. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
4. การกำหนดกลยุทธ์
5. การกำหนดแผนการปฏิบัติ
6. การปฏิบัติการ และ
7. การขอนกลับและการควบคุม

8. แบบประเมินผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

ประเมินและเปรียบเทียบผลการทดลองการเชื่อมโยงเครือข่าย ระหว่างกลุ่ม/องค์กร ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม กับกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยจะประเมิน ทั้ง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

9. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จากการสังเกต ตรวจสอบความ สมบูรณ์ของข้อมูล มาทำการวิเคราะห์ ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ดำเนินบางพูด สำเนาประกอบ เกร็ด จังหวัดนนทบุรี วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC โดยใช้สถิติ ต่างๆ เช่น ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน น้ำหนักเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปร ปรวน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นต้น

บทที่ 2

สถานการณ์ของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

จังหวัดสระบุรี

1. ข้อมูลเบื้องต้นจังหวัดสระบุรี

ตามด้านนามเมืองและประวัติศาสตร์แต่เดิมเข้าใจว่า “จังหวัดสระบุรี” ตั้งขึ้นในสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ประมาณ พ.ศ. 2092 ถือได้ว่าเป็นเมืองใหม่เมืองหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา โดยมีพระราชประสงค์เป็นเมืองศูนย์ระดมพลเมืองและเป็นแหล่งนำในการศึกสงคราม เป็นพื้นที่ที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จประพาスマตตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาพระมีมหาเจดีย์ซึ่งอยู่ใกล้ราชธานีเมื่อ พ.ศ. 2441 สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีทางรถไฟผ่านแล้ว จึงขยับที่ตั้งจังหวัดเดิมจากคำบานลนางโขมด อำเภอหนองโคน มาตั้งที่คำบานลปากเพรียว อำเภอเมืองสระบุรี ปัจจุบัน สำหรับชื่อ “สระบุรี” สันนิษฐานว่า เพราะคำนั้นที่ตั้งเมืองครั้งแรกอยู่ใกล้ “บึงหนองโง้ง” จึงนำเอาคำว่า “สระบะ” รวมเข้ากับคำว่า “บุรี” รวมกันเข้าเป็นชื่อเมือง”สระบุรี” ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนบนของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหลโยธิน) เป็นระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร และตามทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือเป็นระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร จังหวัดสระบุรีมีคำขวัญว่า...(สำนักงานพัฒย์จังหวัดสระบุรี 2546)

“พระพุทธบาทสูงค่า
 เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์
 ฐานผลิตอุดสาหกรรม
 เกษตรล้ำแหล่งท่องเที่ยว
 หนึ่งเดียวกระหรี่ปืนมด
 ประเพณีตักบาตรดอกไม้งาม
 เหลืองอร่ามทุ่งทานตะวัน
 ลือลั่นเมืองชุมทาง”

จากคำขวัญของจังหวัดสระบุรีดังกล่าว สะท้อนให้เราทราบว่าสระบุรีเป็นแหล่งของศาสนาและอารยธรรม ได้สั่งสมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีคุณค่ามาตั้งแต่โบราณกาล อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว ได้พัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมทุกรายดับให้ก้าวหน้า พืชพรรณธัญญาหาร พร้อมทั้งเป็นประตูไปสู่ภาคต่างๆ ของประเทศไทย

1.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด 3,576.486 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,235,304 ไร่ เป็นร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดไก่เกียง ตามแผนที่ในภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองลพบุรี ชัยนาดาล และอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอปากช่อง และอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอบ้านนาจังหวัดครนายก

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอภาชี อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

จังหวัดสระบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 111 ตำบล 963 หมู่บ้าน ประกอบด้วย 169,774 ครัวเรือน ลักษณะของภูมิประเทศมีทั้งพื้นที่เป็นภูเขาอยู่รอบๆ หรือที่ราบสูงและภูเขา ได้แก่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ แห่งน้อย มากเหล็ก พระพุทธบาท และอำเภอวังน้อย รวมเป็นเนื้อที่ร้อยละ 40 ของทั้งหมด ส่วนพื้นที่ราบ ซึ่งบริเวณส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดบางส่วนอยู่ตอนกลางและตอนใต้ อันเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มเจ้าพระยา มีอาณาเขตในพื้นที่อำเภอเมืองสระบุรี บางส่วนของอำเภอหนองแค หนองแขม บ้านหม้อ เสาไห่ วิหารแดง หนองโคน และ หนองพุด รวมเป็นเนื้อที่ร้อยละ 60 ของเนื้อที่ของจังหวัด ทางตอนใต้และทางตะวันออกของจังหวัดซึ่งเป็นที่ราบสูงกว่าระดับน้ำทะเลเพียง 2 เมตร ส่วนทางทิศเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือจะสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 8-10 เมตร มีสภาพภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะถู ภายในได้รับอิทธิพลจากลมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี 2546:3)

1.2 โครงสร้างประชากร

จังหวัดสระบุรีมีประชากร ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544 รวมทั้งสิ้น 609,247 คน จำแนกเป็นชาย

305,186 คน และเป็นหญิง 304,061 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคืออำเภอเมือง จำนวน 115,394 คน (ร้อยละ 18.94) รองลงมาคืออำเภอแก่งคอย จำนวน 87,180 คน และอำเภอหนองแค 84,614 คน ส่วนอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคืออำเภอตอนพุத จำนวน 7,535 คน (ร้อยละ 1.24) มีผู้มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 410,721 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน 270,960 คน ผู้มีงานทำ 267,467 คน ลดลงร้อยละ 4.25 ผู้ว่างงาน ผู้ว่างงาน 8,493 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.45 คน ส่วนผู้ที่ไม่มีอยู่ในวัยทำงาน 134,761 คน ลดลงร้อยละ 2.93. คน เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

1.3 เศรษฐกิจ

จังหวัดสระบุรี มีผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) อยู่ในอันดับ 10 อันดับแรกของประเทศ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ย 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2538-2541) 60,760 ล้านบาทต่อปี หมวดสาขาวิชาการ ผลิตที่สำคัญ ซึ่งทำรายได้มากที่สุดคือ อุตสาหกรรม ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 45 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม เช่น อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ เซรามิก การผลิตเหล็ก อาหารสัตว์และน้ำตาลทราย ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ รองลงมาได้แก่ สาขางे�ย์ตกรรมและบริการ

รายได้เฉลี่ยของประชาชน คนละ 115,539 บาทต่อปี และรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย เดือนละ 13,280 บาท ในจำนวนนี้เป็นรายได้จากการค่าแรงและเงินเดือนประมาณร้อยละ 52.4 ธุรกิจ ส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 20.1 การเกษตรร้อยละ 7.1 และเป็นรายได้ที่ไม่ใช่ตัวเงินร้อยละ 3.6 ตามลำดับ สินค้าที่นำเข้าและส่งออกมีทั้งสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมดังนี้

สินค้านำเข้า จังหวัดสระบุรีนำสินค้าเข้าจากภายนอกหลายอย่าง ได้แก่สินค้า เป็คเตล็ค เช่น สนับ ยาสีฟัน ผงซักฟอก พืชผัก หัวหอมแห้ง กระเทียมแห้ง โโค กระเบื้องมีชีวิต น้ำมันหล่อลื่น ก้าชหุงต้ม ปูยุคเมีย ยาปราบศัตรูพืช และเครื่องจักรเครื่องมือต่างๆ

สินค้าส่งออก ประกอบด้วย ข้าวสาร ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปูนซีเมนต์ หินอ่อน หิน ก่อสร้าง เครื่องสุขภัณฑ์ ส้มเขียวหวาน ไข่ไก่ ไก่ชำแหลก ผลิตภัณฑ์จากนมสด – นมสด และสุกร

1.4 การเกษตร

การเกษตรของจังหวัดสระบุรีมีความสัมพันธ์กับการพาณิชย์และเศรษฐกิจที่สำคัญ การเกษตรที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี 2546)

ข้าว ประกอบด้วยการทำนาปี มีพื้นที่เพาะปลูกในปีการผลิต 2544/45 445,107 ไร่ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 27.17 ผลผลิต 296,441. ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 666 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกมากที่อำเภอหนองแค บ้านหม้อ หนองโคน และอำเภอเสาไห้ ส่วนนาปรัง ในปี พ.ศ. 2544 มีพื้นที่ปลูก 150,335 ไร่ ผลผลิต เฉลี่ย 715 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ปลูกมากได้แก่ อำเภอ หนองแค หนองโคน และเสาไห้

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในปีการผลิต 2544/45 มีพื้นที่ปลูก 195,484 ไร่ ลดลงร้อยละ 28.94 ผลผลิต 143,605 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 734 กิโลกรัมต่อไร่

อ้อย ในปีการผลิต 2544/45 มีพื้นที่ปลูก 203,356 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 76.61 ผลผลิต 1,840,251 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 9,049 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 55.22 ปลูกมากที่อำเภอวังม่วง มากเหล็ก และอำเภอแก่งคอย

ทานตะวัน ในปีการผลิต 2544/45 มีพื้นที่ปลูก 40,420 ไร่ ลดลงจากปีก่อน ร้อยละ 27.69 ผลผลิต 7,239 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 179 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.70 ปลูกมากที่อำเภอวังม่วง มากเหล็ก และอำเภอแก่งคอย

ไก่ มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในจังหวัดสระบุรี เลี้ยงไก่จำนวน 21,053,094 ตัว เพิ่มจากปีก่อนร้อยละ 17.00 พื้นที่เลี้ยงไก่ที่สำคัญคือ อำเภอหนองโคน แก่งคอย และอำเภอเหล็ก

สุกร ในปีการผลิต 2544 มีปริมาณการเลี้ยงจำนวน 154,922 ตัว ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 55.05 อำเภอที่เลี้ยงสุกรมากคือ วิหารแดง หนองโคน และอำเภอแก่งคอย

โค ในปีการผลิต 2543 มีจำนวนโคเนื้อ 27,309 ตัว และโคนม 46,607 ตัว (สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดสระบุรี 2546)

นอกจากนี้ยังมีปีด จำนวน 565,612 ตัว กระเบื้อง 7,648 ตัว และการเพาะเลี้ยงสัตว์นำเข้า จำนวน 1,211.20 ไร่ จับได้ 3,448,150 กิโลกรัม ตลอดจนสัมภาระทาง มะม่วง เพื่อก ข้าวโพด และเมล็ดทานตะวัน

ใน พ.ศ. 2544 การผลิตพืชเมืองค่า ประมาณ 2,211.84 ล้านบาท (ร้อยละ 56.11) สาขาปศุสัตว์ ประมาณ 1,144.62 ล้านบาท (ร้อยละ 29.04) และสาขาประมง 60.25 ล้านบาท (ร้อยละ 1.53) สาขาบริการทางการเกษตร 214.33 ล้านบาท (ร้อยละ 5.44) และสาขางานแปรรูปการเกษตร อย่างจ่ายประมาณ 310.91 ล้านบาท(ร้อยละ 7.87) (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี 2546)

1.5 สภาพทั่วไปของเกษตรกร

จังหวัดสระบุรี มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 44,384 ครัวเรือน เป็นร้อยละ 26.14 ของครัวเรือนทั้งหมด (169,744 ครัวเรือน) อำเภอที่มีครัวเรือนเกษตรมากที่สุดคือ อำเภอแก่งคอย 6,698 ครัวเรือน รองลงมาคืออำเภอวังม่วง 4,829 ครัวเรือน อำเภอบ้านหม้อ 4,729 ครัวเรือน ต่อมาคืออำเภอเหล็ก 4,449 ครัวเรือน อำเภอวังน้ำเขียว 4,040 ครัวเรือน

ใน พ.ศ. 2544 เกษตรกรแต่ละครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 3.5 คน มีแนวโน้มลดลงจาก พ.ศ. 2539 (3.6 คน) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 12,807 บาท เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2539 (10,582 บาท) และมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 10,941 บาท เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2539 (8,665 บาท) (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี 2546:6,11)

เกษตรกรจังหวัดสระบุรี เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์อุปการะการเกษตร และกลุ่มสถาบันเกษตรกร เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตร และกลุ่มนักวิชาการเกษตร ซึ่งจะ

เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่องในการประกอบอาชีพแก่เกษตรกร ให้มีความมั่นคงยั่งยืนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามเจตนาของรัฐบาล

1.6 ศักยภาพในการพัฒนา

จังหวัดสระบุรี มีศักยภาพในการพัฒนาให้ก้าวหน้าเนื่องจากมีการคมนาคมขนส่งที่เอื้ออำนวยและสะดวกต่อการขยายผลผลิตสู่ตลาดภายในจังหวัดและตลาดใกล้เคียง พื้นที่และภูมิประเทศล้วนใหญ่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตรกรรมหลากหลายและอุดสาหกรรมเกษตร รวมทั้งเกษตรกรบางรายมีความชำนาญในการทำเกษตรกรรม และไฟฟ้าในด้านวิชาการเกษตรสมัยใหม่

นอกจากนี้จังหวัดสระบุรียังมีจุดแข็งที่ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร เช่น เก็บป่าสักชลสิทธิ์ ระบบชลประทานที่ดี อยู่ใกล้ตลาดแหล่งใหญ่ มีแปลงสาธิตโครงการทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริแห่งแรกของประเทศไทย คือ โครงการชัยพัฒนา ทำให้มีโอกาสในการพัฒนาประสบผลสำเร็จได้มาก เนื่องจากจังหวัดมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งแนวเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยสนับสนุนแหล่งเงินทุนในระดับฐานราก (grass root) เน้นการดับเบิลหัว และการส่งเสริมการดำเนินงานส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็ง ตลอดจนมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม การเกษตรจังหวัดสระบุรี ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างประการ อาทิ ต้นทุนการผลิตสูง ราคายาลดลง ขาดตลาดเงินทุน มีการใช้สารเคมีในการผลิตมาก แรงงานเกษตรมีน้อย ขาดระบบสารสนเทศในระดับพื้นที่ ขาดการบริหารจัดการด้านการตลาด และสถาบันเกษตรกรขาดประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจเกษตร (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี 2546 : 36-37)

1.7 สถานการณ์บริบทของสหกรณ์ในจังหวัดสระบุรี

ในจังหวัดสระบุรี มีสหกรณ์จำนวน 75 สหกรณ์ 2 ชุมชนสหกรณ์ (ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระบุรี และชุมชนสหกรณ์โคนม จังหวัดสระบุรี) และมีกลุ่ม/องค์กรประชาชนสมอ่อน สหกรณ์จำนวน 911 แห่ง รวม 988 แห่งดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี

ประเภท	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (คน)*	ทุนดำเนินงาน (ล้านบาท)
สหกรณ์การเกษตร	47	35,078	943.09
สหกรณ์นิคม	1	968	55.70
สหกรณ์ร้านค้า	5	3,427	49.98
สหกรณ์บริการ	4	596	3.92
ออมทรัพย์	18	14,901	2,167.67
รวม	75	54,970	3,220.36
กลุ่มเกษตรกร	125	10,116 **	26.18

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สหกรณ์และกลุ่มสหกรณ์การเกษตรรายจังหวัด 2545

* จำนวนสหกรณ์ที่รวมรวมข้อมูล 56 แห่ง

** จำนวนกลุ่มเกษตรกรที่รวมรวมข้อมูล 73 แห่ง

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าสหกรณ์การเกษตรมีมากที่สุด 47 แห่ง มีสมาชิกมากที่สุด 35,078 คน แต่มีทุนดำเนินงานเพียง 943.09 ล้านบาท เป็นลำดับสองจากสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งมีจำนวนสหกรณ์เพียง 18 แห่ง มีสมาชิก 14,907 คน แต่มีทุนดำเนินการสูงถึง 2,167.67 ล้านบาท

เมื่อศึกษาลึกลงการประกอบการจะพบว่ามีความแตกต่างกันดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการประกอบการด้านธุรกิจ

หน่วย:ล้านบาท

ประเภท	ปริมาณธุรกิจ	กำไร(สหกรณ์)	ขาดทุน(สหกรณ์)
สหกรณ์การเกษตร	1,760.20	43.37 (27)	7 (10)
สหกรณ์นิคม	50.87	2.97 (1)	-
สหกรณ์ร้านค้า	174.01	0.65 (4)	0.13(1)
สหกรณ์บริการ	11.49	0.61 (2)	-
ออมทรัพย์	2,425.59	118.97(13)	-
รวม	4,422.16	166.57(47)	7.13(11)
กลุ่มเกษตรกร	28.78	0.37(46)	0.92(18)

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรรายจังหวัด 2545

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าปริมาณธุรกิจที่ดำเนินงานสูงสุด 2,425.59 ล้านบาท เป็นของสหกรณ์ออมทรัพย์ และเป็นสหกรณ์ที่ทำกำไรมากสุด 118.97 ล้านบาท ในจำนวนทั้ง 13 สหกรณ์ ไม่มีสหกรณ์ออมทรัพย์ใดบริหารธุรกิจขาดทุนเลย ในขณะเดียวกันจะพบว่าสหกรณ์การเกษตรจะมีการทำทุนสูงถึง 10 สหกรณ์ ในวงเงิน 7 ล้านบาท สำหรับกลุ่มเกษตรกรจะพบว่าปริมาณธุรกิจไม่นักผลการดำเนินงานมีกำไรน้อยมากเพียง 0.37 ล้านบาท แต่ในขณะเดียวกันกลับขาดทุนมากสูงถึง 0.92 ล้านบาท

โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่าปริมาณธุรกิจของสหกรณ์สูงถึง 4,422.16 ล้านบาท แต่ผลการดำเนินงานมีกำไรเพียง 166.57 ล้านบาท หรือเพียงร้อยละ 3.76 ซึ่งถือได้ว่าต่ำมาก แต่ในขณะเดียวกันมีการทำทุน 7.13 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.16

1.8 การเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์

ในจังหวัดสระบุรี มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์ในลักษณะ 2 รูปแบบ คือ

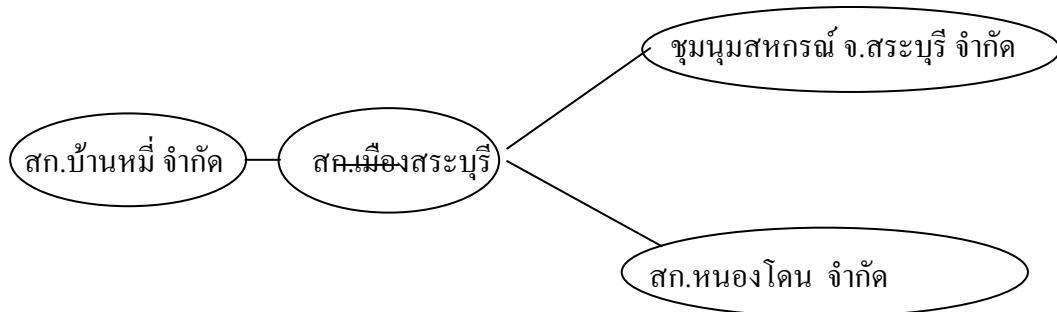
1. การเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์ประเภทเดียวกัน
2. การเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์ข้ามประเภทกัน

ในขณะเดียวกันการเชื่อมโยงเครือข่ายทางด้านธุรกิจก็สามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

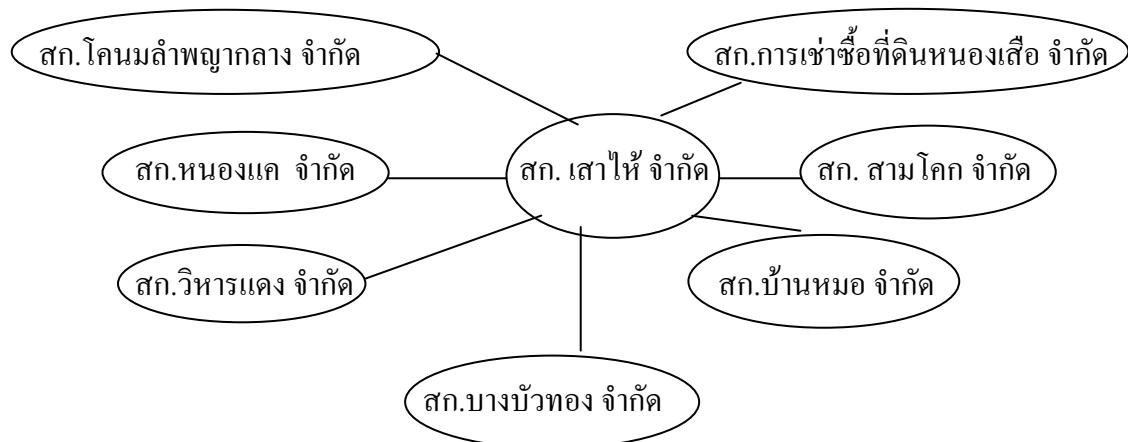
1. การเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจประเภทเดียวกัน เช่น เงินฝาก หรือข้าวสาร อย่างใด อย่างหนึ่งเฉพาะธุรกิจ
 2. การเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจต่างประเภทและมากกว่า 1 ชนิดของธุรกิจ เช่น เงินฝาก กับข้าวสาร
- แต่เมื่อศึกษาเพิ่มเติมพบว่าการเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์นั้น มีทั้งการเชื่อมโยง

เครือข่ายสหกรณ์ทั้งในจังหวัดสระบุรีเอง และเชื่อมโยงเครือข่ายออกไปนอกจังหวัดสระบุรี เช่น สหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด กับสหกรณ์การเกษตรบ้านหมี่ จำกัด ในเรื่องเงินฝาก-เงินกู้ รูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายรูปแบบต่างๆ ดังนี้

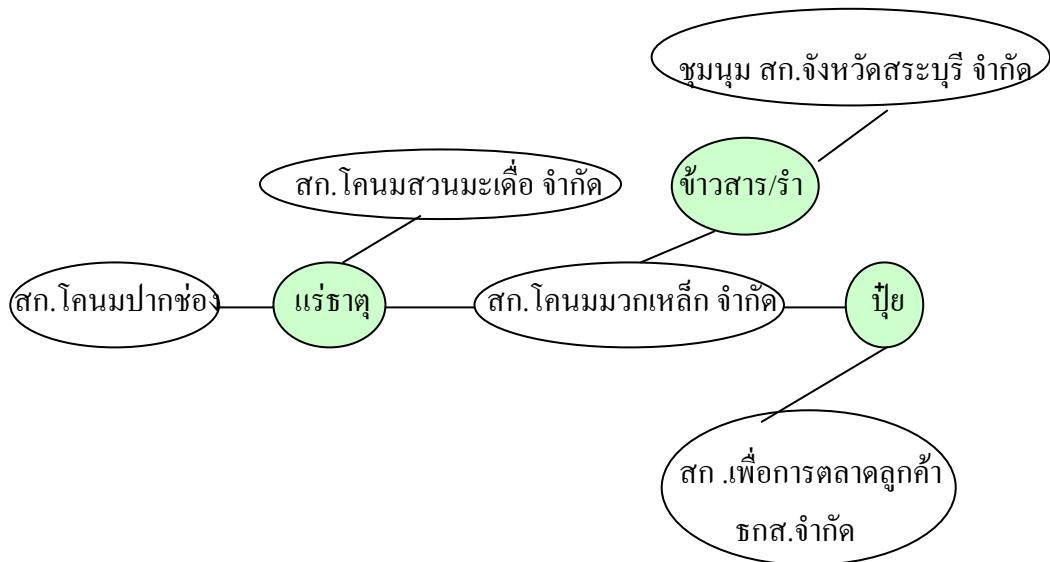
รูปแบบที่ 1 การเชื่อมโยงเครือข่ายตามธุรกิจประเภทเดียว : เงินฝาก

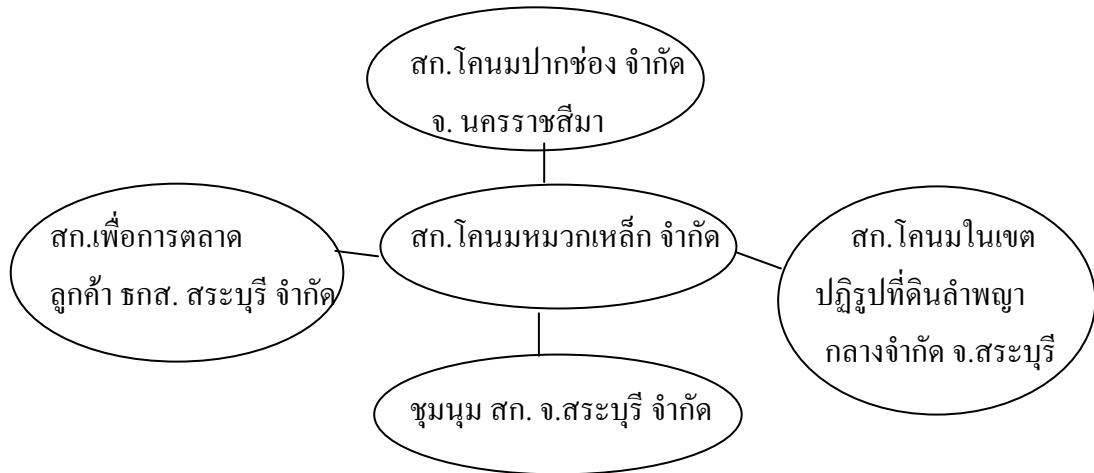
รูปแบบที่ 2 การเชื่อมโยงเครือข่ายตามธุรกิจประเภทเดียว : ข้าวสาร

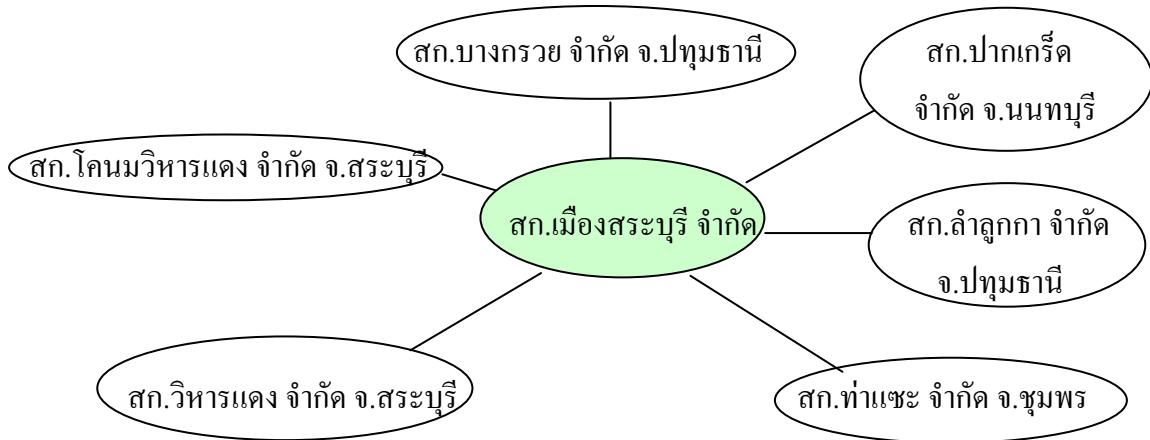
รูปแบบที่ 3 การเชื่อมโยงเครือข่ายตามธุรกิจมากประเพณี

รูปแบบที่ 4 การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์ในจังหวัดทั้งประเพณีเดียวกันและต่างประเพณี

รูปแบบที่ 5 การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด

โดยสรุปการเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์ในจังหวัดสระบุรีนี้ มีหลากหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์ในภาคการเกษตร

บทที่ 3

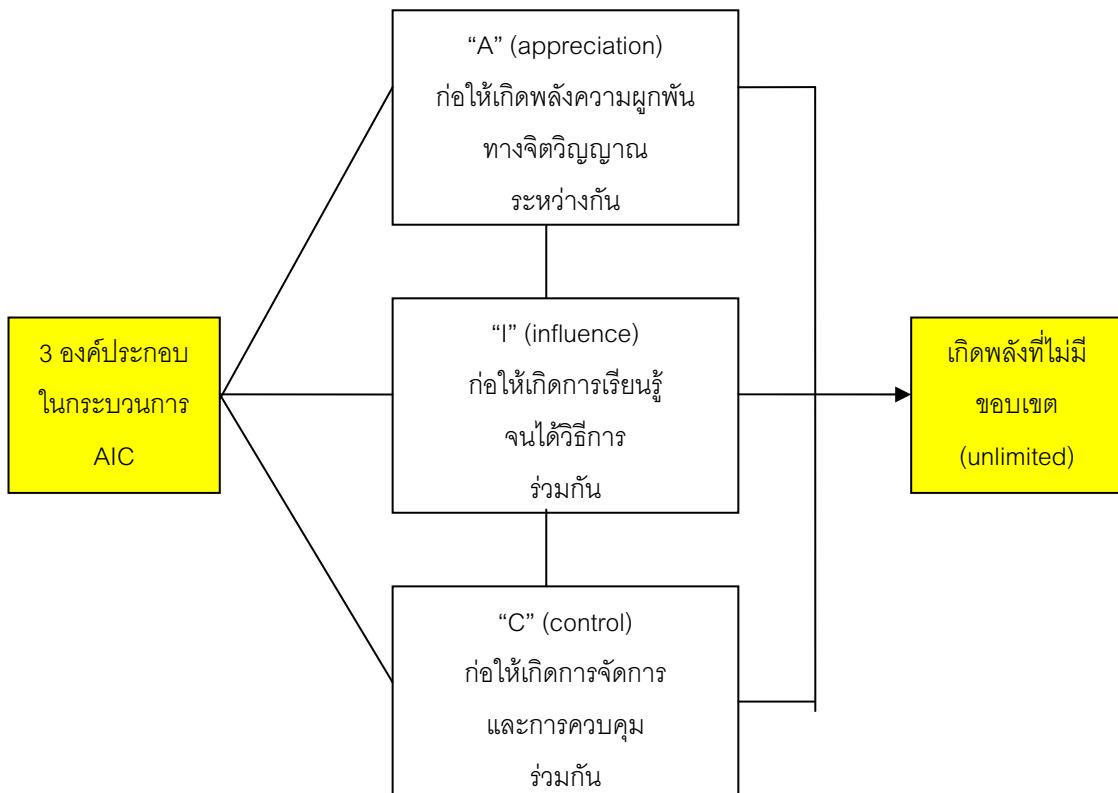
กระบวนการดำเนินการวิจัย

1. กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาเครือข่าย

กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาเครือข่ายตั้งแต่ระดับที่ 1 นั้น ในงานวิจัยนี้ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาเครือข่ายดังนี้

1.1 กระบวนการ AIC

กระบวนการ AIC เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ตั้งแต่ “A” (appreciation) ก่อให้เกิดพลังความผูกพันทางจิตวิญญาณระหว่างกัน “I” (influence) ก่อให้เกิดการเรียนรู้จนได้วิธีการ “C” (control) ก่อให้เกิดการจัดการและการควบคุม เพื่อก่อให้เกิดพลังที่ไม่มีขอบเขต ดังรายละเอียดกระบวนการดังแผนภาพที่ 6 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 6 กระบวนการและขั้นตอนของกระบวนการ AIC

ขั้นที่ 1 “A” (Appreciation) คือการทำให้ทุกคนให้การยอมรับ และชื่นชม(appreciate) คนอื่น โดยไม่รู้สึก หรือแสดงการต่อต้าน หรือวิพากษ์วิจารณ์

ในกระบวนการขั้นนี้ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างทัดเทียมกัน ด้วยภาพ ข้อเขียน และคำพูดว่า เขาเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเขาอยากรู้สึกความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทุกคนได้มีโอกาสใช้ทักษะที่เข้มแข็ง เหตุผล และความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกในลักษณะต่างๆตามที่เป็นจริง

เมื่อทุกคนได้แสดงออกโดยได้รับการยอมรับจากคนอื่นๆจะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข มีความอบอุ่น และเกิด “พลังร่วม”ขึ้นในระหว่างคนที่มาประชุมด้วย ในช่วงของการแสดงออกว่าแต่ละคนอยากรู้สึกความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร เป็นการใช้จินตนาการที่ไม่ถูกจำกัดด้วยปัจจัยและสถานการณ์ต่างๆในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การมองการณ์ไกล การมองภาพกว้าง และการคิดสิ่งเปลี่ยนใหม่ ได้ดีกว่าการมองจากสภาพปัจจุบันหรืออุปสรรคข้อขัดข้องในปัจจุบัน นั่นคือการใช้ “จินตนาการ”(imagination) ดังกล่าวช่วยให้เกิดวิสัยทัศน์(vision) ได้ง่ายขึ้น และเมื่อนำวิสัยทัศน์ของแต่ละคนมารวมกันก็จะยิ่งมี “พลัง”มากขึ้นถ้าเป็นวิสัยทัศน์ร่วม(shared vision) หรืออุดมการณ์ร่วม (shared ideal) ซึ่งได้แก่ “สิ่งที่มุ่งมาดปรารถนาอย่างสูงสุดร่วมกัน

ขั้นที่ 2 “I” (Influence) คือการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกัน กำหนดวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์(strategy) ที่จะทำให้บรรลุ “วิสัยทัศน์ร่วมกัน” (shared vision) หรือ “อุดมการณ์ร่วม” (shared ideal) ของกลุ่ม(ทีมประชุม)ได้อย่างดีที่สุด

ในขั้นนี้ทุกคนมีโอกาสทัดเทียมกันที่จะให้ข้อคิดเห็นว่า วิธีการสำคัญที่จะทำให้บรรลุ “วิสัยทัศน์ร่วม” หรือ “อุดมการณ์ร่วม” นั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง เมื่อทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแล้วจะนำวิธีการที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่แยกແยະและพิจารณาร่วมกันจนกระทั่งได้ “วิธีการสำคัญ” ที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการ ในการพิจารณาเลือกวิธีการสำคัญดังกล่าวสามารถใช้กลุ่มจะมี “ปฏิสัมพันธ์”(influence หรือ interaction) ซึ่งกันและกันสูง รวมถึงการถกเถียงโต้แย้งด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้วิธีการที่กลุ่มเห็นว่าดีที่สุด อย่างไรก็ได้ เนื่องจากเป็นการถกเถียงโต้แย้งในระดับ “วิธีการ” โดยที่ยังมีเป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมกัน ขณะนี้กลุ่มจะยังคงมีแนวโน้มที่จะรักษาความรักความสามัคคีไว้โดยไม่ยกนัก

ขั้นที่ 3 “C” (Control) คือการนำ “วิธีการสำคัญ” มาเป็นแผนปฏิบัติการ(action plan) อย่างละเอียดว่าทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร มีโครงรับผิดชอบเป็นหลัก ใครบ้างที่ต้องให้ความร่วมมือ จะต้องใช้บุคลากรค่าใช้จ่ายเท่าไร จากแหล่งใด จะมีรายได้จากการดำเนินการดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีประมาณว่าจะเป็นเท่าไร และรายละเอียดอื่นๆตามที่เห็นว่าควรระบุไว้

ในขั้นนี้สามารถใช้กลุ่มแต่ละคนจะเลือกเองว่าสมัครใจจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องใด จะเป็นผู้ให้ความร่วมมือในเรื่องใด จะเป็นผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการข้อใด เป็นการกำหนดข้อผูกพันให้ตนเอง(commitment) เพื่อควบคุม(control) ให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มในที่สุด นอกจากนี้การเข้ารับผิดชอบเพื่อให้ความร่วมมือตามแผนปฏิบัติการที่กลุ่มร่วมกันกำหนดขึ้นแล้ว สามารถยังอาจกำหนด “ข้อผูกพันเฉพาะตัว

(personal commitment) ได้ออกด้วย เพื่อเป็นการใช้พลังในส่วนของตัวเองแต่ละคนให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์มากที่สุด

ผลของการบวนการ AIC จะสร้างพลังสร้างสรรค์ขึ้นเมื่อฝ่ายต่างๆเข้ามาร่วมกันด้วยความรักความเมตตา “A”(appreciation) นั่นคือ ธรรมะอย่างสูง ได้แก่ ความรัก และความเมตตาคนอื่น นั่งรับฟัง อดทนและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งตรงกับหลักของพระพุทธศาสนา เพราะ “A”(appreciation) ทำให้เกิดพลังความคิดเข้ามา อาจเรียกว่าเป็น “การพัฒนาทางจิตวิญญาณ” (spiritual development) เมื่อคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมมีความรักความเมตตาต่อ กันแล้ว ก็จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกันที่เรียกว่า การคิดและเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ โดยการปฏิบัติจริง (interactive learning through action) จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงซึ่งมีพลังมาก เพราะจะนั่นการพัฒนาต้องการการเรียนรู้อย่างมากของทุกฝ่าย นั่นคือ ต้องมี “T” (influence) ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดพลัง ต้องมี “C” (control) การจัดการซึ่งได้แก่ การจัดการและแผนปฏิบัติที่กำหนดว่า ควรจะทำอะไร อย่างไร เมื่อไร มีค่าใช้จ่ายเท่าไร จะได้มาจากไหน ถ้าไม่พожทำอย่างไร เป็นต้น

ดังนั้นโดยสรุปกระบวนการ AIC ที่ต้องดำเนินการจะเป็นดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 สรุปกระบวนการ AIC

ขั้นที่	กระบวนการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	หมายเหตุ
1. “A”(appreciation)	1. ทุกคนแสดงความคิดเห็น อย่างทัดเทียมกัน ด้วยภาพ ข้อเขียน และคำพูด ว่า “เขานั้นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และ เขายากจะเห็น ความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร” โดยให้ ข้อเท็จจริง เหตุผล และ ความรู้สึก ตามที่เป็นจริง 2. ทุกคนได้แสดงออกโดย ได้รับการยอมรับจากคน อื่นๆ	1. ทุกคนมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข มี ความอบอุ่นและเกิด “พลังร่วม” 2. เกิดความคิด สร้างสรรค์ มอง ภาพกว้าง คิดสิ่ง แปลกใหม่ ใช้ จินตนาการ ช่วยให้ เกิด “วิสัยทัศน์ร่วม หรืออุดมการณ์ ร่วม” (ไม่กรรมของ จากปัญหาอุปสรรค ในปัจจุบัน)	ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

ขั้นที่	กระบวนการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	หมายเหตุ
2. “I” (influence)	1. นำข้อเสนอแนะมาจัดกลุ่ม แยกแยกและพิจารณา ร่วมกัน 2. ใช้ความคิดสร้างสรรค์ “กำหนดด้วยการสำคัญหรือ บุคลาศาสตร์”	1. ได้วิธีการสำคัญ 2. ได้วิสัยทัศน์ร่วม หรืออุดมการณ์ ร่วม”	
3. “C” (control)	1. นำวิธีการสำคัญ มาเป็น แผนปฏิบัติการ 2. กำหนดผู้รับผิดชอบ 3. กำหนดวิธีการควบคุม	1. ได้แผนปฏิบัติการ 2. ได้ผู้รับผิดชอบ 3. ได้วิธีการควบคุม	สุดท้ายจะเกิดผล ที่ไม่มีขอบเขต

1.2 กระบวนการมีส่วนร่วม

จากการนี้ การที่จะให้เกิดผลที่ไม่มีขอบเขตขึ้นมาจำต้องอาศัยกระบวนการสร้างเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในที่นี้จะเสนอ ความหมายของการมีส่วนร่วม พฤติกรรมการมีส่วนร่วม เหตุผลการมีส่วนร่วม ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมที่สำคัญ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการพัฒนาเครือข่ายต่อไป

1.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วม (participation) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้

เยาวลักษณ์ มากดี (2538:9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา ความต้องการ การวางแผนและการตัดสินใจในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ตนประสบอยู่และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นให้บรรลุผลเพื่อประโยชน์ของชุมชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับ

ประชาชน ทำให้การดำเนินโครงการต่างๆที่กำหนดไว้ประสบความสำเร็จได้

พิทูร สาตราภัย (2539:8) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในส่วนของความคิด การพิจารณาตัดสินใจ จนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติ โดยการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆอันจะมีผลกระทบมาถึงตัวของประชาชนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจและลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องขึ้นอยู่กับความตั้งใจที่จะเข้าร่วมและต้องมีอิสระภาพที่จะมีส่วนร่วม

แก้ว มีนะเริง (2540:10) “ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การที่ประชาชนในชนบทได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา และกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดเสนอแนะ แก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือเสนอความคิดเห็นกับโครงการพัฒนาและร่วมปฏิบัติโดยร่วมบริจากเงินวัสดุ ลิ่งของ การสละแรงงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและการร่วมติดตามผลการพัฒนาบำรุงรักษาสาธารณ-ประโยชน์ต่างๆในเขตหมู่บ้าน”

ชูชาติ พ่วงสมจิตตร์ อ้างถึงใน กรณิส เศรีศิริราษ(2544: 8) “ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันอยู่ต่อไปได้”

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปให้ความคิดเห็น หรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชน หรือหน่วยงานของราชการด้วยความสมัครใจหรือการร้องขอที่ตามซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของตนเองและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมอาจเกิดได้ในลักษณะของการร่วมตัดสินใจในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ทำกิจกรรมทำนุบำรุงรักษา เสียสละเวลา แรงงาน สติปัญญา วัสดุอุปกรณ์ เงินทุน และเพื่อความต้องการที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกันของสมาชิกในชุมชนอย่างหนึ่งอย่างใดมากกว่าหนึ่งอย่าง

1.2.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็น หรือ กลุ่มของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้และที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมไว้ 6 ประเด็น ดังนี้ (Dusseldrop 1981:34 อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่่ประเสริฐ 2544 : 297)

1. การร่วมกลุ่มและเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม
2. การเข้าร่วมให้ความคิดเห็นต่อกลุ่ม
3. การเข้าไปร่วมในกระบวนการต่างๆขององค์กร เช่น อำนวยการประชุม นำคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เข้าร่วม นำการสนทนากลุ่ม ช่วยรณรงค์ เป็นต้น
4. การทำในสิ่งที่สามารถทำได้ เช่นให้เงินทุน สนับสนุนแรงงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ช่วยอุดหนุนความคิดเห็นในด้านต่างๆเป็นต้น
5. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยออกความเห็นหรือออกเสียงในเรื่องต่างๆ เช่น ช่วยกำหนดคัวตุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม กำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อไปถึงเป้าหมาย จัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลน เลือกสรรบุคคลที่เป็นตัวแทนกลุ่มในการ

ดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มและประเมินประสิทธิภาพ การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ เป็นต้น

6. การมีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานกลุ่ม

1.2.3 เหตุผลการมีส่วนร่วม

การเขี้ยวจงเหตุผลของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ (Boyle, 1987:94-96 ข้างต่อไป สุรพล จันทร์ปัตย์ 2544 : 193)

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้ผู้จัดวางแผนโครงการ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหา ความจำเป็น ศักยภาพ และโอกาสของประชาชน ได้ดีกว่า ทั้งยังหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดและความเห็นที่ไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นด้วย
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ทำให้การตัดสินใจตอบสนองต่อความจำเป็น และโอกาสได้อย่างแม่นตรงยึดถือ
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นวิธีทางในการระดมความคุณทรัพยากร
4. การมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมที่ยืนยันถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถพึงตนของบุคคลและชุมชน จึงเป็นการสร้างเสริมพลังอำนาจของประชาชนอย่างถูกกฎหมาย
5. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเร่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงและลดการต่อต้าน

โครงการ

1.2.4 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

บำเพ็ญ เอี่ยวหวาน และคณะ (2537 : 132) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผนสรุปได้ว่า

1. ให้ความสำคัญและนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา
2. การจะเลือกแนวทางและจัดทำแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ควรนำกระบวนการวิเคราะห์ การเรียนรู้อย่างชัดเจนก่อน โดยใช้กระบวนการกรุ่น
3. ให้ชาวบ้านได้เลือกแนวทางแก้ไขที่เป็นประเด็นที่ชาวบ้านสนใจ มีความสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มและชุมชน
4. เสนอแนะและร่วมวิเคราะห์ ให้ความสำคัญประเด็นที่ชาวบ้านสามารถทำได้ด้วยตนเอง
5. เจ้าหน้าที่ควรให้ความสำคัญกับแผนของชาวบ้าน โดยไม่แยกว่าเป็นแผนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานหรือไม่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปมีบทบาทในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ ไม่ใช่ผู้แต่งงานแต่อาจแต่งงานของกรมไปลงในหมู่บ้าน

6. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลทางเลือกแก่ชาวบ้าน โดยพิจารณาใช้สื่อต่างๆประกอบตามความเหมาะสมทั้งสื่อวิดีทัศน์ ภาพนิ่ง หรือสื่อบุคคล โดยแสวงหาและประสานงาน นำชาวบ้านและองค์กรชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จหรือมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาในประเด็นนี้มาร่วมเสนอทางเลือกให้กับชาวบ้าน
7. กระตุนให้ชาวบ้านจัดทำแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นแผนในระดับแผนรายบุคคล แผนกลุ่ม หรือแผนชุมชน มีการบันทึกเพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลร่วมกัน

เบญจมาศ อุย়ุ่ประเสริฐ (2544 : 294) ได้กล่าวถึงการจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา การจำแนกกลักษณะนี้จะสัมพันธ์กับขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผน เป็นการที่บุคคล เป้าหมายของการพัฒนาได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของตัวเอง และชุมชน แล้วนำไปกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนา
 2. การมีส่วนร่วมในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากบุคคลเป้าหมาย ของการพัฒนาจัดเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ของตัวเองและชุมชนดีที่สุด ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่สมควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ตลอดจนร่วมเก็บข้อมูล และตีความถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยทักษะของพวคฯ เอง เพราะถ้าหากการ มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้แล้ว เจ้าหน้าที่หรือผู้วิจัยอาจตีความข้อมูลจากทัศนะที่แตกต่าง กันทำให้ได้ผลที่จะนำไปกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่พิเศษ化ไปด้วย
 3. การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงาน เป็นการที่ส่วนร่วมของบุคคลเป้าหมายในการ จัดทำแผนปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนการปฏิบัติงานระดับชุมชน
 4. การมีส่วนร่วมในการยอมรับแผนปฏิบัติงาน เมื่อแผนงานถูกกำหนดขึ้นโดยคนใน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนโดยตรง การนำเสนอไปปฏิบัติงานเป็นต้องใช้ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆซึ่งอาจต้องการสนับสนุนจากภายนอก ดังนั้นจึงควรให้ หน่วยงานสนับสนุนได้มีส่วนร่วมในการยอมรับแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วย โดย อาจต้องดำเนินการผ่านองค์กรในระดับต่างๆทั้งระดับห้องฉันกระทรวงทั้งถึงระดับ ส่วนกลาง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน เป็นการมีส่วนร่วมของบุคคลเป้าหมาย ใน การพัฒนาที่เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนา
 5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการที่บุคคลเป้าหมายของการพัฒนาได้เข้ามามี ส่วนเกี่ยวข้องหรือร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา
- สรุปได้ว่าขั้นตอนของการมีส่วนร่วม จากทรรศนะของนักวิชาการที่กล่าวมา พoSruPได้ว่า

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนั้น เริ่มตั้งแต่การหาข้อมูล ประสานงาน ศึกษาปัญหาความต้องการ วางแผน ปฏิบัติงานตามแผน ติดตามประเมินผล และประชาสัมพันธ์

1.2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ (เบญจมาศ อัญจร ประเสริฐ 2544:302-305)

1) ทฤษฎีการกระทำการสังคม

Max Weber(แม็กซ์ เว็บเบอร์) ได้ศึกษาเรื่องการกระทำการของมนุษย์(human action) โดยให้คำจำกัดความการกระทำว่า เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคล กำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัว การกระทำการสังคมมี 4 ขั้นตอน คือ การกระทำที่มีเหตุผล (rational) การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม (value) การกระทำตามประเพณี (culture) และการกระทำที่แห่งไว้ด้วยความเสน่ห์(affection)

Parson (1951 :279) ได้สร้างทฤษฎีการกระทำการสังคม โดยอธิบายการกระทำการของมนุษย์ว่า การกระทำใดๆของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับบุคคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคลนั้น เป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับ ความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

Reader (ไม่ปรากฏ) นักสังคมวิทยาได้อธิบายว่า การกระทำการสังคมประกอบไป ด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ซึ่งเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่ง ใดของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ความผูกพัน แรงเสริม โอกาส ความสามารถและการสนับสนุน

2) ทฤษฎีการจูงใจ

Maslow (1954 :90) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) ของการกระทำการของมนุษย์ไว้หลายประการ และได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานซึ่งเกิด จากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านี้ถูกจัดลำดับชั้นของความต้องการจากน้อยไปมากเมื่อ ความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็น แรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่ง ความต้องการพื้นฐานที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมต่างๆ มีอยู่ 5 ประการ ด้วยกันและแยกออกเป็น ระดับต่างๆดังนี้

ประการที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (physiological need) ถือเป็นความต้องการ ขั้นแรกสุด

ประการที่ 2 ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย (safety need)

ประการที่ 3 ความต้องการทางสังคม (social need) เป็นความต้องการความรัก และ

การยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม

ประการที่ 4 ความต้องการมีเกียรติยศซื่อสัมพันธ์ (self esteem need) เป็นความต้องการ การยกย่องนับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม

ประการที่ 5 ความต้องการประสบความสำเร็จ (self – actualization need) เป็นความต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

3) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

Second และ Backman (1964 :97) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่า บุคคลจะเลือกเป็นสมาชิกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไร และในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย

สรุปทฤษฎีการมีส่วนร่วม จากทฤษฎีและวรรณของนักวิชาการพอสรุปได้ว่า การที่บุคคลกระทำการใดขึ้นอยู่กับบุคคลิกภาพแต่ละบุคคล ระบบของสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่และขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยาสังคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและเป้าหมายที่ต้องการ

2. ทฤษฎีการยอมรับ

Roger และ Shoemaker (1971:81-86) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับวิชาการใหม่ ของบุคคลจะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการรับรู้ (awareness stage) คือการที่บุคคลได้รับวิชาการใหม่หรือความคิดใหม่เป็นครั้งแรก แต่ยังขาดความรู้อย่างแจ่มแจ้งในวิชาการใหม่นั้นเป็นการรับรู้วิชาการใหม่แต่ยังไม่แสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นความสนใจ (interest stage) เป็นระยะที่บุคคลเริ่มสนใจในความรู้ใหม่และพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการประเมิน (evaluation stage) เป็นระยะที่บุคคลคิดทบทวน ไตรตรองถึงผลดีผลเสียของความรู้ใหม่อยู่ในใจก่อนที่จะทดลองทำหรือไม่ทำต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการทดลอง (trial stage) เป็นระยะที่บุคคลนำความรู้ใหม่ไปปฏิบัติ ในขนาดเล็กๆเป็นการทดลองเพื่อดูผลก่อนการตัดสินใจยอมรับต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นยอมรับ(adoption stage) เป็นขั้นตอนที่บุคคลทดลองใจนำวิชาการใหม่ไปปฏิบัติต่อไปอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการยอมรับผลการทดลองว่าใช้ได้ผล

นอกจากนั้น Roger ยังได้ให้แนวคิดต่ออีกว่าจะมีปัจจัยอีก 4 ประการที่มีต่ออัตราการยอมรับคือ

ประการที่ 1 แบบของการตัดสินใจยอมรับวิชาการใหม่

ประการที่ 2 ช่องทางของการสื่อความรู้ที่ใช้เป็นตัวแพร่กระจายวิทยาการใหม่ ซึ่งมีหน้าที่ต่างๆกัน ในกระบวนการตัดสินใจของผู้ยอมรับวิทยาการใหม่

ประการที่ 3 ลักษณะธรรมชาติของระบบสังคม

ประการที่ 4 ความเพียรพยายามของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการแพร่กระจายวิทยาการใหม่ที่มีผลต่ออัตราการยอมรับ

3. ความร่วมมือกันในรูปแบบสหกรณ์

Lee F. Schrader (1989 : 121) ความร่วมมือกันในกระบวนการสหกรณ์ มีสาเหตุมาจากการตัดสินค้าเกษตรและตลาดทุนไม่สมบูรณ์ หากตลาดสินค้าและตลาดทุนทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แล้ว เกษตรกรก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรวมตัวกันในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจไม่ว่าจะในรูปแบบใดๆทั้งสิ้น ตลาดสมบูรณ์ที่กล่าวว่านี้ได้แก่ ลักษณะการที่ราคาสหห้องให้เห็นถึงต้นทุนเพิ่มต่อหน่วย

4. กระบวนการและขั้นตอนของทีมวิจัยในการสร้างเครือข่าย

ทีมวิจัยเริ่มต้นด้วยการเข้าไปในพื้นที่จังหวัดสระบุรี เก็บข้อมูลพื้นฐานของสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนทั้งหมด แล้วคัดเลือกกลุ่มองค์กรประชาชนที่จะชักชวนเข้าร่วมเครือข่าย โดยมีกระบวนการและขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1) กำหนดเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยตั้งเกณฑ์จากความชัดเจนของความมีตัวตน มีการดำเนินธุรกิจต่อเนื่อง โดยสามารถรับการตรวจบัญชีได้ติดต่อกันสามปีบัญชี

2) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จากนั้นได้เชิญสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนมาสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วม และกระบวนการ AIC โดยทำการวิเคราะห์ SWOT ร่วมกัน เกิดกลุ่มเครือข่ายอยู่ตามพื้นที่ที่ขึ้น 4 กลุ่มและกลุ่มเครือข่ายตามอาชีพที่ 1 กลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายย่อย สกอ.เมือง เครือข่ายย่อย สกอ.เส้าไห่ เครือข่ายย่อย สกอ.บ้านหม้อ เครือข่ายย่อย สกอ.หนองแค และ เครือข่ายสหกรณ์โคนม

3) จัดประชุมสัมมนาเครือข่ายย่อย หลังจากนั้นทีมวิจัยให้จัดให้เครือข่ายย่อยแต่ละแห่งร่วมกันระดมสมองโดยใช้ แบบสำรวจความพร้อมของตนเองในการเป็นผู้ให้/ผู้รับ (giver/taker) ซึ่งทีมวิจัยได้สังเคราะห์มาจาก David Cobia Cooperatives in Agriculture(1989) ซึ่ง David Cobia ได้ให้แนวคิดว่า ทำไม่เกย์ต้องมาร่วมตัวกันในรูปแบบสหกรณ์ และพื้นฐานของ การมาร่วมตัวกัน ควรเริ่มจากการวิเคราะห์ตนเองว่า ตนมีความพร้อมให้ฐานะผู้ให้(giver)เพื่อเดิมส่วนขาดให้เพื่อน และตนมีส่วนขาดที่ต้องการเป็นผู้รับ(taker) จากเพื่อนในด้านใดบ้าง การมาร่วมตัวกันจึง จะได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งเครือข่ายย่อยทั้งสี่พื้นที่ก็ได้วิเคราะห์ตนเองร่วมกันตามแนว giver-taker ดังกล่าว และผลจากการสัมมนา�่อยได้ตกลงที่จะสร้างเครือข่ายร่วมกัน 5 เครือข่ายคือ

เครื่อข่ายเงินทุน เครือข่ายปูยแคมี เครือข่ายผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เครือข่ายบริการรถเกี่ยวข้าว และ เครือข่ายปูยอินทรีย์ นอกจานี้ยังมีสหกรณ์บางแห่ง และกลุ่มเกษตรกรจำนวนหนึ่ง ต้องการให้มีการ สร้างเครือข่ายข้าวสาร และ เครือข่ายสร้างความเข้มแข็งด้านบริหารจัดการด้วย แต่ก็ไม่ได้รับความ สนใจจากที่ประชุมมากนัก ส่วนเครือข่ายอาชีพคือเครือข่ายของสหกรณ์โคนมนั้น ก็ได้ดำเนินการใน ทำนองเดียวกัน แต่เน้นหนักไปในการแท็บปัญหาเฉพาะหน้าของสหกรณ์โคนมที่ประสบปัญหานามเกิน โควตา rabbซึ่งของโรงงานแปรรูปมากกว่าการสร้างเครื่อข่ายเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของขบวนการ เพราะปัญหาที่เผชิญอยู่นั้นรุนแรงและอาจมีผลกระทบลิงความล่มสลายของสหกรณ์โคนมได้

4) การดำเนินการในระยะที่ 3 ในระยะที่สามนี้ ทีมวิจัยจึงได้ติดตามการดำเนินงาน เครือข่ายของเครือข่ายพื้นที่ทั้งสี่ และเครือข่ายอาชีพดังกล่าว โดยได้ติดตามทั้งแม่ข่ายย่อย และ ติดตามถึงสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิก เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ซึ่งก็พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ปรากฏนั้นมาจากการไม่มีความเชื่อมั่น (trust) ในการดำเนินการ ไม่มีความมั่นคงต่อข้อตกลงหรือคำมั่นสัญญา) ที่ได้ให้ไว้ต่อกัน และผลกระทบจากการออก ได้แก่ ข้อ กฎหมาย นโยบายจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ การทำ FTA (Free Trade Area) เป็นต้น

5) การพัฒนาเครือข่าย เมื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเครือข่ายฯ ดังกล่าว ทีมวิจัยจึงได้วางแผนการพัฒนาเครือข่ายโดยการเพิ่มเติมส่วนขาดที่พบร่วมในการวิจัยให้ ได้แก่ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้กับเครือข่ายฯ โดยเน้นการสร้างจิตตามสหกรณ์ให้เข้มแข็งและ หนักแน่น กระตุนการมีความรู้สึกที่จะเป็นผู้ให้และผู้รับแก่เพื่อนพ้องร่วมอุดมการณ์ โดยไม่หวังจะ เป็นผู้รับแต่ฝ่ายเดียวอย่างที่คุ้นเคยตัวมาแต่อดีต การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้ใช้กระบวนการ AIC โดย มุ่งหวังว่า จะเป็นการเสริมสร้างและกระตุนความเข้มแข็งของเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ จังหวัดสระบุรี และช่วยสร้างทีมงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของเครือข่าย

นอกจากนี้ทีมวิจัยก็ได้เตรียมส่วนขาดโดยจัดทำผู้เชี่ยวชาญทั้งไทยและต่างประเทศไป พนประร่วมประชุมเพื่อให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดทำองค์กรเอกชนไปร่วมประชุม ระดมสมองและให้ข้อเสนอแนะ ในที่สุดในการดำเนินการกระตุนและติดตามในระยะที่สามนี้ จึงได้ เกิดเครือข่ายข้าวสารและเครือข่ายบริหารจัดการขึ้น เป็นเครือข่ายที่เจดและที่แปด นอกจากนั้นยังอาจ เกิดเครือข่ายพันธมิตรทางการตลาดสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวสาร ปูยน้ำชีวภาพ และนมสดบรรจุ กล่องขึ้นระหว่างเครือข่ายสภก.เมือง เครือข่ายสหกรณ์โคนม และ ร้านสหกรณ์พระนคร จำกัด ซึ่ง กำลังดำเนินการเป็นผู้กระจายสินค้าตรา COOP-ART ให้กับร้านสหกรณ์ในขบวนการสหกรณ์ร้านค้า และร้านค้าปลีก ART ของกระทรวงพาณิชย์

สรุปขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชนจังหวัดสระบุรี เป็นไป ตามตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ขั้นตอนในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชน

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้น	ข้อสังเกต
1. ประชุมสัมมนากลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่	1 วัน	- ประชุมสัมมนา ແລ愝ປ່າຍຄວາມຮູ້ ແລະປະສົບການຟ້າ ການສ້າງເຄືອຂ່າຍ ກຸລຸ່ມ/ອົງກົດ	- ຄວາມເຫຼົາໃຈເຮື່ອງ ການรวมກຸລຸ່ມສ້າງ ເຄືອຂ່າຍ - ຄວາມຕ້ອງການ ຮ່ວມກັນໃນການ ສ້າງເຄືອຂ່າຍໃນ ຈັງຫວັດສະບູງວິ	- ຜູ້ບໍລິຫານ ສະກອນກຸລຸ່ມ/ ອົງກົດ ປະຊາຊາດ ກຸລຸ່ມລະ 3 ທ່ານ ປະກອບດ້ວຍ ປະຊານຮອງ ປະຊານແລະ ຜູ້ຈັດການ ນາຮ່ວມປະຊານ
2. ประชุมสัมมนาກຸລຸ່ມ/องค์กรประชาชนในพื้นที่เพื่อการจัดກຸລຸ່ມເຄືອຂ່າຍທາງຫຼຸງກິຈ	1 วัน	- กระบวนการການມື່ ສ່ວນຮ່ວມ ໃນການ ວິໄຄຮ່າທີ່ຕົນອອງ ຈຸດອ່ອນ ຈຸດເບັງ ຂໍຈຳກັດແລະ ໂອກາສ ໃນການສ້າງເຄືອຂ່າຍ ຮ່ວມກັນ	- ໄດ້ເຄືອຂ່າຍກຸລຸ່ມ/ ອົງກົດແກ່ຕາມ ພື້ນທີ່ອຳເກົດ 4 ເຄືອຂ່າຍ ໄດ້ແກ່ ເຄືອຂ່າຍອຳເກົດ ເມື່ອງ ເຄືອຂ່າຍ ອຳເກົດ ເສົາໄໝ ເຄືອຂ່າຍ ອຳເກົດບ້ານໜອ ແລະເຄືອຂ່າຍ ອຳເກົດໜອນແຄ - ໄດ້ແມ່ຂ່າຍແຕ່ລະ ທົ່ວທີ່ອຳເກົດ	- ຜູ້ບໍລິຫານກຸລຸ່ມ/ ອົງກົດ ປະຊາຊາດໂດຍ ບັນດາກົດເປັນ ຫລັກໂດຍນີ້ ສະກອນ ການເກມຕະເປັນ ແມ່ຂ່າຍ - ສະກອນອົມ ທັນສະນູນແລະ ສະກອນໂຄນນ ຍັງໄໝເຫຼົາຮ່ວມ ເຄືອຂ່າຍ
3. ประชุมກຸລຸ່ມຍ່ອຍແຕ່ລະ ເຄືອຂ່າຍຕາມທົ່ວທີ່ ຄວັງລະເຄືອຂ່າຍ ພັ້ນ 4 ເຄືອຂ່າຍ	ກຸລຸ່ມລະ 1 วัน	- กระบวนการການມື່ ສ່ວນຮ່ວມ ວິໄຄຮ່າທີ່ ຕົນອອງ - ວິໄຄຮ່າທີ່ຕົນອອງສ່ວນ ເຫດືອທີ່ຈະສັນນ ເຄືອຂ່າຍ ແລະສ່ວນ າດທີ່ຕ້ອງການ ການ ສັນນສັນນຸ້ນຈາກ ເຄືອຂ່າຍ	- ໄດ້ເຄືອຂ່າຍທາງ ຫຼຸງກິຈຍ່ອຍແຕ່ລະ ເຄືອຂ່າຍ ເຫັນ ເຄືອຂ່າຍເຈີນຖຸນ ເຄືອຂ່າຍປູ້ຄົມ ເຄືອຂ່າຍເມີລືດພັນໜ້ ໆຈ້າວ ເຄືອຂ່າຍ ເຄື່ອງເກື່ອງຈ້າວ ເປັນຕົ້ນ	- ເປັນເຄືອຂ່າຍ ຕາມຄວາມ ຕ້ອງການຂອງ ແຕ່ລະກຸລຸ່ມ ທົ່ວທີ່ - ແມ່ຂ່າຍ ຮັບຜິດຂອບໃນ ກາປະ ປະຊານ ເຄືອຂ່າຍ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้น	ข้อสังเกต
4. ประชุมกลุ่มย่อยแต่ละเครือข่ายตามท้องที่ทั้ง 4 ท้องที่เครือข่ายรวมกัน	เป็นประจำทุกเดือน	- กระบวนการมีส่วนร่วม ดำเนินการโดย แม่ข่ายและกลุ่มเครือข่าย	- ได้ความร่วมมือ ระหว่างเครือข่าย ทางธุรกิจวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมเครือข่าย	- แม่ข่ายและกลุ่มที่เข้า เครือข่ายธุรกิจ ประสาน ข้อมูลต่อกัน
5. ประชุมสัมมนากลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ทั้ง 4 เครือข่าย รวมกัน	เครือข่าย ละ 1 วัน ตามแต่จะนัดหมาย	- การมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ใน การพัฒนาเครือข่าย ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการ สร้างเครือข่าย	- เครือข่ายความร่วมมือที่เกิดขึ้น เหลือเพียง เครือข่ายเงินทุน เครือข่ายปัญญามี เครือข่ายปุ๋ย อินทรีย์ เครือข่าย เครื่องเกี่ยวข้าว	- แม่ข่าย และกลุ่มที่เข้าร่วม เครือข่าย ร่วมกับนักวิจัย และเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ ศหกรณ์ จังหวัดมีการ ประชุม ร่วมกันมาก ขึ้นและ ใกล้ชิดกันมาก ขึ้น
6. ประชุมสัมมนากลุ่ม ศหกรณ์โคนม	1 วัน	- กระบวนการการมีส่วนร่วม เพื่อ วิเคราะห์ตนเอง ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง และ แนวทางการพัฒนา ร่วมกัน	- ได้เครือข่าย ศหกรณ์โคนม 2 ศหกรณ์ เลพะ ศหกรณ์ที่มีปัญหาร่วมกัน	- ศหกรณ์ที่ไม่มี ปัญหารือ น้ำนมคินลิน จะไม่เข้าร่วม เครือข่าย เพราะไม่มี ปัญหาร่วมกัน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้น	ข้อสังเกต
7. การติดตามการร่วมเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชนทั้ง 4 เครือข่ายอย่างเป็นระบบ	เป็นระยะตามแต่นัดหมาย	- เข้าร่วมประชุมและสัมภาษณ์ และดูการทำงานของกลุ่มตลอดจนการวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มร่วมกัน	- กิจกรรมการทำร่วมกันของกลุ่มเท่าที่จำเป็นมีการทำกิจกรรมทางธุรกิจบาง - ได้เครือข่ายใหม่ทางด้านการบริหารจัดการ เครือข่าย โรงสีข้าว และเครือข่ายการตลาด	- เครือข่ายเดิมที่มีอยู่ไม่มีกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างจริงจัง
8. ติดตามการร่วมกลุ่มสหกรณ์โคนม	เป็นระยะตามแต่นัดหมาย	- เข้าร่วมประชุมและสัมภาษณ์ และดูการทำงานของกลุ่มตลอดจนการวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มร่วมกัน	- มีกิจกรรมการแก้ปัญหาน้ำนมล้นร่วมกัน โดยว่าจ้างให้บริษัทแปรรูปน้ำนมบรรจุกล่องจำหน่ายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ได้เครือข่ายน้ำนม เครือข่ายการตลาด ขยายมแปรรูป	- ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการทางด้านการเงิน และช่วยประสานในการติดต่อ และจัดทำหน่ายนม แปรรูป ขยายมแปรรูปในราคากำกว่าทุน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้น	ข้อสังเกต
9. ร่วมประชุมสัมมนา ติดตามผลการเข้าร่วม เครือข่าย	2 วัน หนึ่งคืน	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมประชุมสัมมนา ระดมความคิดเห็น และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและร่วมหาข้อสรุปในการพัฒนาเครือข่าย - การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทราบผลของ การพัฒนา เครือข่ายในจังหวัด ว่าสามารถดำเนินการได้ในระดับใด มีเหตุขัดข้องอย่างไร - ได้ทราบแนวทางที่จะก้าวเดินต่อไป ในอนาคตในการพัฒนาเครือข่ายที่อาจจะมีเกิดขึ้นอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานกรรมการ กรรมการบริหาร ผู้จัดการสหกรณ์ จังหวัด และเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และนักวิจัยเข้าร่วมประชุม

บทที่ 4

ผลการวิจัยแต่ละระยะ

ผลการศึกษาวิจัยนี้แบ่งการศึกษาวิจัยเป็นระยะ 3 ระยะและระยะสุดท้ายเป็นการสรุปผลการดำเนินงานวิจัยทั้งหมด สำหรับในรายงานการวิจัยนี้ จะสรุปเฉพาะผลการเชื่อมโยงเครือข่าย ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะในแต่ละระยะ และสรุปผลการเชื่อมโยงเครือข่ายสุดท้าย ส่วนรายละเอียดการดำเนินงาน จะนำเสนอในภาคผนวก ซึ่งผลการศึกษาวิจัยในแต่ละระยะๆ ตามลำดับดังนี้

1. ผลการศึกษาวิจัยระยะที่ 1

ผลการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสถานการณ์ดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคเบื้องต้น และการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อ การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่ม/องค์กรประชาชน และประเมินความสนใจในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่จังหวัดสารบูรี ผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 ประกอบด้วย 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก 2) การระดมความคิด ครั้งที่ 1 และ 3) สรุปกลุ่ม/องค์กรประชาชน ตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 วิธีการดำเนินการในระยะที่ 1

การดำเนินการวิจัยในระยะแรกนี้ เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาที่เกี่ยวข้องแบบเจาะลึก มีวัตถุประสงค์และเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกสหกรณ์/องค์กรประชาชนเสมอ อนสหกรณ์เข้าร่วมเครือข่าย 3 ประการ คือ

- 1) สหกรณ์/องค์กรประชาชนเสมอ อนสหกรณ์นี้ สามารถรับการตรวจสอบบัญชีจากการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ได้ ทั้งนี้แสดงถึง ตัวชี้วัดแรก คือ ความโปร่งใส (transparency) ในการดำเนินงาน
- 2) ความสามารถในการปิดบัญชีการเงินนั้น ต้องคิดต่อกันมาโดยตลอดอย่างน้อย 3 ปีบัญชี ข้อนหลัง ทั้งนี้ เป็นการแสดงถึง ความต่อเนื่อง (continuity) ในการดำเนินงาน ทั้งนี้

ຄວນຜູ້ວິຈີຍໄມ້ໄດ້ສັນໃຈວ່າ ພັດທະນາດຳເນີນຈະຫາດຖຸນ/ມີກໍາໄຮ ແຕ່ປະກາດໄດ້ ລຶ້ງແນ່ວ່າພລ
ດຳເນີນຈະຫາດຖຸນ ກີ່ຍັງມີສີທີ່ເຂົ້າຮ່ວມເຄື່ອງຢ່າຍ

- 3) ຄວາມສັນໃຈທີ່ຈະເຂົ້າຮ່ວມໃນເຄື່ອງຢ່າຍຄວາມຮ່ວມມື້ອງ ອ ໃນຄຽງນີ້ ທັງນີ້ ຄວາມສັນໃຈຫຼືຄວາມເຕັມໃຈທີ່ຈະເຂົ້າຮ່ວມກິຈกรรม ນັ້ນເປັນສິ່ງສຳຄັນທີ່ຈະທຳໄຫ້ກິຈกรรมເຄື່ອງຢ່າຍ ດຳເນີນໄປໄດ້

ຫລັງຈາກໄດ້ກຸ່ມປັ້ນມາຍແລ້ວ ຈຶ່ງໄດ້ເຮັດວຽກລຸ່ມບຸກຄຸລົ່ມບຸກຄຸລົ່ມທີ່ເກີ່ວຂ້ອງເພື່ອກາຣະດົມການຄົດເຫັນ ກາຣົວເຄຣະຫໍ່ຕົນເອງ ຕາມກຸ່ມສະຫງົບຜົນກາກາເກຍຕຣ ແລະກຸ່ມເກຍຕຣ ກຸ່ມສະຫງົບຜົນອົກກາກເກຍຕຣ ຮາຍລະເອີຍດັ່ງປາກກູ້ໃນກາກພນວກ ທັງນີ້ໄດ້ພລສຸປກາຮົມສົກໝາວິຈີຍດັ່ງນີ້

1.2 ພັດທະນາດຳເນີນຈະຫາດຖຸນຂອງໂຄຮກການໃນຮະຍະທີ່ 1

ກາຮົມສົກໝາວິຈີຍແນວທາງການພັດທະນາເຄື່ອງຢ່າຍ ກຸ່ມ/ອົກກາກປະຊາຊົນໃນພື້ນທີ່ຈັງຫວັດສະບຸຮີ ໃນຮະຍະແຮກນີ້ ມີວັດຖຸປະສົງກົດລົ່ມທີ່

- 1) ເພື່ອສົກໝາສຕານການຜົນການດຳເນີນຈະຫາດຖຸນ ປັ້ນຫຼາຍຸປສຣກໃນການດຳເນີນຈະຫາດຖຸນຕະຫຼອດຈານຄວາມຮ່ວມມື້ອງກຸ່ມ/ອົກກາກປະຊາຊົນ ແລະ
- 2) ປະເມີນຄວາມສັນໃຈໃນການພັດທະນາຄວາມຮ່ວມມື້ອະໜ່ວງກັນຂອງກຸ່ມ/ອົກກາກປະຊາຊົນ ແລະ
- 3) ເພື່ອສົກໝາຫາຮູ່ປະສົງແລະກະບວນການໃນກາຣົວເຄຣະຫໍ່ແລະກຳຫົດທີ່ສົກໝາດຳເນີນຈະຫາດຖຸນຂອງກຸ່ມ/ອົກກາກປະຊາຊົນທີ່ເອີ້ນປະໂຍ້ນ ມີປະສີທີ່ກົມແລະຄວາມຍັ້ງຍື່ນຂອງກຸ່ມ/ອົກກາກປະຊາຊົນ ໃນລັກຄະນະຂອງການຕັດສິນໃຈອ່າງອີສະຮະ ຜ່ານີ້ພັດທະນາວິຈີຍໃນຮະຍະແຮກນີ້ຄວນຜູ້ວິຈີຍໄດ້ສົກໝາຂ້ອມລູກທີ່ຂ້ອມລູກປົມກຸມແລະທຸຕິຍກຸມ ຮ່ວມກັນນັກວິຈີຍໃນພື້ນທີ່ ມີຂໍອສຸປະກິດແລະຂໍອເສັນອແນະ ດັ່ງນີ້

1.3 ສຸປະກິດກາວິຈີຍໃນຮະຍະທີ່ 1

ຈາກກາຮົມສົກໝາຂ້ອມລູກທຸຕິຍກຸມ ກາຮົມຈາກແບນສອນຄາມ ແລະ ກາຮົມການພົບປັນ ພົບປັນ ຂະໜາດຳເນີນຈະຫາດຖຸນ ແລະ ກຸ່ມ/ອົກກາກປະຊາຊົນ ໃນພື້ນທີ່ຈັງຫວັດສະບຸຮີ ທີ່ສາມາຄັນການຕະຫຼອດການພົບປັນ ບັນຫຼຸງທີ່ໄດ້ນັ້ນ ມີການດຳເນີນຈະຫາດຖຸນຢ່າງເປົ້າປະຕິບັດ ໃນແນວທາງສະຫງົບຜົນ ມີການດຳເນີນຫຼຸກກິຈໂດຍກາວ ວາງແພນງປະມາມເປັນຮາຍປີ ໂດຍມັກວາງແພນຈາກພື້ນຖານຂອງແພນງປະມາມໃນປີທີ່ຜ່ານມາ ໄນມີກາວ ວາງໂຍບາຍຮະບະຍາວ ໄນມີແພນກລູກທີ່ ແລະ ແພນຫຼຸກກິຈ ແຕ່ອ່າງໄດ້ ໃນສ່ວນຂອງຄວາມຮ່ວມມື້ອນນັ້ນ ສາມາຊີກຂອງສະຫງົບຜົນອົມທຮພ໌ ສະຫງົບຜົນກາເກຍຕຣ ສະຫງົບຜົນໄຄນມ ສະຫງົບຜົນບໍລິການ ແລະ ສະຫງົບຜົນນິຄນ ແລະກຸ່ມເກຍຕຣ ສາມາຊີກໃຫ້ຄວາມສັນໃຈໃນການເຂົ້າຮ່ວມປະຊຸມໃຫຍ່ແລະສັນໃຈທຳຫຼຸກກິຈກັບສະຫງົບຜົນ

เป็นอย่างดี ส่วนสหกรณ์ร้านค้านั้น สมาชิกไม่ค่อยมีความสนใจที่จะทำธุรกิจกับสหกรณ์และไม่สนใจการเข้าร่วมประชุมใหญ่

จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อการวิเคราะห์ตนเอง และศึกษาหาลู่ทางสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจที่อาจเป็นไปได้ในพื้นที่จังหวัดสระบุรีนี้ ในวันสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่เรียนเชิญไปทั้งสิ้น 50 แห่ง ๆ ละ 2 ท่าน รวม 100 ท่านนั้น แม้ว่าได้ขอให้มีการตอบรับยืนยันที่จะมาเข้าร่วมประชุม แต่ก็มิได้มีการตอบตามจำนวนที่ได้ตอบรับมา มีผู้แทนจากสหกรณ์มาร่วมประชุมเพียง 19 แห่ง รวม 38 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุมด้วย รวมทั้งหมด 50 ท่าน ซึ่งผลการระดมสมองในครั้งที่ 1 นี้สามารถสรุปได้ว่า

- 1) สหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชน มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการประชุมระดมสมองครั้งนี้ตรงกัน
- 2) ผลของการวิเคราะห์ตนเองในกลุ่มย่อยตามประเภทสหกรณ์นั้น พบว่า
 - 2.1 กลุ่มของสหกรณ์ออมทรัพย์ และกลุ่มสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่นั้น มีเงินล้นอยู่ในระบบลีบมากกว่า 200 ล้านบาท ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์อื่นๆ บางแห่งยังต้องการเงินทุน
 - 2.2 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์อื่นหลายสหกรณ์ มีความต้องการข้าวสารในแต่ละปีจำนวนมากเนื่องจากไม่สามารถผลิตข้าวได้ ในขณะที่สหกรณ์บางแห่งสามารถผลิตข้าวได้ดี เช่น สหกรณ์การเกษตรเส้าให้ จำกัด สหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด เป็นต้น
 - 2.3 กลุ่มสหกรณ์โคนม มีนมเสียเนื่องจากไม่ผ่านการตรวจตามข้อกำหนดคุณภาพในการรับซื้อของบริษัท ถึง 10 ตันเศษต่อวัน และมียังมีมูลวัวอีกเป็นจำนวนมากในแต่ละสหกรณ์ทั้ง 11 แห่ง ปัจจุบันสมาชิกต่างคนต่างขายมูลวัวโดยไม่ได้คิดสร้างมูลค่าเพิ่มจากมูลวัวแต่อย่างใด กลุ่มของสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์ผู้ปลูกสวนปา มีความต้องการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และ ปุ๋ยอินทรีย์เคมีมากขึ้น เพราะเป็นไปตามกระแสของผู้บริโภคที่นิยมบริโภคผลผลิตที่ปราศจาก การปนเปื้อนของสารเคมี และมีเงินทุนสนับสนุนจากการส่งเสริมสหกรณ์ที่ให้สินเชื่อเพื่อการซื้อปุ๋ยอินทรีย์ผ่านสหกรณ์การเกษตร สุดท้ายเป็นที่น่าเสียใจว่า สหกรณ์ร้านค้าที่ได้รับเชิญเข้าประชุมระดมสมอง ไม่ได้มาระดับที่ได้มีการตอบรับยืนยันแล้วทางโทรศัพท์
- 3) ในส่วนของการนำเสนอผลของการวิเคราะห์ตนเองในกลุ่มย่อย และ ในการประชุมรวม เพื่อร่วมความคิดเห็นเกี่ยวกับ โอกาส ศักยภาพ และ แนวทาง การพัฒนาเครือข่ายการร่วมมือของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรีนี้ ผลสรุปเป็นดังนี้

- 3.1 กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มาเข้าร่วมการระดมสมองในครั้งนี้ เข้าใจในความหมายและคุณค่าของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในกลุ่มในแนวทางเดียวกัน แต่ก็ยอมรับว่าเป็นสิ่งใหม่ ในมิติเดิมทางความคิดของการรวมตัวกันในระบบสหกรณ์ที่มีแต่การรวมตัวกันในแนวคิดตามกฎหมายเท่านั้น
- 3.2 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า เครือข่ายการรวมตัวที่ยังยืนนั้น ต้องเป็นเครือข่ายทางธุรกิจที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตามทฤษฎี ชนะ-ชนะ (win-win theory) คือทุกฝ่ายได้เติมเต็มส่วนพร่องหรือระบบยังส่วนเกินของตนเอง และระบบธุรกิจที่จะดำเนินการนั้นต้องโปร่งใส และ ตรวจสอบได้จากทุกฝ่ายที่มาร่วมมือกัน
- 3.3 กลุ่ม/องค์กรประชาชน มีความยินดีที่ช่วยกันสร้างแนวทางความร่วมมือทางธุรกิจขึ้นมา โดยขอนำแนวคิดและผลของการระดมสมองกลับไปถ่ายทอดในกลุ่มของตนเอง ก่อนที่จะขอมานำเสนอที่ประชุมรวมนี้
- 3.4 การร่วมมือทางธุรกิจที่กลุ่มคิดว่า อาจเป็นไปได้คือการลงทุนในธุรกิจปุ๋ยอินทรีย์เคมีจากมูลวัว และ ปุ๋ยอินทรีย์นำจากน้ำที่ไม่ผ่านคุณภาพรับซื้อของโรงงานแปรรูป เพาะกลุ่ม/สหกรณ์การเกษตรที่ผลิต กุหลาบ และ อุ่น ต้องใช้ปุ๋ยนำและซอร์โนน ในปริมาณมาก สหกรณ์การเกษตรที่ผลิตข้าว ส้ม และ ไม้ล้อม ก็มีความต้องการปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์เคมีในปริมาณมากเช่นกัน การร่วมมือกันในด้านเงินทุนระหว่างสหกรณ์มีเงินล้น และ สหกรณ์ที่มีเงินทุนขาด และ ความร่วมมือทางด้านการรวมซื้อรวมขายสินค้า(joint purchasing) เช่น สินค้าปัจจัยการผลิต และ สินค้าอุปโภค บริโภค
- 3.5 กลุ่ม/องค์กรประชาชนทุกแห่งที่มาเข้าร่วมประชุมในครั้นนี้ รับจะนำความคิดและแนวทางกลับไปศึกษาต่อและเสนอผ่านสหกรณ์จังหวัดเพื่อที่จะขอให้มีการประชุมระดมสมองในครั้งต่อไปเพื่อลดเล็กในข้อมูลทางธุรกิจที่ชัดเจนและศึกษารูปแบบความเป็นไปได้ในการที่จะลงทุนร่วมกันในธุรกิจที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับทุกกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่จะร่วมสร้างเครือข่ายในครั้นนี้

1.4 ข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการฯในระยะที่ 1

1. สหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่มาร่วมระดมสมองในครั้นนี้ มีความสนใจที่จะสร้างแนวทางและเครือข่ายความร่วมมือที่จะช่วยเหลือกันและกันข้ามประเภทสหกรณ์ ซึ่งจะต้องระดมสมองหารายละเอียดและแนวทางในขั้นต่อไป
2. สหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่มาร่วมระดมสมองในครั้นนี้ ต่างก็มีความแข็งแรงและมีศักยภาพในการรวมตัวเป็นอย่างดี แม้ว่าสหกรณ์บางแห่ง เช่น สหกรณ์ผู้ปลูกสวนปาเริ่มจะมีกำไรมากน้อยในการดำเนินงานปีที่ผ่านมาหนึ่ง แต่ก็มีศักยภาพในการเติบโตทาง

ธุรกิจ และจะเป็นผู้บริโภคที่ดี มีปริมาณสูงสำหรับสหกรณ์การเกษตรที่ผลิตข้าว และธุรกิจปุ๋ยอินทรีย์ทั้งสองชนิดที่ก่อ大局มา

จากผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 ต่อไปดังนี้ คือทำการประชุมระดมสมองเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ แผนธุรกิจ ของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในการร่วมมือกันสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการพัฒนาธุรกิจของตนเอง และ ศึกษาหารูปแบบทางธุรกิจที่เหมาะสมในการลงทุนร่วมกันของภาคในเครือข่ายความร่วมมือในครั้งนี้ หากเป็นไปได้คณะผู้วิจัยยังหวังในการเกิด ผลการเอาอย่าง (Demonstration effect) ในกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่พลัดการประชุมระดมสมองในครั้งที่ 1 ที่จะมาเข้าร่วมสร้างแนวทางพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ จังหวัดสระบุรี ในครั้งต่อไป ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่ายังควรเปิดโอกาสให้จนกว่าจะมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรีแล้ว หลังจากมีการลงนามแล้วการเปิดโอกาสให้กับกลุ่ม/องค์กรได้เข้าร่วมการเป็นการพิจารณาของเครือข่ายที่ได้ลงนามแต่เริ่มแรก

2. ผลการศึกษาวิจัย ระยะที่ 2

การพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดสระบุรี หลังจากได้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้นระยะที่ 1 โดยศึกษาข้อมูลของสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนที่มีลักษณะเดียวกันกับสหกรณ์ โดยคณะผู้วิจัยคาดว่าการวิจัยนี้จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายกิจกรรมและการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัด จึงจัดประชุมผู้นำกลุ่ม/องค์กรประชาชนต่าง ๆ ทั้งในภาคสหกรณ์และภาคกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีการจัดการประชุมหลายครั้ง ก 1 ว ประชุมส่วนใหญ่จะจัดที่สหกรณ์การเกษตรในแต่ละท้องที่ ทั้งนี้ เพราะสหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ที่มีธุรกิจครอบคลุมในหลายด้าน และมีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการและเป็นเกณฑ์ในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ได้

การดำเนินการในช่วงที่ 2 ซึ่งการวิจัยในช่วงนี้เพื่อการวางแผนกลยุทธ์การพัฒนากลุ่ม/องค์กรประชาชน สร้างและพัฒนาเครือข่ายซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการดำเนินงานช่วงนี้มีดังนี้

1. เพื่อการออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในการระดมความคิดเพื่อวางแผนกลยุทธ์
2. เพื่อการระดมความคิดกลุ่มองค์กรประชาชน เพื่อวางแผนกลยุทธ์
3. เพื่อการพัฒนาแผนกลยุทธ์ก่อนการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ
4. เพื่อวางแผนกลยุทธ์การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน

ผลการดำเนินงานวิจัยในระยะนี้มีรายละเอียดประเด็นสำคัญคือ 1) การประเมินบริบทของเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในปัจจุบัน 2) การพัฒนาเครือข่าย 3) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเครือข่าย 4) ตัวชี้วัดและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและ 5) แผนการดำเนินงานวิจัยในขั้นตอนไป

2.1. การออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

การออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรประชาชน เป็นการออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมสำหรับใช้ในการระดมความคิดเพื่อพัฒนาเครือข่ายและการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งผลจากการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม/องค์กรประชาชนในหลายครั้งจึงได้ข้อสรุปในการออกแบบกิจกรรมในการระดมความคิด รวมถึงการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการวางแผนกลยุทธ์และการรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการเข้าร่วมเครือข่ายด้วย ซึ่งคณะกรรมการวิจัยได้กำหนดแบบบรรยายรวมข้อมูลเบื้องต้นโครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระบุรี และแบบวิเคราะห์ตนเองเพื่อการพัฒนาความร่วมมือในเครือข่าย ตามรายละเอียดในภาคผนวก ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการระดมความคิด เนื่องจากกลุ่มประชาชนเป้าหมายซึ่งเป็นผู้แทนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนส่วนมากเป็นเกษตรกร โอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นตรงๆ จึงไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น คณะกรรมการวิจัยจึงใช้กระบวนการกลุ่มและคำนวนนำเพื่อการวิเคราะห์ตนเองกระตุนให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมกับเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มภายในจังหวัด การประเมินบริบทของเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนก่อนการพัฒนาเป็นเครือข่าย

2.2 บริบทของกลุ่ม/องค์กรประชาชนก่อนร่วมเครือข่าย

จากแบบกิจกรรมและการร่วมประชุมระดมความคิดของผู้นำกลุ่ม/องค์กรประชาชน สามารถสรุปข้อมูลประเมินบริบทของเครือข่ายที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยแบ่งกลุ่ม/องค์กรประชาชนเป็น 5 กลุ่ม ตามเขตอำเภอ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่ม/องค์กรประชาชนในอำเภอเมือง อำเภอแก่อเกง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยมีสหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด เป็นแม่ข่าย

กลุ่มที่ 2 กลุ่ม/องค์กรประชาชนในอำเภอสาไห้ และอำเภอหนองแขวง โดยมีสหกรณ์การเกษตรสาไห้ จำกัด เป็นแม่ข่าย

กลุ่มที่ 3 กลุ่ม/องค์กรประชาชนในอำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง โดยมีสหกรณ์การเกษตรหนองแค จำกัด เป็นแม่ข่าย

กลุ่มที่ 4 กลุ่ม/องค์กรประชาชนในอำเภอบ้านหมื่น อำเภอคลองน้ำดด อำเภอพะ吁.bat โดยมีสหกรณ์การเกษตรบ้านหมื่น จำกัด เป็นแม่ข่าย

กลุ่มที่ 5 กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในกลุ่มสหกรณ์โคนม อำเภอมาลัยกา ซึ่ง มี 2 สหกรณ์

ทั้งนี้คณะกรรมการคุณภาพ/องค์กรประชาชนที่จะเข้าร่วมเครือข่าย ต้องเป็นกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่สมัครใจเข้าร่วมเครือข่ายเป็นลำดับแรก และต้องเป็นกลุ่ม/องค์กรที่สามารถตรวจสอบบัญชีได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นแต่ละกลุ่มจะพิจารณาจากข้อมูลเบื้องต้นประกอบด้วย ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในลักษณะ แล้วข้อมูลปริมาณธุรกิจของกลุ่ม/องค์กรประชาชนเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นก่อนร่วมเครือข่ายและนำไปเปรียบเทียบเมื่อถัดไป โครงการรายละเอียดในภาคผนวก โดยประเด็นที่รวมรวมข้อมูลได้แก่ จำนวนสมาชิก สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน และกำไรสุทธิประจำปี รวมทั้งศักยภาพและอิทธิพลต่างๆ ก่อนเข้าร่วมเครือข่าย

นอกจากนี้เป็นการประเมินระดับความสำเร็จและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรประชาชนโดยการประเมินโดยคณะกรรมการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องของกลุ่ม/องค์กรประชาชนและคณะกรรมการวิจัยโดยแบ่งระดับการประเมิน เป็น 3 ระดับ คือระดับดี พอใช้ และระดับน้อย โดยประเมินแยกตามกลุ่ม/องค์กรประชาชนดังนี้

กลุ่มที่ 1 การประเมินความสำเร็จ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย อยู่ในระดับพอใช้เพียงสหกรณ์เดียวคือสหกรณ์การเกษตรเมืองสารบูรี จำกัด และระดับดีได้แก่กลุ่มเกษตรกรทำไร่ท่ามistrate ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย และในระดับพอใช้ 2 สหกรณ์ ได้แก่สหกรณ์การเกษตรเมืองสารบูรี และกลุ่มเกษตรกรทำไร่ท่ามistrate ดังกล่าวในข้างต้น

กลุ่มที่ 2 การประเมินความสำเร็จ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย อยู่ในระดับพอใช้เพียง 2 สหกรณ์คือสหกรณ์การเกษตรเส้าไห้ จำกัดและสหกรณ์การเกษตรหนองแขวง ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย และในระดับพอใช้ 2 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์ดังกล่าวในข้างต้น

กลุ่มที่ 3 การประเมินความสำเร็จ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย อยู่ในระดับ ดี 1 สหกรณ์ คือ สหกรณ์การเกษตรหนองแค จำกัด และระดับพอใช้เพียง 2 สหกรณ์ คือสหกรณ์การเกษตรวิหารแดง จำกัดและสหกรณ์การเกษตรเข่าซื้อที่ดินหนองเสือ จำกัด ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย อยู่ในระดับดี 2 สหกรณ์ คือ สหกรณ์การเกษตรวิหารแดง จำกัด และสหกรณ์การเกษตรเข่าซื้อที่ดินหนองเสือ จำกัด และอยู่ในระดับพอใช้ 1 สหกรณ์ คือสหกรณ์การเกษตรหนองแค จำกัด

กลุ่มที่ 4 การประเมินความสำเร็จ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย มีระดับพอใช้ 2 สหกรณ์ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำนาตลาดน้อย และกลุ่มเกษตรกรทำไร่สร้างโภค ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย และอยู่ในระดับพอใช้ 3 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรหนองโคน จำกัด กลุ่มเกษตรกรทำนาตลาดน้อย และกลุ่มเกษตรกรทำไร่สร้างโภค

กลุ่มที่ 5 การประเมินความสำเร็จ เป็นสหกรณ์โคนมขนาดใหญ่ ความสำเร็จและการมีส่วนร่วมของสหกรณ์และของสมาชิกอยู่ในระดับดี

2.3 จุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เข้าร่วมประชุมและสมัครใจที่จะเข้าร่วมเครือข่าย จากการประเมิน การเข้าร่วมกิจกรรมในเบื้องต้นและการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปจุดอ่อนจุดแข็ง ของกลุ่ม/องค์กรประชาชนก่อนที่จะเข้าร่วมเครือข่ายได้ดังนี้

2.3.1 จุดอ่อนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

- 1) กลุ่ม/องค์กรประชาชน ไม่ค่อยมีโอกาสที่จะร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น เสนอแนะความต้องการหรือการเชื่อมโยงเครือข่ายในกลุ่ม/องค์กรประชาชนในระดับอำเภอหรือ ระดับจังหวัด
- 2) ความชี้ช่องของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่มีจำนวนมากที่สามาชิกสหกรณ์ และสามาชิกกลุ่มเกษตรกรเป็นบุคคลคนเดียวกัน นอกจากนี้ยังจะเป็นสามาชิกของกลุ่มในลักษณะ อื่นๆอีกหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสักจะออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นต้น
- 3) ความคิดหรือแนวคิดที่สามาชิกหรือกลุ่มเกษตรกรที่จะช่วยเหลือตนเองตามหลัก การสหกรณ์ค่อนข้างจะมีน้อย เนื่องจากยังติดอยู่กับระบบการส่งเสริมสนับสนุนของภาครัฐในอดีต ต้องการความช่วยเหลือหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐมากกว่า โดยมักจะมีคำถามว่าตนเองจะได้ อะไรจากรัฐมากกว่าที่ตนเองจะทำให้รัฐหรือช่วยเหลือกันและกัน นอกจากนี้ลักษณะเป็นเงินทุนหาก เป็นไปได้ขอให้รัฐช่วยหรือเป็นเงินทุนแบบให้เปล่าแทนการรื้มແล็กส์ส่งคืนรัฐ
- 4) กลุ่ม/องค์กรประชาชน ไม่ค่อยมีผู้นำกลุ่ม/องค์กรที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลในการ พัฒนาแก่กลุ่ม/องค์กรประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากขาดทุนขาดทุนสหกรณ์ และ ยังเห็นว่าสหกรณ์ยังเป็นของสามาชิก โดยรวมไม่ค่อยเห็นว่าเป็นของตนเองที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสุดท้ายก็จะเป็นประโยชน์ของตนเองด้วย
- 5) กลุ่ม/องค์กรประชาชน ไม่ค่อยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการที่สามารถปฏิบัติงานใน หน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเด่นที่ควรหรือมีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อยกว่าปริมาณงานที่ต้องรับผิดชอบ และบางกลุ่ม/องค์กรไม่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร
- 6) กลุ่ม/องค์กรประชาชน บางกลุ่มมีองค์กรระดับสูงหรือองค์กรแม่ให้การ สนับสนุนช่วยเหลือ จึงไม่เห็นความสำคัญของการร่วมเครือข่าย เช่น สหกรณ์โภคินในกลุ่มสหกรณ์ ไทย-เดนمار์กซึ่งอยู่ต่อรั่มของ อสค.
- 7) หน่วยงานหรือองค์กรที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมกลุ่ม/องค์กรประชาชนมีหลาย หน่วยงานการทำงานซ้ำซ้อนและแยกซึ่งกัน

2.3.2 จุดแข็งของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

- 1) กลุ่ม/องค์กรประชาชน มีทรัพยากรในท้องถิ่นมาก มีความหลากหลาย และมีศักยภาพที่จะดำเนินการผลิตผลผลิตที่ดีและมีคุณภาพ ได้และยังสามารถจัดหาตลาดจำหน่ายผลผลิตได้

2) ปัจจุบันนโยบายของภาครัฐให้การสนับสนุนกลุ่ม/องค์กรประชาชนมากขึ้นในทุกด้านและการเชื่อมโยงเครือข่าย โอกาสที่จะพัฒนาและส่งเสริมการร่วมกันจึงมีได้มาก

3) กลุ่ม/องค์กรประชาชนอื่นที่อยู่ในจังหวัดสาระบุรีซึ่งมีอีกหลายกลุ่มที่มีศักยภาพที่จะให้การสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่าย เช่น สาหกรณ์ออมทรัพย์ต่างๆ หลายสาหกรณ์มีเงินทุนเหลือในระบบ สาหกรณ์โคนน และสาหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ ที่เช่นเดียวกัน

4) กลุ่ม/องค์กรประชาชน บางกลุ่ม/องค์กรมีความเข้มแข็งมากและมีศักยภาพที่จะพัฒนาธุรกิจได้มาก เช่น สาหกรณ์โคนมมากเหล็ก จำกัด สาหกรณ์การเกษตรเมืองสาระบุรี จำกัด สาหกรณ์การเกษตรเส้าให้ จำกัด สาหกรณ์การเกษตรบ้านหม้อ จำกัด เป็นต้น

2.4 กระบวนการพัฒนาเครือข่าย

กระบวนการพัฒนาเครือข่ายเป็นการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายในแต่ละครั้งมีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1) เพื่อชี้แจงความเป็นมาของการจัดการประชุมเครือข่าย เพื่อให้มีการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสาหกรณ์กับกลุ่มเกษตรกรเข้าด้วยกัน โดยร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์ไม่มีใครเสียประโยชน์ สาหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรช่วยกันระดมความคิด ร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อผลสำเร็จได้ทุกอย่าง

2) เพื่อชี้แจงหลักการวิชาการในการสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง สร้างการรวมคน การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ สร้างองค์ความรู้ในกลุ่ม ในด้านการตลาด การผลิต การตรวจสอบคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การหาความรู้ที่ทันสมัย การรับฟังข่าวสารความเคลื่อนไหวต่างๆ และต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ซื่อตรง ตรงเวลา รวมถึงการสร้างความเชื่อถือความไว้วางใจ

3) เพื่อให้สมาชิกกลุ่ม/องค์กรประชาชนวิเคราะห์กลุ่ม/องค์กรประชาชนของตนเองในประเด็นต่างๆ ได้แก่

- (1) กลุ่ม/องค์กรประชาชนของตนเองมีศักยภาพอะไรที่เป็นจุดเด่นของกลุ่ม
 - (2) กลุ่ม/องค์กรประชาชนของตนเองมีจุดอ่อนอะไรที่ต้องการพัฒนา
 - (3) กลุ่ม/องค์กรประชาชนของตนมีศักยภาพใดที่จะช่วยเหลือสมาชิกที่อยู่ใกล้เคียง หรือในกลุ่มเครือข่ายได้
 - (4) กลุ่ม/องค์กรประชาชนของตนเองต้องการความร่วมมือจากสมาชิกที่ใกล้เคียงหรือในกลุ่มเครือข่ายอย่างไร
 - (5) กลุ่ม/องค์กรประชาชนของตนเองคาดว่าจะสามารถรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม/องค์กรประชาชนใดได้บ้าง และจะร่วมกันดำเนินกิจกรรมใดบ้าง
- 4) เพื่อการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในท้องที่ที่เป็นไปได้ตามศักยภาพและ

ความต้องการของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

2.4.1 ผลของการประชุมกลุ่ม/องค์กรประชาชนเพื่อพัฒนาเครือข่าย

ผลจากการประชุมกลุ่ม/องค์กรประชาชนเพื่อพัฒนาเครือข่ายหลายครั้ง โดยผู้แทนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนได้แก่ ประธานกรรมการของกลุ่ม กรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการสหกรณ์จังหวัดสระบุรี และคณะวิจัยซึ่งได้ข้อสรุปที่เป็นประเด็นสำคัญที่แต่ละกลุ่ม/องค์กรประชาชนได้แสดงความคิดเห็นระดมสมอง แยกเป็นรายกลุ่ม เช่นชุมชนสหกรณ์การเกษตร จังหวัดสระบุรี จำกัด สหกรณ์การเกษตรเสาให้ จำกัด สหกรณ์การเกษตรหนองแคร จำกัด กลุ่ม เกษตรกรทำนาโภคสว่าง กลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านยาง กลุ่มเกษตรกรทำนาตามเดียว กลุ่ม เกษตรกรทำนาบ้านลำ กลุ่มเกษตรกรทำนาหัวยง กลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านโปรง กลุ่มเกษตรกร ทำนาไฟต่า กลุ่มเกษตรกรทำนาหัวขมิ้น เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรม

การเชื่อมโยงความต้องการของกลุ่ม/องค์กรประชาชนเพื่อการสร้างเครือข่ายในการดำเนิน กิจกรรม เพื่อเป็นการหาแนวทางในการทำธุรกิจร่วมกันและดำเนินการ ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรประชาชนและคณะผู้วิจัยเห็นตรงกันที่จะจัดแยกเป็นกลุ่ม ๆ ย่อยตามกลุ่มอาเภอที่มี ห้องที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้มีแกนนำในการเชื่อมโยงเครือข่ายเป็นกลุ่มร่วมกันทำกิจกรรมหรือธุรกิจ การดำเนินการสร้างเครือข่ายโดยใช้กระบวนการกรุ่นตามแบบการประเมินกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งได้กลุ่ม เครือข่ายทั้งหมด 5 กลุ่มเครือข่าย ได้แก่

กลุ่มที่ 1. กลุ่มอาเภอเมือง แก่งคอย เฉลิมพระเกียรติให้สหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด เป็นแกนนำหลักในการทำกิจกรรม/ธุรกิจ

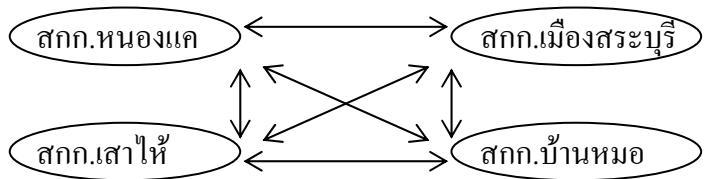
กลุ่มที่ 2. กลุ่มอาเภอเสาให้ หนองแขวง ให้สหกรณ์การเกษตรเสาให้ จำกัด เป็นแกนนำ หลักในการทำกิจกรรม/ธุรกิจ

กลุ่มที่ 3. กลุ่มอาเภอหนองแคร วิหารแดง ให้สหกรณ์การเกษตรหนองแคร จำกัด เป็นแกนนำ หลักในการทำกิจกรรม/ธุรกิจ

กลุ่มที่ 4. กลุ่มอาเภอบ้านหมอ ดอนพุด หนองโคน พระพุทธบาท ให้สหกรณ์การเกษตร บ้านหมอ จำกัด เป็นแกนนำหลักในการทำกิจกรรม/ธุรกิจ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มสหกรณ์โคนมในอาเภอมาบทเล็ก

รูปแบบของการเชื่อมโยงเครือข่าย คือให้ทั้ง 4 กลุ่ม(ไม่รวมกลุ่มโคนมในอาเภอมาบทเล็ก)เป็น แกนนำในแต่ละพื้นที่อาเภอ แล้วให้ทั้ง 4 กลุ่มเชื่อมโยงกันและกันอีกทอดหนึ่ง ดังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน กลุ่มหลัก

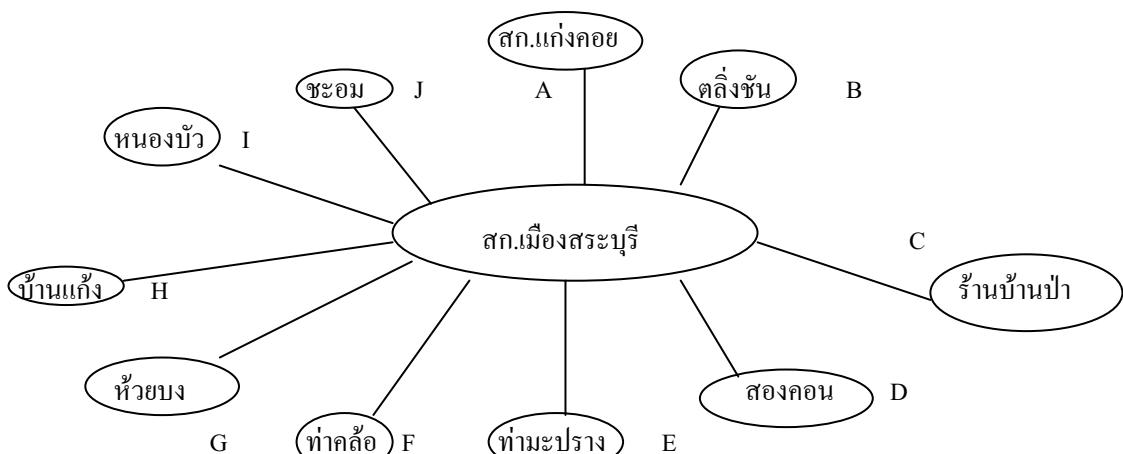
หลังจากได้มีการแบ่งกลุ่ม และกำหนดให้มีผู้นำกลุ่มในแต่ละกลุ่ม เพื่อความมีประสิทธิภาพในการประสานงาน การเชื่อมโยงเครือข่ายแล้ว โดยผู้นำกลุ่มแต่ละแห่งจะดูประชุมเครือข่ายของตนต่อไปโดยสรุปเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนแต่ละกลุ่ม และ มีการจำแนกกิจกรรม/ธุรกิจที่ต้องการเชื่อมโยง เครือข่ายออกเป็น 13 ชนิด คือ

1. เงินทุน	2. ปัจจัยเคมี
3. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช	4. เมล็ดพันธุ์
5. ปุ๋ยอินทรี	6. โรงสี
7. ล้านตาข่าย	8. ยุง/茘
9. เครื่องนวด/เครื่องเก็บข้าว	10. รถบันทุก
11. ร้านค้าสินค้าอุปโภค/บริโภค	12. ผลผลิตของสหกรณ์
13. การบริหารจัดการ (วิชาการ)	

และการประชุมกลุ่มเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในแต่ละกลุ่มสรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1. กลุ่มอำเภอเมือง, แก่งคอย, เฉลิมพระเกียรติ

การสร้างเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนดำเนินการที่สหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด โดย มีผู้เข้าร่วมประชุม 27 คน ประกอบด้วยสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร 11 แห่ง โดยมีสหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด เป็นแกนนำกลุ่ม สหกรณ์/กลุ่มทั้งหมดมีความประสงค์จะเข้าร่วมสร้างเครือข่ายร่วมกัน โดยมีธุรกิจที่สำคัญ ๆ จำนวน 13 ชนิดรายละเอียดตามแผนภาพที่ 8 ดังนี้

แผนภาพที่ 8 เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 1 กลุ่มอำเภอเมือง, แก่งคอย, เฉลิมพระเกียรติ

การเขื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ ดังนี้

A = 1,2,4,9,11 (เงินทุน, ปัจย์เคมี, เมล็ดพันธุ์, เครื่องเก็บข้าว และสินค้าอุปโภคบริโภค)

B = 1 (เงินทุน)

C = 4 (เมล็ดพันธุ์)

D = 2 (ปัจย์เคมี)

E = 1,2,4,6,11 (เงินทุน, ปัจย์เคมี, เมล็ดพันธุ์, โรงสี และสินค้าอุปโภคบริโภค)

F = 1,2,4,5 (เงินทุน, ปัจย์เคมี, เมล็ดพันธุ์ และปัจย์อินทรีย์)

G = 1 (เงินทุน)

H = 1,2,4 (เงินทุน, ปัจย์เคมี และเมล็ดพันธุ์)

I = - (ไม่ประสงค์จะเขื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจ)

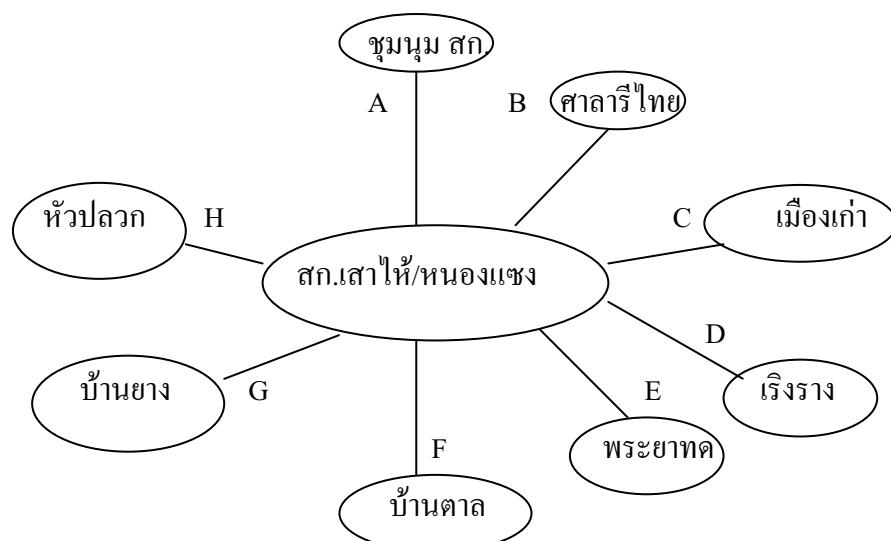
J = 1,2,5 (เงินทุน, ปัจย์เคมี และปัจย์อินทรีย์)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าทุกสหกรณ์/กลุ่มนี้มีความต้องการจะเขื่อมโยงเครือข่าย สำหรับธุรกิจที่จะเขื่อมโยงเรียงลำดับจากสูงไปต่ำดังนี้

เงินทุน ปัจย์เคมี▶ เมล็ดพันธุ์▶ ปัจย์อินทรีย์ฯ

กลุ่มที่ 2. กลุ่มอ่ำเภอเส้าไห้, หนองแขวง

การดำเนินการสร้างเครือข่าย ที่สหกรณ์การเกษตรเส้าไห้ จำกัด มีผู้เข้าร่วมประชุม 25 คน ประกอบด้วยสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรจำนวน 9 แห่ง โดยมีสหกรณ์การเกษตรเส้าไห้ จำกัด เป็นผู้นำกลุ่มสหกรณ์/กลุ่มทั้งหมดมีความประสงค์จะเข้าร่วมสร้างเครือข่ายร่วมกัน โดยมีธุรกิจที่สำคัญ ๆ จำนวน 13 ชนิดรายละเอียดตามแผนภาพที่ 9

แผนภาพที่ 9 เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 2 กลุ่มอ่ำเภอเส้าไห้ และอ่ำเภอหนองแขวง

การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ ดังนี้

A = 1,5 (เงินทุน และปัจจัยอินทรีย์)

B = 1,2,3,4,12 (เงินทุน, ปัจจัยเคมี, สารเคมี, เมล็ดพันธุ์ และผลผลิตของสหกรณ์)

C = 1,5,7,8,12 (เงินทุน, ปัจจัยอินทรีย์, ланตาการข้าว, ยุ้ง, และผลผลิตของสหกรณ์)

D = 1,4,5 (เงินทุน, เมล็ดพันธุ์ และปัจจัยอินทรีย์)

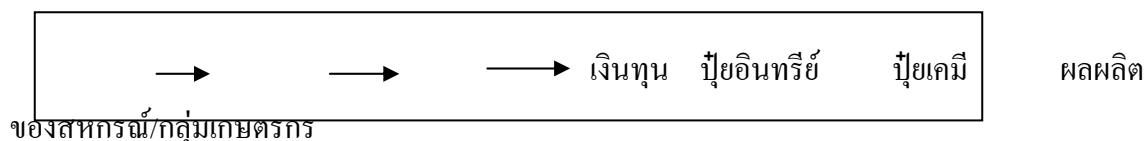
E = 1,2,5,7,8,9,11,13 (เงินทุน, ปัจจัยเคมี, ปัจจัยอินทรีย์, ланตาการข้าว, ยุ้ง/ผาง, เครื่องเกี่ยวข้าว, สินค้าอุปโภคบริโภค และวิชาการ)

F = 1,2,3,4,5,12 (เงินทุน, ปัจจัยเคมี, สารเคมี, เมล็ดพันธุ์, ปัจจัยอินทรีย์ และผลผลิตของสหกรณ์)

G = 1,2,4,5,7,12,13 (เงินทุน, ปัจจัยเคมี, เมล็ดพันธุ์, ปัจจัยอินทรีย์, ланตาการข้าว, ผลผลิตของสหกรณ์ และวิชาการ)

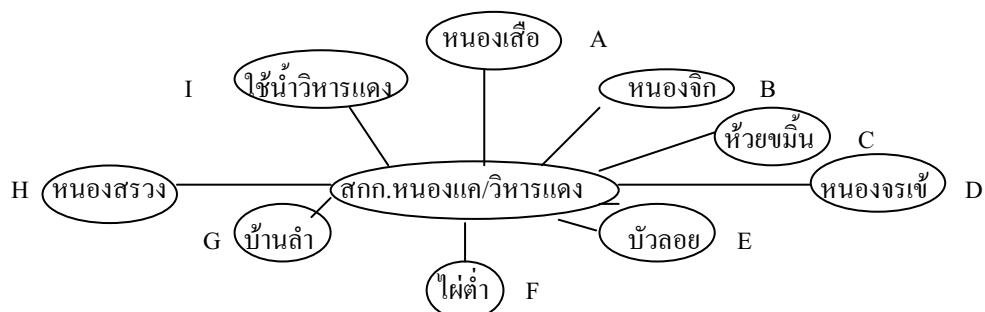
H = 1,2 (เงินทุน, ปัจจัยเคมี)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าทุกสหกรณ์/กลุ่มสหกรณ์มีความต้องการจะเชื่อมโยงเครือข่ายสำหรับธุรกิจที่จะเชื่อมโยงเรียงตามลำดับจากสูงไปหาต่ำดังนี้

กลุ่มที่ 3. กลุ่มอาเภอนองแค, วิหารแดง

การดำเนินการประชุมที่สหกรณ์การเกษตรหนองแค จำกัด มีผู้เข้าร่วมประชุม 27 คน ประกอบด้วยสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร 12 แห่ง โดยมีสหกรณ์การเกษตรหนองแค จำกัด เป็นผู้นำกลุ่มสหกรณ์/กลุ่มทั้งหมดมีความประสงค์จะเข้าร่วมสร้างเครือข่ายร่วมกัน โดยมีธุรกิจที่สำคัญ ๆ จำนวน 13 ชนิดรายละเอียดตามแผนภาพที่ 10

แผนภาพที่ 10 เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 3 กลุ่มอาเภอนองแค และอำเภอวิหารแดง

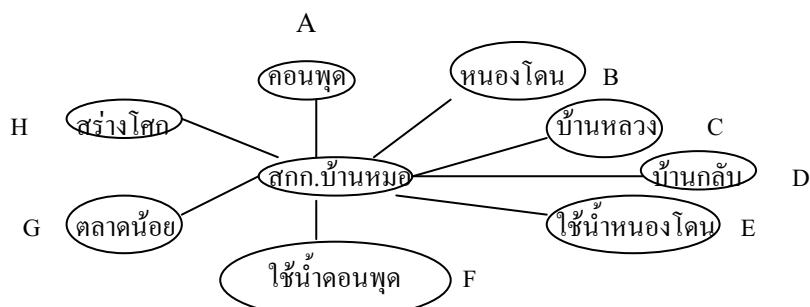
การเขื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ ดังนี้

- A = 1,2,5,7,8,10,13 (เงินทุน ปัจย์เคมี ปัจย์อินทรีย์ ลานตากรำข้าว ยูง/กลาง รถบันทุก และวิชาการ)
- B = 1,4,5,6,7 (เงินทุน เมล็ดพันธุ์ ปัจย์อินทรีย์ โรงสี และลานตากรำข้าว)
- C = 1,5,9,13 (เงินทุน ปัจย์อินทรีย์ เครื่องเกี่ยวข้าว และวิชาการ)
- D = 1,2,3,4,5,9,10,13 (เงินทุน ปัจย์เคมี สารเคมี เมล็ดพันธุ์ ปัจย์อินทรีย์ เครื่องเกี่ยวข้าว รถบันทุก และวิชาการ)
- E = 1,2,3,4,5,6,13 (เงินทุน ปัจย์เคมี สารเคมี เมล็ดพันธุ์ ปัจย์อินทรีย์ โรงสี และวิชาการ)
- F = 1,2,4,5,12,13 (เงินทุน ปัจย์เคมี เมล็ดพันธุ์ ปัจย์อินทรีย์ ผลผลิตของสหกรณ์ และวิชาการ)
- G = 1,2,4,5,6,7,8,9,10,12,13 (เงินทุน ปัจย์เคมี เมล็ดพันธุ์ ปัจย์อินทรีย์ โรงสี ลานตากรำข้าว ยูง/กลาง เครื่องเกี่ยวข้าว รถบันทุก ผลผลิตของสหกรณ์ และวิชาการ)
- H = 1,4,5,6,7,8,9,10,11,13 (เงินทุน เมล็ดพันธุ์ ปัจย์อินทรีย์ โรงสี ลานตากรำข้าว ยูง/กลาง เครื่องเกี่ยวข้าว รถบันทุก สินค้าอุปโภคบริโภค วิชาการ)
- I = 1,5,13 (เงินทุน ปัจย์อินทรีย์ วิชาการ)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าทุกสหกรณ์/กลุ่มมีความต้องการจะเขื่อมโยงเครือข่าย สำหรับธุรกิจ ที่จะเชื่อมโยงเรียงลำดับจากสูงไปต่ำดังนี้

เงินทุน/ปัจย์อินทรีย์/การบริหารจัดการ (วิชาการ) → เมล็ดพันธุ์ → ปัจย์เคมี → โรงสี/ลานตากรำข้าว/เครื่องเกี่ยวข้าว/รถบันทุก

กลุ่มที่ 4 กลุ่มอำเภอบ้านหม้อ دونพุด หนองโคนและพระพุทธบาท
ดำเนินการประชุมที่สหกรณ์การเกษตรบ้านหม้อจำกัด มีผู้เข้าร่วมประชุม 24 คน
 ประกอบด้วย สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร 9 แห่ง โดยมีสหกรณ์การเกษตรบ้านหม้อจำกัดเป็นผู้นำกลุ่ม สหกรณ์/กลุ่มทั้งหมดมีความประสงค์จะเข้าร่วมสร้างเครือข่ายรวมกัน โดยมีธุรกิจที่สำคัญ ๆ จำนวน 13 ชนิดรายละเอียดตามแผนภาพที่ 11

แผนภาพที่ 11 เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนกลุ่มที่ 4 กลุ่มอาชญากรรม ดอนพุด หนองโคนและ พระพุทธบาท การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ ดังนี้

A = 1,2,4,5,7,8,9,10,13 (เงินทุน ปูยเคมี เมล็ดพันธุ์ ปูยอินทรีย์ ลานตากข้าว ยุ้ง/ลา เครื่องเกี่ยวข้าว รถบันทุก และวิชาการ)

B = 1,2,4,5,7,8,9,10,13 (เงินทุน ปูยเคมี เมล็ดพันธุ์ ปูยอินทรีย์ ลานตากข้าว ยุ้ง/ลา เครื่องเกี่ยวข้าว รถบันทุก วิชาการ)

C = 1,2,5,9,10 (เงินทุน ปูยเคมี ปูยอินทรีย์ และรถบันทุก)

D = 1 (เงินทุน)

E = 1,2,4,5,7,8,9,10,12,13 (เงินทุน ปูยเคมี เมล็ดพันธุ์ ปูยอินทรีย์ ลานตากข้าว ยุ้ง/ลา เครื่องเกี่ยวข้าว รถบันทุก ผลผลิตของสหกรณ์ และวิชาการ)

F = 1,2 (เงินทุน ปูยเคมี)

G = 1 (เงินทุน)

H = 1,4,8,10,11,13 (เงินทุน เมล็ดพันธุ์ ยุ้ง/ลา รถบันทุก ลินค้าอุปโภคบริโภค วิชาการ)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าทุกสหกรณ์/กลุ่มนี้มีความต้องการจะเชื่อมโยงเครือข่าย สำหรับธุรกิจ ที่จะเชื่อมโยงเรียงลำดับจากสูงไปต่ำดังนี้

เงินทุน → ปูยเคมี/เครื่องเกี่ยวข้าว → เมล็ดพันธุ์/ปูยอินทรีย์ รถบันทุก/การบริหารจัดการ (วิชาการ) → ลานตากข้าว

กลุ่มที่ 5 กลุ่มสหกรณ์โคนม

กลุ่มสหกรณ์โคนมในจังหวัดสระบุรีดำเนินการประชุมที่สหกรณ์โคนมมากเหล็ก จำกัด โดย มีสหกรณ์โคนมทั้งหมด 9 สหกรณ์ เนื่องจากกลุ่มสหกรณ์โคนมส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ที่เข้มแข็ง และ มีองค์กรใหญ่สนับสนุนส่งเสริม เช่น ในรูปของสหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ดังนี้สหกรณ์ที่สมัครใจที่ จะเข้าร่วมโครงการจึงมีเพียง 2 สหกรณ์ คือสหกรณ์โคนมมากเหล็ก จำกัด และสหกรณ์โคนมในเขต ปฏิรูปที่ดินลำพญากลาง จำกัด ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่ประสบปัญหาคล้ายกัน คือจะมีน้ำนมเหลือทิ้งเป็น จำนวนมากในแต่ละเดือน หรือในช่วงปีคากเรียน

เมื่อทีมวิจัยได้เชิญสหกรณ์โคนมมาร่วมประชุมด้วยในครั้งแรกนั้น มีผู้แทนสหกรณ์โคนมที่ มาประชุมเพียง 2 แห่งคือ สหกรณ์โคนมมากเหล็ก จำกัด และ สหกรณ์โคนมในเขตปฏิรูปที่ดินลำพญากลาง จำกัด และปัญหาของสหกรณ์โคนมทั้งสองที่ได้รับฟังคือ มีปริมาณน้ำนมคงที่เกิน ปริมาณที่โรงงานรับซื้อ และต้องเท้น้ำนมคงที่ประมาณเดือนละกว่า 100 ตัน ซึ่งกลุ่มพญาทดใน เครือข่ายย่อยเส้าไห้ก็ได้ไปรับมาทดลองทำปูยน้ำ แต่ก็ยังไม่ได้ผลการทดลองที่เป็นรูปธรรมนัก

นอกจากนั้นทีมวิจัยได้ติดต่อบริษัทชิต โtopicรูปซึ่งมีความสนใจจะผลิตชอร์โມนพืชจากน้ำนม ว่าจะรับชื่อน้ำนมส่วนเกินนี้หรือไม่ ทางบริษัทก็ยังขอเวลาศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการอよ'

ต่อมาเมื่อทีมวิจัยได้พยาามจัดประชุมเฉพาะกลุ่มสหกรณ์โคนม โดยไปอาศัยອิฐในเวลา ปศุสัตว์จังหวัดเรียกประชุม เลี้ยวอช่วงเวลาที่จะพูดถึงเครือข่ายพันธมิตรที่จะช่วยแก้ปัญหาของกลุ่ม และทำให้กลุ่มแข็งแรงขึ้น อาทิ ในเดือนตุลาคม 2546 นี้ทุกสหกรณ์โคนมประสบปัญหาด้วยกันคือ มีโรคปากและเท้าเปื่อยชนิดรุนแรงระบาด วัคซีนและกำลังเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดไม่มีพอเพียงให้บริการทุกสหกรณ์โคนมได้ซึ่งชุมชนสหกรณ์โคนมฯ น่าจะเข้ามานึบบทบาทและหน้าที่แก้ปัญหานี้โดยจัดจ้างเอกชนผลิตวัคซีนแล้วจ้างเจ้าหน้าที่ออกให้บริการแก่กลุ่มสหกรณ์โคนมสมาชิก แต่การรวมตัวนี้ก็ไม่เกิดขึ้น มีลักษณะการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 ค่ายอย่างเห็นได้ชัด คือ กลุ่มสหกรณ์โคนมที่อยู่ใต้ปีกขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมไทย-เดนมาร์ก และ กลุ่มสหกรณ์โคนมอิสระ สหกรณ์โคนมในกลุ่มแรกจะไม่สนใจการรวมตัวเป็นเครือข่ายเลย ส่วนสหกรณ์โคนมในกลุ่มหลังนี้ เมื่อได้พยาามจัดประชุมระดมสมองให้ ก็จะมีผู้สนใจมาเข้าร่วมอยู่สองแห่งคือ สหกรณ์โคนมมวลเหล็ก จำกัด และ สหกรณ์โคนมในเขตปฏิรูปที่ดินลำพญากลาง จำกัด ซึ่งมีปัญหารุนแรงที่เผชิญอยู่คือ การต้องเท้น้ำนมที่เกินปริมาณที่บริษัทเอกชนรับซื้อทั้งในปริมาณมากเป็นประจำ ซึ่งทำให้สหกรณ์ทั้งสองประสบภาวะกำไรมื่อยลงกว่าปีก่อน และถ้าปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ก็จะต้องประสบภาวะขาดทุนในไม่ช้า

ทางทีมวิจัยได้ติดต่อขอผู้เชี่ยวชาญด้านโคนมจากสถานทูตอิสราเอลมาให้คำปรึกษา ซึ่งทางสถานทูตอิสราเอลประจำประเทศไทยได้ให้ความอนุเคราะห์นำผู้เชี่ยวชาญพนประร่วมประชุมกับคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์โคนมทั้งสอง ผู้เชี่ยวชาญได้วิเคราะห์สถานการณ์แล้วเสนอวิธีการแก้ปัญหาเป็น 3 แนวทางคือ

1. สหกรณ์ควรกำหนดโควต้ารับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรสมาชิกตามโควต้ารับซื้อของบริษัท ซีพี เมจิ บริษัทฟอร์โนสท์ และ โรงแรมจิตรลดา
2. สหกรณ์ควรเริ่มแนะนำให้สมาชิกเปลี่ยนไปผลิตโคนเนื้อประเภทพรีเมียมเพื่อส่งโรงเรน และภัตตาคารเป็นบางส่วน เพื่อให้ปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้ไม่เกินโควต้ารับซื้อ
3. สหกรณ์ทั้งสองแห่งและอาจจะมีชุมชนสหกรณ์โคนมร่วมด้วย ลงทุนร่วมกันในโรงงานแปรรูปนมขนาดกำลังผลิต 40 ตันน้ำนมดิบ เพื่อแปรรูปเป็นนมพร้อมคั่มแบบบูดโซห์ โยเกิร์ตพร้อมดื่ม และ ไอศครีมน้ำนม แบบ อีม..มิลค์ ของฟาร์มโซคชัย

ผลของการประชุมร่วมกันนี้ สหกรณ์โคนมทั้งสองตกลงใจเลือกทางเลือกที่ 3 และคิดว่าจะพยาามสร้างเครือข่ายพันธมิตรในเชิงของสหกรณ์โคนมอิสระเพื่อลุนทำธุรกิจร่วมกันในการแปรรูปน้ำนมดิบส่วนเกินที่ต้องเทิ่งน้ำนมเป็นผลิตภัณฑ์น้ำนมแบบต่างๆ ซึ่งนอกจากจะแก้ปัญหาของสหกรณ์แล้ว ยังมีผลดีต่อเนื่องต่อเยาวชนในจังหวัดสารบุรี และลูกหลวงเกษตรกรที่จะได้มีโอกาสบริโภคผลิตภัณฑ์น้ำนมที่พ่อแม่ของตนเองผลิตและแปรรูปขายเองในจังหวัด และ จังหวัดใกล้เคียง อันจะมีผล

ทำให้เยาวชนสระบุรีรุ่นใหม่จะมีพัฒนาการของสมองและร่างกายที่ดีขึ้น เพราะได้บริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของสมองและร่างกาย ดังนั้นสหกรณ์ทั้งสองก็จะต้องเดินหน้าต่อไปในการจัดทำโครงการโดยทำแผนธุรกิจ และทำการประเมินโครงการ (Project appraisal) เพื่อขึ้นเสนอแหล่งทุนต่อไป ทีมวิจัยจึงมีความหวังที่จะได้เห็นผลิตภัณฑ์น้ำจากสหกรณ์โคนมภายใต้แบรนด์เนม นมสหกรณ์ตราโคนมทั้งดอกทานตะวันในอนาคตอันใกล้นี้

สรุปกลุ่มเครือข่ายที่สำคัญลำดับแรก จากการรวมประชุมเพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนทั้งหมดจะพบว่ากิจกรรมที่กลุ่ม/องค์กรประชาชนมีความประสงค์จะเชื่อมโยงเครือข่ายในลำดับแรก ได้แก่

1. เงินทุน
2. ปุ๋ยเคมี
3. เมล็ดพันธุ์ข้าว
4. ปุ๋ยอินทรีย์
5. เครื่องเกี่ยวข้าว
6. เครื่อข่ายโคนม

ดังนั้นในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในระยะแรกจึงให้ความสำคัญใน กิจกรรม/ธุรกิจทั้ง 6 ประเภทข้างต้น

2.5 การพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในระดับผู้แทนเครือข่าย

การพัฒนาเครือข่ายในระดับอำนาจของกลุ่ม/องค์กรประชาชนทั้ง 6 กลุ่มข้างต้น ผู้แทนแทน นำกลุ่มและคณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมสัมมนาผู้แทนเครือข่ายเพื่อการพัฒนาและทำการติดตามเพื่อ ทราบความก้าวหน้าในการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในระดับกลุ่มอย่างต่อเนื่องเป็น ระยะเพื่อการประเมินความก้าวหน้าของกลุ่มเครือและหาข้อสรุปปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ พัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดสระบุรี เพื่อหารือการพัฒนาเครือข่ายที่ยั่งยืนและ รวมกันจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรม

ผลจากการร่วมประชุมเพื่อทราบความก้าวหน้าในการร่วมกิจกรรมของเครือข่ายทั้ง 5 กลุ่ม เครือข่าย พนวจได้มีการรวมเครือข่ายกันบ้างและดำเนินกิจกรรมในเครือข่ายบ้าง เช่น การเข้าร่วม กิจกรรมเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายปุ๋ยเคมี การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่าย การจำหน่ายข้าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายปุ๋ยอินทรีย์เป็นต้น แต่ค่อนข้างยังไม่จริงจังแบบ หลวงๆ ซึ่งผู้แทนแทนนำกลุ่มและคณะผู้วิจัยจะต้องมีการกระตุ้นให้มีการพัฒนากิจกรรมและเข้าร่วม เครือข่ายที่เป็นจริงเป็นจังมากขึ้น

2.6 สรุปภาพรวมการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดสระบุรี

ภาพรวมการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดสระบุรี เครือข่ายที่กลุ่ม/องค์กรประชาชนร่วมกันพิจารณาเพื่อร่วมกิจกรรมในลำดับแรก 6 กิจกรรม ได้แก่

- 1) เงินทุน
- 2) ปัจย์เคมี
- 3) เมล็ดพันธุ์ข้าว
- 4) ปุ๋ยอินทรีย์
- 5) เครื่อง (รถ) เก็บข้าว และ
- 6) โคนม

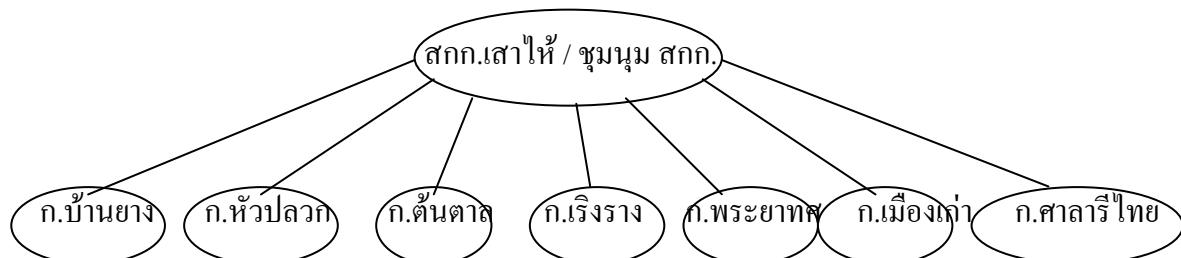
ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพรวม ในแต่ละเครือข่าย แยกตามกลุ่มห้องที่อำเภอตั้งนี้

1) เครือข่ายเงินทุน

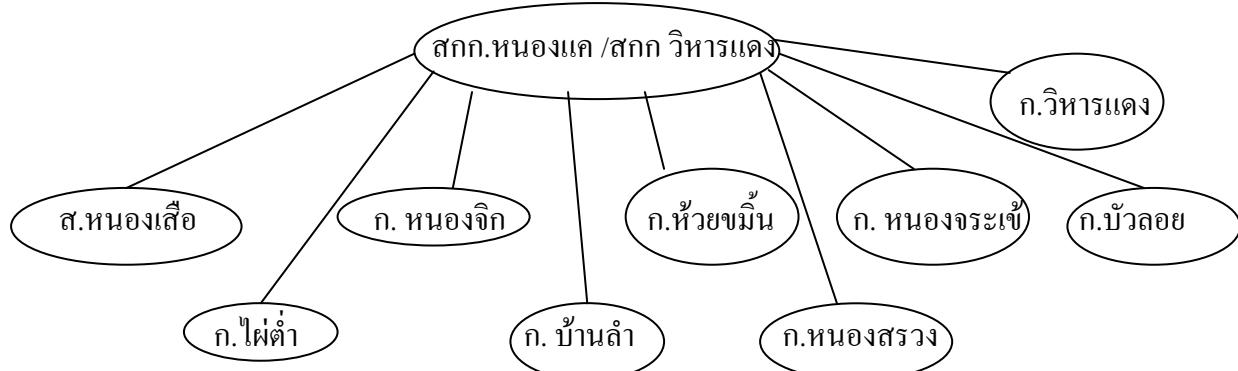
กลุ่มที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

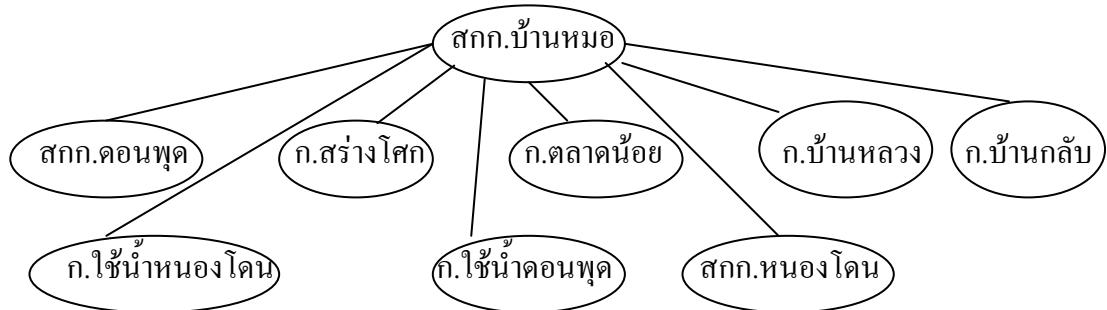
กลุ่มที่ 2 อำเภอเส้าไห้ และอำเภอหนองแขม

กลุ่มที่ 3 อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง

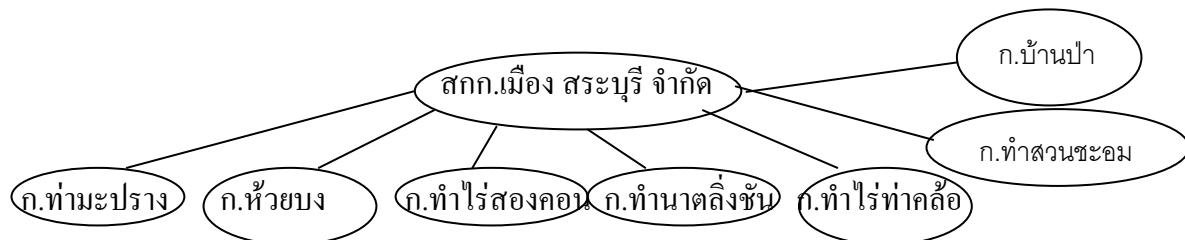
กลุ่มที่ 4 อำเภอหนองบ้านหม้อ อำเภอตอนพุด อำเภอหนองโคนและอำเภอพระพุทธบาท

แผนภาพที่ 12 เครือข่ายเงินทุน

2) เครือข่ายปัจจัยเคมี

กลุ่มที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

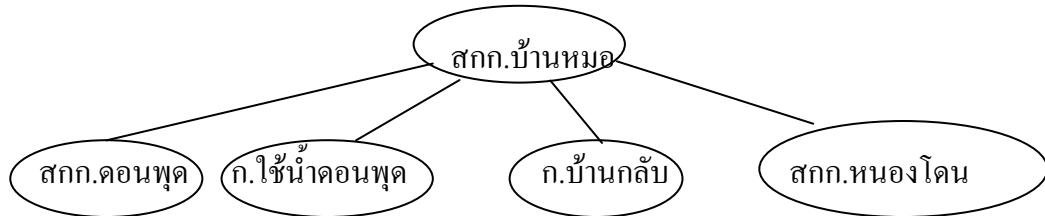
กลุ่มที่ 2 อำเภอเส้าไห้ และอำเภอหนองแขวง

กลุ่มที่ 3 อำเภอแกะ และอำเภอวิหารแดง

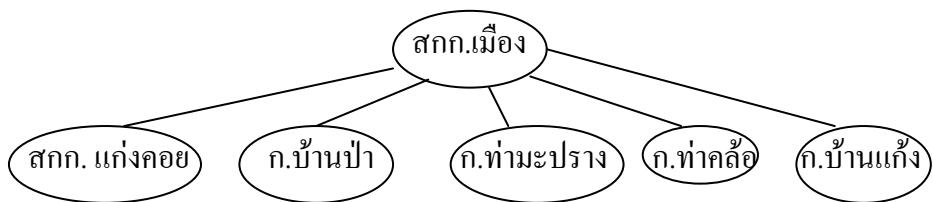
กลุ่มที่ 4 อำเภอหนองบ้านหมอ อำเภอค่อนพุค หนองโคนและอำเภอพระพุทธบาท

แผนภาพที่ 13 เครือข่ายปัจจัยเคมี

3) เครือข่ายเม็ดพันธุ์ข้าว

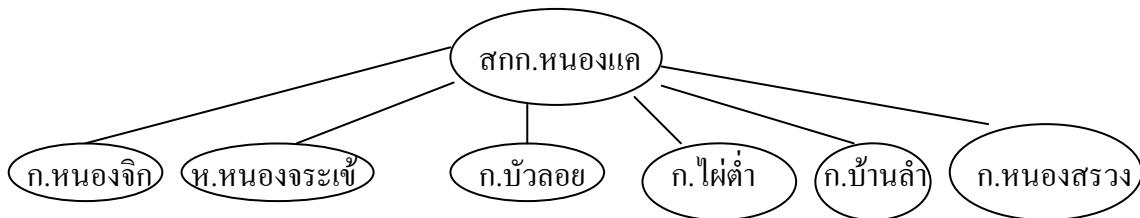
กลุ่มที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

กลุ่มที่ 2 อำเภอเส้าไห้ และอำเภอหนองแขวง

กลุ่มที่ 3 อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง

กลุ่มที่ 4 อำเภอหนองบ้านหมอ อำเภอค่อนพุค อำเภอหนองโคนและอำเภอพระพุทธบาท

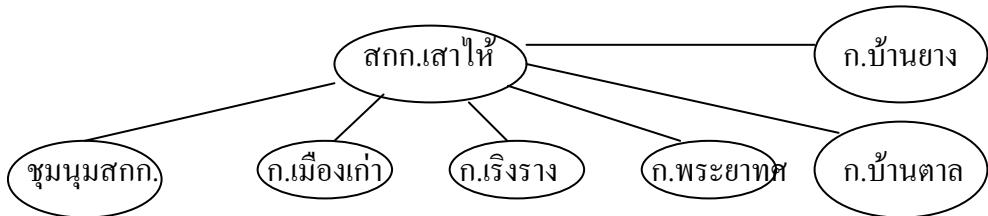
แผนภาพที่ 14 เครือข่ายเม็ดพันธุ์ข้าว

4) เครื่อข่ายปุยอินทรีย์

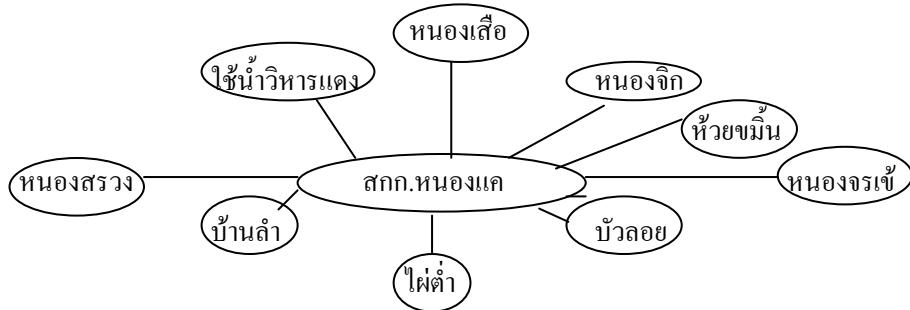
กลุ่มที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

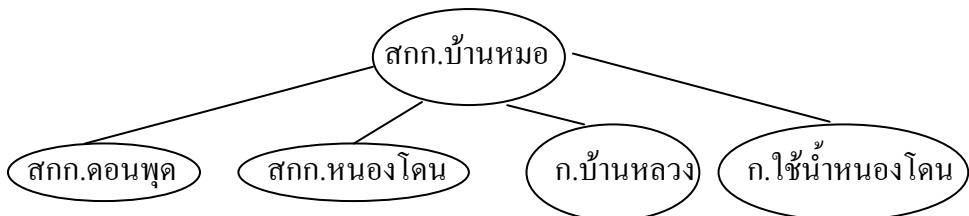
กลุ่มที่ 2 อำเภอเส้าไห้ และอำเภอหนองแขวง

กลุ่มที่ 3 อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง

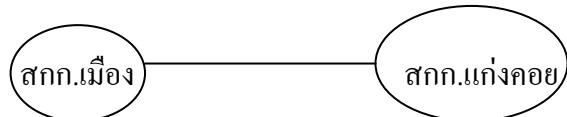
กลุ่มที่ 4 อำเภอหนองบัวลำภู อำเภอศรีภู름าก อำเภอหนองคาย จังหวัดหนองคาย

แผนภาพที่ 15 เครื่อข่ายปุยอินทรีย์

5) เครือข่ายเครื่อง(รถ)เกี่ยวข้าว

กลุ่มที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

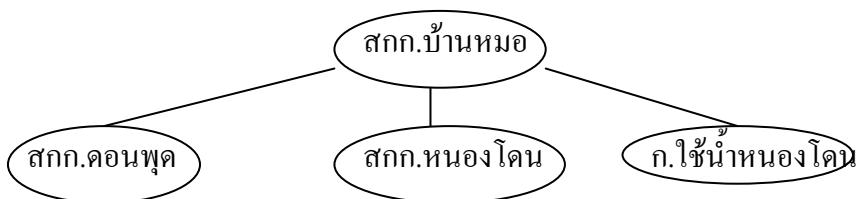
กลุ่มที่ 2 อำเภอเสาไห้ และอำเภอหนองแขวง

กลุ่มที่ 3 อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง

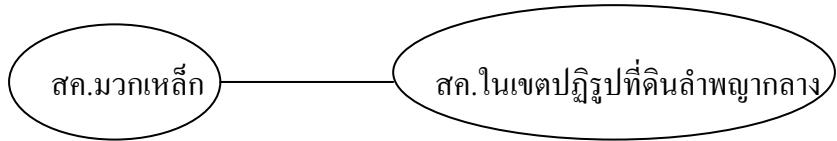

กลุ่มที่ 4 อำเภอหนองบ้านหม้อ อำเภอตอนพุத อำเภอหนองโคนและอำเภอพระพุทธบาท

แผนภาพที่ 16 เครือข่ายเครื่อง(รถ)เกี่ยวข้าว

๖) เครือข่ายโคนน

แผนภาพที่ 17 เครือข่ายโคนน

2.7 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเครือข่ายระยะที่ 2

การพัฒนาเครือข่ายของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรแต่ละเครือข่ายมีปัญหาภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ดังต่อไปนี้

เครือข่ายปัจจุบัน

1. ปัญหาภายในองค์กร

1.1 กลุ่มเกษตรกรบางแห่งมีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ บางแห่งไม่มีที่ทำการกลุ่มที่สามารถติดต่อได้ ไม่มีที่เก็บปุ๋ย และไม่มีระบบการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีของกลุ่มที่เข้มแข็ง

1.2 เกษตรกรทั้งที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีความต้องการปุ๋ยหลากหลายสูตร และเชื่อในคุณภาพของปุ๋ยหลากหลายตราช่าง ๆ กันไป ทำให้แม่ข่ายไม่สามารถรวบรวมความต้องการให้เป็นเอกสารหรือเป็นปริมาณที่มากเพื่อผลในการต่อรองราคาได้ รวมทั้งไม่สามารถจัดหาและต่อรองปุ๋ยหลากหลายสูตรจากหลายบริษัทมาตอบสนองความต้องการของเกษตรกร สมาชิกของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรลูกข่ายได้อย่างทั่วถึง แม้จะพิจารณาไว้ในหมู่เกษตรกรที่ทำงานข้าวเหนียว ฯ กันเท่านั้น หากพิจารณาต่อไปถึงกลุ่มทำไร่และทำสวนด้วยแล้ว ความต้องการจะยิ่งหลากหลายไปอีกมากทั้งจำนวนตราและจำนวนสูตรปุ๋ย เพราะจะขึ้นอยู่กับชนิดพืชที่ผลิต

1.3 ความขาดแย้งของผลประโยชน์ต้องแทนแทนที่บริษัทขายปุ๋ยเสนอให้กับสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจในตัวแม่ข่าย

1.4 ความเชื่อถือ สหกรณ์การเกษตรแม่ข่ายบางแห่งไม่มีความเชื่อถือให้กับกลุ่มเกษตรที่เป็นลูกข่าย จึงไม่กล้าให้เครดิตกับกลุ่มเกษตรกรลูกข่าย ในทำนองกลับกันกลุ่มเกษตรกรลูกข่ายเมื่อได้รับเงินช่วยเหลือจากการส่งเสริมสหกรณ์ ก็นำเงินส่วนนั้นไปจัดหาปุ๋ยจากบริษัทเอกชน แต่สำหรับส่วนที่ยังไม่พอใช้กับจำนวนมากอีกหนึ่งช่องทาง เช่น ตลาดน้ำ ฯ จึงต้องหันมาซื้อปุ๋ยจากสหกรณ์แม่ข่าย

2. ปัญหาภายนอกองค์กร

2.1 นโยบายการกระจายเงินช่วยเหลือด้านปัจจัยของรัฐบาล ไม่สมดุล ก่อให้เกิดสหกรณ์การเกษตร ได้รับเงินงบประมาณประมาณ 17 ล้านบาทในขณะที่กลุ่มเกษตรกร ได้รับเงินช่วยเหลือในส่วนนี้ 28 ล้านบาท โดยสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิจารณาจัดสรรให้แก่สหกรณ์การเกษตรที่ไม่มีปัญหาด้านการบริหารการเงินและสินเชื่อ และให้กับกลุ่มเกษตรกรที่สามารถรับการตรวจสอบบัญชีได้แล้วพิจารณาจัดสรร ไปตามจำนวนสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร โดยที่กลุ่มเกษตรกรมีจำนวนมากกว่าสหกรณ์การเกษตร จึงได้รับจัดสรรเงินช่วยเหลือสินเชื่อปัจจัยมากกว่า ทั้งนี้มีได้ดำเนินสิ่งประเด็นที่มีความชำนาญกันในตัวบุคคล เพราะเกษตรกรจำนวนมากเป็นสมาชิกทั้งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรในเวลาเดียวกัน

2.2 การทับซ้อนของการเป็นสมาชิก ดังที่ได้กล่าวถึงในข้อ 2.1 เกษตรกรหลายรายเป็นสมาชิกทั้งสหกรณ์การเกษตรและสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จึงเกิดปัญหาที่รับเงินจัดสรรค่าปัจจัยจากกลุ่มเกษตรกรซึ่งจัดทำข้อเอง ในส่วนของการเป็นสมาชิกสหกรณ์ยังมาขอรับสินเชื่อปัจจัยสหกรณ์อีกเป็นการซ้ำซ้อน

2.3 ขาดอำนาจการต่อรอง ถ้าหากพิจารณาในภาพรวมนี้ จังหวัดสระบุรีทั้งจังหวัดได้รับงบประมาณสนับสนุนเรื่องปัจจัยเคมีรวม 45 ล้านบาทเพื่อจัดสรรให้กับสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร หากมีการบริหารการจัดซื้อโดยรวมปริมาณทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้วจัดซื้อโดยเครือข่ายฯ น่าจะทำให้เครือข่ายมีอำนาจในการเจรจาต่อรองราคา ทำให้สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรในเครือข่ายฯ ได้ปัจจัยมาใช้ในราคาน้ำที่ถูกลงมาก

2.4 ความไม่คล่องตัวในการจัดซื้อ เนื่องจากกระบวนการจัดจำหน่ายปัจจัยของแต่ละบริษัทมีความซับซ้อนแตกต่างกันไป เช่น ต้องมีการรับตัวแล้วไปเบิกปัจจัยจากโรงงาน หรือ บางแห่งกระจายถึงกลุ่มโดยตรง ทำให้ไม่สะดวกหรือไม่มีแรงจูงใจที่จะมารวมตัวกันซื้อที่แม่ข่าย เพราะสหกรณ์แม่ข่ายบางแห่ง ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการกระจายปัจจัยให้ถึงมือลูกข่ายและเกษตรกร สมาชิก กลุ่มเกษตรกรและเกษตรรสมชาติจึงอยากจะขอรับสินเชื่อไปจัดทำปัจจัยเอง

2.5 ระเบียบการจ่ายเงินของราชการ ไม่คล่องตัวและ ไม่สนับสนุนการรวมตัวเป็นเครือข่ายปัจจัยเคมี เพราะ ไม่สอดคล้องกับกระบวนการจัดจำหน่ายปัจจัยของแต่ละบริษัท ทำให้ก่อให้เกิดสหกรณ์และเกษตรกรจัดซื้อปัจจัยโดยตรงจากบริษัทแม่ไม่ได้ ต้องจัดซื้อปัจจัยจากร้านค้าในตลาดท้องถิ่น

เครือข่ายการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

สำหรับเครือข่ายการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด และสหกรณ์การเกษตรเสาให้ จำกัด เป็นแม่ข่ายอยู่นั้น มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเครือข่ายฯ อยู่บ้างดังนี้

1. ปัญหาภายในองค์กร

1.1 ด้านวิชาการ เกษตรกรรมสามารถรับรู้ความต้องการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เช่น การเตรียมดิน การดูแลนาข้าว การตัดต้นสูงทิ้ง การเก็บเกี่ยว การตกขาว ฯลฯ เพื่อไม่ให้เกิดการปะปนจากข้าวพันธุ์อื่นในแปลงนาที่ผลิตเมล็ดพันธุ์

1.2 ความไม่แน่ใจในการยอมรับนวัตกรรมใหม่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจำหน่ายเป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับเกษตรกรรมชาวชิก จึงไม่มีความแน่ใจในการเริ่มนั่นว่าตนเองจะสามารถทำได้หรือไม่ หากลงมือทำแล้วจะได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังหรือไม่ จะได้คุณภาพดีตามที่สหกรณ์แม่ข่ายกำหนดหรือไม่ เพื่อที่จะได้รับการรับซื้อและรางวัลพิเศษตามที่สัญญาไว้ล่วงหน้ากับแม่ข่าย

1.3 สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหา_nวัตกรรมใหม่_ติดเชื้อกับวิธีการประกอบอาชีพเกษตรแบบเดิม ๆ โดยกระบวนการผลิตแบบเก่าๆ ไม่มีการปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกและโลกภัยดันน์ และความต้องการของตลาด

1.4 สภาพพื้นที่นาของเกษตรกรรมชาวชิกไม่เหมาะสม เพราะเมล็ดพันธุ์ข้าวที่แม่ข่ายทั้งสองผลิตอยู่คือ พันธุ์ขั้นนาท 1 พันธุ์สุพรรณบุรี 60 พันธุ์สุพรรณบุรี 90 และ พันธุ์เส้าให้ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องการน้ำมาก โดยเฉพาะพันธุ์เส้าให้ ต้องผลิตในที่นาอุ่นเท่านั้น ดังนั้นพื้นที่ของเกษตรกรรมชาวชิกบางรายในจังหวัดสระบุรีไม่มีความเหมาะสมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว

2. ปัญหาภายนอกองค์กร

2.1 การประสานงาน ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้ต้องมีการประสานงานหลายฝ่าย อาทิ เกษตรกรรมชาวชิกกลุ่มที่ประสงค์จะเข้าร่วมในเครือข่ายฯ สหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด และ สหกรณ์การเกษตรเส้าให้ จำกัด ที่เป็นแม่ข่าย สำนักงานเกษตรอำเภอ นักวิชาการเกษตรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ใน การตรวจแปลงนาข้าว และติดตามการดูแลรักษา เพื่อควบคุมกระบวนการผลิตให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของเครือข่ายฯ

2.2 การออกตรวจแปลงนาข้าวของเจ้าหน้าที่นั่นต้องใช้เจ้าหน้าที่หลายฝ่าย จากหลายหน่วยงานและหลายกรม กอง

2.3 การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างเป็นระบบ ในปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรแม่ข่ายทั้งสองแห่ง สำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ร่วมกันวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสนองความต้องการของเกษตรกรภายในจังหวัดและจำหน่ายให้แก่เกษตรกรจังหวัดอื่นอย่างเป็นระบบ ทั้ง ๆ ที่เมล็ดพันธุ์ข้าวนั้นเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการผลิตข้าว จึงทำให้เกิดผลตามมาว่าเกษตรกรรมชาวชิกให้ความสนใจในเครือข่ายนี้น้อย ถึงแม้ว่าสหกรณ์แม่ข่ายได้ให้สัญญาผลตอบแทนสูงก็ตาม นอกจากนั้นยังมีผลต่อเนื่องไปยังเครือข่ายซึ่งเมล็ดพันธุ์ดีไปใช้ในแปลงนาอีกด้วย

เครื่องข่ายเมล็ดพันธุ์

ปัญหาอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายซึ่งเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมไม่ร่วงเป็นพันธุ์ชั้นนำ
1 พันธุ์สุพรรณบุรี 60 พันธุ์สุพรรณบุรี 90 หรือ พันธุ์สาไห นั้นมีเพียงสองประการเท่านั้นคือ

1. เกณฑ์การสมำชิกขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในเรื่องการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดี มีคุณภาพว่าเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในการผลิตข้าวในปัจจุบันนี้ จึงพอใจที่จะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช่องค์ตามที่เคยปฏิบัติเดตั้งเดิมมา หรือพอใจที่จะซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากพ่อค้าในห้องถิน โดยเห็นแก่ราคานี้ ถูกกว่าซื้อจากสหกรณ์แม่ป่าฯ โดยขาดความรู้ความเข้าใจว่า เมล็ดพันธุ์ที่ซื้อมาถูกกว่านั้น หากเปรียบเทียบคุณภาพและอัตราความงอกแล้ว เมล็ดพันธุ์จากแม่ป่าฯนั้นจะกลับถูกกว่าเนื่องจากมีคุณภาพสูงตรงตามข้อกำหนดของพันธุ์ ไม่มีการปลอมปน และมีความงอกสูงกว่าเมล็ดพันธุ์ของพ่อค้าห้องถินอย่างแน่นอน เพราะสหกรณ์แม่ป่าฯทั้งสองแห่งมีห้องปฏิบัติการตรวจสอบพันธุ์ข้าวที่ได้รับงบประมาณจากการส่งเสริมสหกรณ์ในการจัดตั้ง ดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของเมล็ดพันธุ์อย่างรอบคอบรัดกุมทุกๆ ด้านผลิต

2. การขาดข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มเกณฑ์ตกรรที่จะมาเข้าเป็นลูกข่ายนั้น ไม่มีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดสร้างเครือข่าย เช่นในกรณีนี้กลุ่มเกณฑ์ตกรรจะไม่มีข้อมูลพื้นฐานการใช้พันธุ์ข้าวของเกณฑ์ตกรรสมาชิกกลุ่ม จึงไม่สามารถให้คำตอบแก่สหกรณ์แม่ข่ายได้ว่า ในฤดูกาลผลิตหน้านี้ กลุ่มเกณฑ์ตกรรจะรับเมล็ดพันธุ์ชนิดใดไปกระจายให้เกณฑ์ตกรรสมาชิกได้ ในปริมาณเท่าใดถึงแม้ว่าสหกรณ์แม่ข่ายจะมีผลตอบแทนต่อต้นให้แก่กลุ่มเกณฑ์ตกรรก็ตาม

เครื่องข่ายบริการรถเกี่ยวข้าว

สำหรับแนวความคิดในการสร้างเครือข่ายในการให้บริการรถเก๋งข้าวแก่เกษตรกร
สมาชิกแทนการจัดทำจากเอกสารภายนอกนั้น มีปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. ปัญหาภายในองค์กร

1.1 ผู้บริหารสหกรณ์ ผู้บริหารสหกรณ์บางแห่ง ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการยังมีทัศนคติไม่ดีต่อการทำธุรกิจให้บริการรถเกี่ยวข้าว มีความรู้สึกไม่กล้าเสี่ยงในธุรกิจใหม่ ๆ ที่ไม่เคยคิดถึงมาก่อน และการลงทุนนี้ยังเป็นโครงการที่ใช้เวลานานในการคืนทุน ซึ่งอาจจะพื้นวาระกรรมการไปแล้วจึงจะเห็นผล

1.2 การบริหารธุรกิจรถเกียร์ขาว ผู้บริหารฯ วิสัยทัศน์ในการบริหารธุรกิจบริการรถเกียร์ขาว เพราะเห็นว่าจะมีปัญหาความขัดแย้งในการจัดซื้อ การบำรุงรักษา และความต่อเนื่องในการบริหารงานของคณะกรรมการแต่ละชุดที่เข้ามาสืบต่อแต่ละปีเนื่องจากกรรมการดำเนินการนั้น

ต้องหมวดวาระที่จะครุ่งชุดทุกปีไป และสามารถเป็นกรรมการได้คราวละ 2 ปีติดต่อกันได้ 2 วาระตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พุทธศักราช 2542

1.3 ปัญหาด้านเงินทุน สหกรณ์การเกษตรรายแห่ง ไม่มีเงินทุนมากเพียงพอที่จะลงทุนในธุรกิจนี้ ไม่ว่าจะเป็นทุนในการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าว รถบันทุกขนาดใหญ่ที่จะขนส่งรถเกี่ยวข้าวไปยังแปลงนา ตลอดจนไม่มีทุนดำเนินการในการจัดซื้อพัสดุและพนักงานอื่นๆที่จำเป็นในการขยายธุรกิจนี้ จึงมีความเห็นว่าผู้มีหน้าที่ลงทุนในธุรกิจน้ำดื่มอยู่ เช่นนี้ น่าจะเป็นชุมชนสหกรณ์ การเกษตรระดับจังหวัด น่าจะเหมาะสมกว่า เพราะในปัจจุบันชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระบุรี จำกัดนั้นทำธุรกิจที่ชำรุดกับสหกรณ์การเกษตรระดับปฐมที่เป็นสมาชิกอยู่ และทำได้ไม่ดีเท่า จึงเป็นเหตุผลที่ว่าทำไมสหกรณ์สมาชิกจึงไม่ทำธุรกิจกับชุมชนสหกรณ์ระดับจังหวัด

1.4 ความจริงใจ ผู้บริหารบางคนยังขาดความจริงใจในการทำธุรกิจให้บริการรถเกี่ยวข้าว เพราะตอนเองมีรถเกี่ยวข้าวให้บริการอยู่ในห้องถิน หากสหกรณ์ฯมีธุรกิจนี้ขึ้นมา ก็จะทำให้เสียประโยชน์ส่วนตนไปไม่นานก็น้อย

1.5 ผู้ปฏิบัติเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ อาทิ ผู้จัดการสหกรณ์ฯ และเจ้าหน้าที่ฯเกี่ยวข้อง มีความเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้มากขึ้นในการติดตามคูดแลและเป็นธุรกิจที่ใหม่ยังไม่เคยคิดทำมาก่อน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ในเครือข่ายฯจังหวัดสระบุรีเป็นสตรีแทนทั้งสิ้น จึงมีความรู้สึกว่าการให้บริการรถเกี่ยวข้าวนี้เป็นธุรกิจที่ยุ่งยาก ตราชตระหง่านอาจจะควบคุมดูแลยาก เพราะเป็นธุรกิจภาคสนามและเป็นธุรกิจที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน

2. ปัญหาภายนอกองค์กร

2.1 นโยบาย ทางราชการยังไม่เคยมีนโยบายสนับสนุนธุรกิจให้บริการรถเกี่ยวข้าวที่ชัดเจน เนื่องจากที่ไม่มีนโยบายสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆของสหกรณ์ที่ต้องมีการลงทุนสูง เช่น โรงสีข้าว ตลาดคล่อง ลานตาภักข้าว ห้องปฏิบัติการทดสอบเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

2.2 เจ้าหน้าที่ราชการ เจ้าหน้าที่ราชการของหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรยังไม่ให้การสนับสนุนเพียงยังไม่มีวิสัยทัศน์ในเรื่องธุรกิจนี้และมีทัศนคติไม่ดีต่อธุรกิจนี้ โดยคาดคะเนว่า ธุรกิจนี้น่าจะมีปัญหาหลายประการในการดำเนินงาน ทั้งปัญหาในการจัดการปัญหาด้านบุคลากร และความไม่คุ้มค่าในการลงทุนทั้งๆที่พื้นที่จังหวัดสระบุรีมีความต้องการและขาดแคลนบริการรถเกี่ยวข้าวจำนวนมาก เช่น ต้องยอมจ่ายค่าหัวหน้าต่อไร่ให้แก่เอกชนผู้สามารถจัดหาบริการรถเกี่ยวข้าวจำนวนมากให้บริการได้ และอัตราค่าบริการต่อไร่ที่เอกชนเรียกเก็บนั้น หากนำมาคำนวณจะเห็นว่าสามารถคืนทุนได้ภายใน 5 ปีเท่านั้น

เครือข่ายปัจย์อินทรี

สำหรับเครือข่ายการผลิตผลผลิตของสหกรณ์โดยปราศจากสารเคมี หรือการผลิตปัจย์อินทรีขึ้นใช้เองในการผลิตของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรนั้น แม้จะได้มีข้อตกลงไว้แล้วแต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเมื่อถึงขั้นตอนที่จะไปทำการเข้าไก่กับเกษตรกรรมชาวชิก ดังนี้

1. ปัญหาภายในองค์กร

1.1 เกษตรกรรมชาวชิกขาดความรู้ความเข้าใจในด้านผลิตของการใช้ปัจย์อินทรี เช่น ผลิตต่อตนเอง ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม การลดต้นทุนการผลิตลง เกษตรกรรมชาวชิกมองเห็นแต่ว่า การใช้ปัจย์อินทรีทำให้ข้าวสูกซักกว่าเกษตรกรรมอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ทำให้เก็บเกี่ยวไม่ทันภาคประกอบกับเกษตรกรรมชาวชิกยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างจริงจังและทั่วถึง ทำให้เกษตรกรมีความไม่แน่ใจที่จะเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิต และยังติดขัดอยู่กับเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ปัจย์เคมีเช่นเดิม

1.2 เกษตรกรรมชาวชิกยังมองไม่เห็นความสำคัญของการใช้ปัจย์อินทรีและยังเห็นไม่ชัดเจนในเรื่องคุณภาพของปัจย์อินทรี

1.3 ผู้บริหารสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรยังขาดวิสัยทัศน์ในการใช้ปัจย์อินทรี ยังเชื่อมั่นและติดขัดในการใช้ปัจย์เคมีและยังมองภาพของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีได้ไม่ชัดเจน เพราะขาดการติดตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

1.4 ความไม่สะดวกในการผลิตปัจย์อินทรีขึ้นใช้เอง และความไม่สะดวกในการใช้ปัจย์อินทรี

2. ปัญหาภายนอกองค์กร

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจัง ปล่อยให้เกษตรกรรมชาวชิกขาดหายปัจย์อินทรี องค์การฯต้องการจะริเริ่มนี้ความเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิต

2.2 อิทธิพลของกลุ่มผู้ค้าปัจย์เคมี ที่มีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่ดี สามารถสร้างความสะดวกสบายในการจัดหาปัจย์เคมีมาให้เกษตรกรรมชาวชิกได้ใช้ในการผลิตอย่างทันเวลาและความต้องการ

2.3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนในด้านการผลิตหรือการจัดหาปัจย์อินทรีมาให้บริการแก่เกษตรกรรมชาวชิก

เครือข่ายสหกรณ์โคนม

สำหรับสหกรณ์โคนมทั้ง 9 แห่งนี้ มีปัญหาในการดำเนินงานเครือข่ายดังนี้

1. ขาดจิตสำนึกสหกรณ์ในการที่จะรวมตัวกัน โดยที่สหกรณ์หลายแห่งยังไม่มีความเดือด
ร้อนในเรื่องของการหน่านมทึ้งเนื่องจากผลิตได้มากเกินกว่าปริมาณที่โรงงานแปรรูปจะรับซื้อ เพราะ
สหกรณ์โคนมเหล่านั้นอยู่ในร่มขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมไทย-เดนมาร์ก สหกรณ์เหล่านั้นก็จะ
ไม่สนใจรับฟังเรื่องของเครื่อข่ายฯ เพราะเห็นว่าตนไม่ได้เดือดร้อนอะไร ดังนั้นในการทดลองที่จะ
ดำเนินการขัดตั้งโรงงานแปรรูปขนาดเล็ก ประมาณกำลังผลิต 40 ตัน จึงมีเพียง 2 สหกรณ์โคนมที่ตกลงจะเข้าร่วมด้วย คือ สหกรณ์โคนมในเขตปัฐุรพีดินลำพญากลาง จำกัด และ สหกรณ์โคนม
มากเหล็ก จำกัด

2. ชุมชนสหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก จำกัด ซึ่งเป็นโครงสร้างระดับมัชยมในจังหวัด
สระบุรี ที่มีได้สานใจที่จะทำธุรกิจที่สหกรณ์ระดับปฐมไม่สามารถดำเนินการ เช่น ในเดือนตุลาคม
2546 เกิดโรคระบาดปากและเท้าเปื้อยชนิดรุนแรงในเขตจังหวัดสระบุรี ซึ่งไม่สามารถรอคอยบริการ
วัคซีนจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระบุรีได้ เพราะไม่ได้ร้องขอวัคซีนจากศูนย์ผลิตฯ ที่ปากช่องไว้
ถ่วงหน้า และเจ้าหน้าที่ให้บริการฉีดวัคซีนของสำนักงานก็มีจำนวนน้อย ไม่สามารถออกไปให้บริการ
ได้ทันท่วงที ในกรณีนี้หากทางชุมชนมีวิสัยทัศน์ในเรื่องธุรกิจบริการ ก็น่าจะมีแผนกให้บริการฉีด
วัคซีนให้กับโคนมของเกษตรกรสมาชิกของสหกรณ์สมาชิก เพราะเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมนั้นจัดว่า
เป็นเกษตรกรที่มีรายได้ ควรจะรวมตัวกันและพึ่งตนเองได้ ไม่ควรนั่งมองอยู่ท่าหัวงพึงราชการ
อย่างเดียว เพราะกำลังเจ้าหน้าที่นั้นมีน้อย และควรต้องช่วยเหลือเกษตรกรชั้นเล็กที่มีฐานะอ่อนแอทาง
เศรษฐกิจก่อน จึงจะยุติธรรม หากชุมชนมีวิสัยทัศน์ในเรื่องธุรกิจบริการเช่นนี้แล้ว ก็อาจจะขยาย
ธุรกิจบริการไปยังบริการอื่นๆ อาทิ บริการผสมเทียม บริการตรวจและรับรองโรคแท้งติดต่อ หรือแม้
จะขยายธุรกิจไปยังสายการผลิตอื่น เช่น ธุรกิจแปรรูป ธุรกิจอาหารสัตว์ ก็จะมีส่วนทำให้สหกรณ์
สมาชิกเข้ามาทำธุรกิจกับชุมชนฯ มากกว่าในปัจจุบันที่สหกรณ์สมาชิกมิได้ทำธุรกิจกับชุมชนฯ ด้วย
สาเหตุที่ว่าชุมชนฯ ทำธุรกิจที่เข้าช้อนกับสหกรณ์สมาชิกແນมยังทำได้ไม่ดีเท่าหรือดีกว่าอีกด้วย

2.8 องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินการของทีมวิจัยระยะที่ 2

ในการที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ไปเพื่อดำเนินการตามกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับ
สหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชน โดยมุ่งหวังให้สหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนมีส่วนร่วมในการ
ระดมสมองวิเคราะห์ศักยภาพและความต้องการของตนเอง ในการที่จะสร้างและพัฒนาเครือข่ายพันธ-
มิตรของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนที่มีความยั่งยืนขึ้นมา ทีมวิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ปัจจัยที่ทำให้
การรวมตัวสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และ ตัวชี้วัดปัจจัยความ
ยั่งยืนของเครือข่าย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยการรวมตัวกัน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชา-

ชนและทำให้การรวมตัวกันสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในระหว่างสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนประสบความสำเร็จได้นั่นน่าจะมี 3 ประการที่เด่นชัด ได้แก่

1) เครือข่ายความร่วมมือกันนั้นต้องเป็นความร่วมมือในสิ่งที่ต้องการ ยกตัวอย่างความมือในสหกรณ์โภคนมในการที่จะลงทุนร่วมกันในการจัดตั้งโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมขนาดเล็ก หากจะมีความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นได้ในอนาคตอันใกล้นี้ ที่เป็นเพรษสหกรณ์โภคนมที่เข้าร่วมตัวกันในเครือข่ายฯ มีความประสงค์หรือความต้องการที่สอดคล้องกันในเรื่องของการแก้ปัญหาที่สหกรณ์ต้องเห็นหน้ามดิบที่รับซื้อจากเกษตรกรรมสมาชิกทั่วทุก 3 วัน เพราะถังเก็บเต้ม ดังนี้เป็นต้น

2) สหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนต้องมีวิสัยทัศน์และมีความกล้าเสี่ยงในการลงทุนในธุรกิจร่วมนั้นๆของเครือข่ายฯ ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินการเครือข่ายให้บริการรถเกียร์ขาว ซึ่งในความเป็นจริงนั้น ปัจจุบันเกษตรกรรมสมาชิกของทั้งสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรต่างก็มีความต้องการและมีความจำเป็นต้องจัดหาบริการนี้จากเอกชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดสระบุรี แต่บุคคลทุกฝ่ายในกระบวนการสหกรณ์ก็ยังขาดวิสัยทัศน์ในเรื่องนี้ ไม่มีการทำความเข้าใจกับเกษตรกรรมสมาชิกว่า ในการทำธุรกิจใดๆนั้น หากจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้นั้น องค์กรธุรกิจนั้นรวมทั้งกระบวนการสหกรณ์ก็ตาม จะต้องพยายามดำเนินธุรกิจครอบคลุมให้ได้ทั้งกระบวนการผลิต จึงจะประสบความสำเร็จในการจัดการอย่างยั่งยืนได้ ตัวอย่างที่สองก็คือ ทั้งสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนยังไม่มีวิสัยทัศน์ในการผลิตแบบอินทรีย์ ซึ่งต้องเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกอย่างแน่นอนในกระบวนการสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนในจังหวัดสระบุรีทั้งหมด มีเพียงกลุ่มเกษตรกรบ้านลามเพียงกลุ่มเดียวที่เข้าใจและมีความริเริ่มในการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยเข้าใจดีว่าการผลิตแบบอินทรีย์นี้นอกจากจะลดต้นทุนการผลิตลงได้ประมาณ 300 บาทต่อไร่แล้ว ยังเป็นความปลอดภัยด้านสุขภาพร่างกาย ต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และช่วยปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ด้วยเหตุผลทั้งสองนี้ เครือข่ายบริการรถเกียร์ขาวและเครือข่ายผลิตข้าวอินทรีย์จึงเกิดขึ้นได้ยากและต้องใช้เวลานานมากในการทำความเข้าใจกับคนทั้งกระบวนการสหกรณ์หรือกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่

3) จิตารมย์ด้านสหกรณ์ที่จะไม่หวังพึ่งรัฐมากไปกว่าการพึ่งพกันเอง ปัจจุบันนี้เกษตรกรรมสมาชิกทั้งสมาชิกสหกรณ์และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่างยังขาดสำนึกหรือจิตารมย์สหกรณ์ คือ การที่จะรวมตัวกันเพื่อพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยไม่คิดแต่จะมองอหังक้อยหวังพึ่งรัฐแต่เพียงอย่างเดียว ปัจจุบันนี้เกษตรกรรมสมาชิกอยู่แต่จะรับฟังว่า ปัจจุบันนี้รัฐจะให้เงินหรือความช่วยเหลือในด้านใดบ้าง เมื่อได้รับงบช่วยเหลือมาแล้วก็ยังไม่คิดที่จะรวมพลังกันในการทำให้มีพลังในการต่อรอง เช่นในกรณีของการสร้างเครือข่ายปุ๋ยเคมี ซึ่งเกษตรกรรมสมาชิกทั้งของสหกรณ์และของกลุ่มเกษตรกร จำเป็นต้องใช้ในการผลิต เมื่อกลุ่มได้รับเงินช่วยเหลือมาแล้วต่างก็นำไปซื้อปุ๋ยแล้วนำไปเสริจมาเบิกกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ส่วนที่ยังขาดอยู่ก็มีมากอสินเชื่อจากสหกรณ์ ซึ่งถ้ามีจิตารมย์สหกรณ์แล้วใช้รัฐทั้งสหกรณ์และกลุ่มกิจกรรมนำปริมาณมาร่วมกันเพื่อต่อรองกับผู้ขายส่งหรือผู้ผลิตปุ๋ย อันจะทำให้เกษตรกรรมสมาชิกได้ใช้ปุ๋ยถูกลงโดยล้วนหน้า แต่เครือข่ายปุ๋ยเคมีนี้ก็ยังเกิดขึ้นยากเพราการขาด

จิตตารมณ์สหกรณ์ดังที่กล่าวมา นอกจานนี้จิตตารมณ์สหกรณ์ที่แท้จริงยังควรเป็นสำนึกที่ตระหนักว่า ในการมาร่วมตัวกันนั้น เราควรเป็นทั้งผู้ให้แก่เพื่อนในสิ่งที่เราแข็งแรงและรับจากเพื่อนในสิ่งที่เรา อ่อนแอก มิใช่หวังจะเป็นผู้รับจากเพื่อนแต่ทางเดียว เมื่อนอกบ้านที่การที่เข้ามายืนสามาชิกสหกรณ์ก็เพียง เพื่อหวังจะได้รับจากสหกรณ์ในเรื่องของสินเชื่อ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยมิได้เกิดคิดเหยียด ว่าตนเองจะให้อะไรกับสหกรณ์และเพื่อนพ้องร่วมบวนการบ้าง ดังนั้นจิตตารมณ์สหกรณ์ที่ว่านี้จึง เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญยิ่งในการดำเนินการสร้างและพัฒนาเครือข่ายฯให้ยั่งยืน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยความยั่งยืนของเครือข่าย

ส่วนปัจจัยแห่งความยั่งยืนที่จะสามารถเป็นตัวชี้วัดหากเกิดเครือข่ายฯขึ้นแล้วนั้น ที่มีวิจัยก็ ได้เรียนรู้จากการร่วมรับฟังในการระดมสมองกับสมาชิกเครือข่ายหลายต่อหลายคนครั้งตลอดระยะเวลา หลายเดือนที่ผ่านมาว่า ปัจจัยแห่งความยั่งยืนของเครือข่ายฯที่จะเกิดขึ้นนั้น น่าจะได้แก่ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้

1) **ความโปร่งใส (Transparency)** เครือข่ายฯที่เกิดขึ้นนั้นต้องเกิดขึ้นในหมู่องค์กร สมาชิกที่สามารถปิดบัญชีได้ และหากมีการลงทุนทำการใดๆร่วมกัน ต้องมีบัญชีการร่วมทุนที่ ชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย

2) **ความมั่นคงต่อสัญญา(Commitment)** เมื่อมีการตกลงที่จะร่วมมือกันในกิจกรรมใดๆ แล้ว ทั้งสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนจะต้องทำตามข้อตกลงที่ได้ให้ไว้ต่อกัน เช่น หากตกลงในการสร้างเครือข่ายฯปุ๋ยเคมี ก็ต้องมีการสำรวจปริมาณการใช้ปุ๋ย รวมปริมาณเข้ามาต่อรองร่วมกัน แล้ว ก็ต้องมีการสั่งซื้อจากสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรต้นสังกัดของตน หรือในกรณีของเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ หากมีการตกลงที่จะผลิต/ซื้อเมล็ดพันธุ์ในเครือข่ายฯ ก็ต้องมั่นคงต่อข้อตกลง ต้องมีการสั่งซื้อ(order) เข้ามาที่แม่นยำ ชัดเจนและรวดเร็ว ไม่ได้วางไว้ตามข้อตกลงที่ได้มีการสำรวจปริมาณไว้ล่วงหน้า ก่อนถูกผลิตหรือไม่

3) **ขนาดของความร่วมมือ (Participation)** ได้แก่ จำนวนของสหกรณ์/กลุ่มองค์กร ประชาชนที่เข้าร่วมในเครือข่ายฯ ปัจจัยแห่งความยั่งยืนน่าจะดูได้จากจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมใน เครือข่าย และจำนวนนี้ควรจะทวีจำนวนมากขึ้นๆเมื่อเวลาได้ผ่านไป เพราะมีสมาชิกใหม่เข้าร่วม มากขึ้นๆเมื่อได้เห็นความสำเร็จและความยั่งยืนของเครือข่ายฯ โดยเป็นผลมาจากการเกิดการเรียนรู้ หรือเห็นประสบการณ์ในความสำเร็จของเครือข่ายฯ

4) **ความต่อเนื่อง (Continuity)** ความต่อเนื่องในที่นี้หมายถึง การที่สหกรณ์/กลุ่มองค์กร ประชาชนควรจะมีการวางแผนงานอนาคต_r่วมกัน จึงจะทำให้เกิดความยั่งยืนของเครือข่ายฯที่เกิดขึ้น แล้ว นอกจาคนี้ก็ยังมีความต่อเนื่องในระดับนโยบาย ระดับบริหารและระดับการจัดการด้วย ความ ต่อเนื่องในระดับนโยบายของสหกรณ์นั้น จะมีปัญหาในข้อกฎหมายเกี่ยวกับวาระของคณะกรรมการ ดำเนินการที่ต้องหมุนคลงที่ละครึ่งชุดทุกปี และกรรมการดำเนินการสามารถอยู่ในตำแหน่งได้forall ระยะ

2 ปี และติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 วาระ ดังนั้นการสร้างเครือข่ายที่ต้องมีการลงทุนในจำนวนมากจึงมักมีปัญหาในด้านความต่อเนื่องระดับนโยบายนี้

5) **ความพึงพอใจ(Satisfaction)** ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นในการดำเนินการเครือข่ายซึ่งสามารถวัดได้ 3 ระดับคือ ระดับสามาชิก องค์กร และสังคม ซึ่งตัวชี้วัดความพึงพอใจระดับสามาชิกอาจจะเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนที่ต่ำลง สุขภาพที่ดีไม่เจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยๆ ตัวชี้วัดความพึงพอใจระดับองค์กรอาจจะเป็นประสิทธิภาพในการบริหารที่เพิ่มขึ้น ความสามัคคีในการร่วมกันทำธุรกิจในมวลหมู่สามาชิก การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆรวมทั้งกิจกรรมทางให้ความรู้ กิจกรรมสังคมที่องค์กรจัดขึ้นฯลฯ สุดท้ายตัวชี้วัดความพึงพอใจทางสังคมอาจจะได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น องค์ความรู้ใหม่ๆที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาร่วมกันของทีมนักวิจัย กับองค์กรประชาชนและองค์ความรู้พื้นบ้าน

3. ผลการศึกษาวิจัย ระยะที่ 3

พัฒนาการเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดสระบุรี เป็นการพัฒนาความต่อเนื่องของการเข้าร่วมเครือข่ายของกลุ่ม/องค์กรประชาชนหลังจากที่ได้ตกลงร่วมกันในการที่จะร่วมเครือข่ายของกลุ่ม เครือข่ายต่างๆในระยะที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดสระบุรีได้ตกลงที่จะร่วมเครือข่ายในระดับพื้นที่ เป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ กลุ่มที่ 2 อำเภอเส้าให้และอำเภอหนองแค กลุ่มที่ 3 อำเภอหนองแคและอำเภอเฉลิมพระเกียรติ และกลุ่มที่ 4 อำเภอบ้านหม้อ อำเภอตอนพุด อำเภอหนองโคน และอำเภอพะพุทธบาท และมีเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการตามธุรกิจในระยะแรก จำนวน 6 เครือข่ายได้แก่

- 1) เครือข่ายเงินทุน
- 2) เครือข่ายปูยเคมี
- 3) เครือข่ายเมล็ดพันธุ์
- 4) เครือข่ายปูยอินทรีย์
- 5) เครือข่ายเครื่องเกี่ยวข้าว
- 6) เครือข่ายโคนม

พัฒนาการเครือข่ายในช่วงนี้จะกล่าวถึง เครือข่ายเดิมที่ตกลงร่วมเครือข่ายในระยะที่ 2 กระบวนการพัฒนาเครือข่าย สถาปัตยกรรมแล้วล้อมของเครือข่ายทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในเครือข่าย โอกาสและความสำเร็จและยั่งยืนของเครือข่าย ตลอดจนข้อเสนอในการพัฒนาเครือข่ายในระยะต่อไป

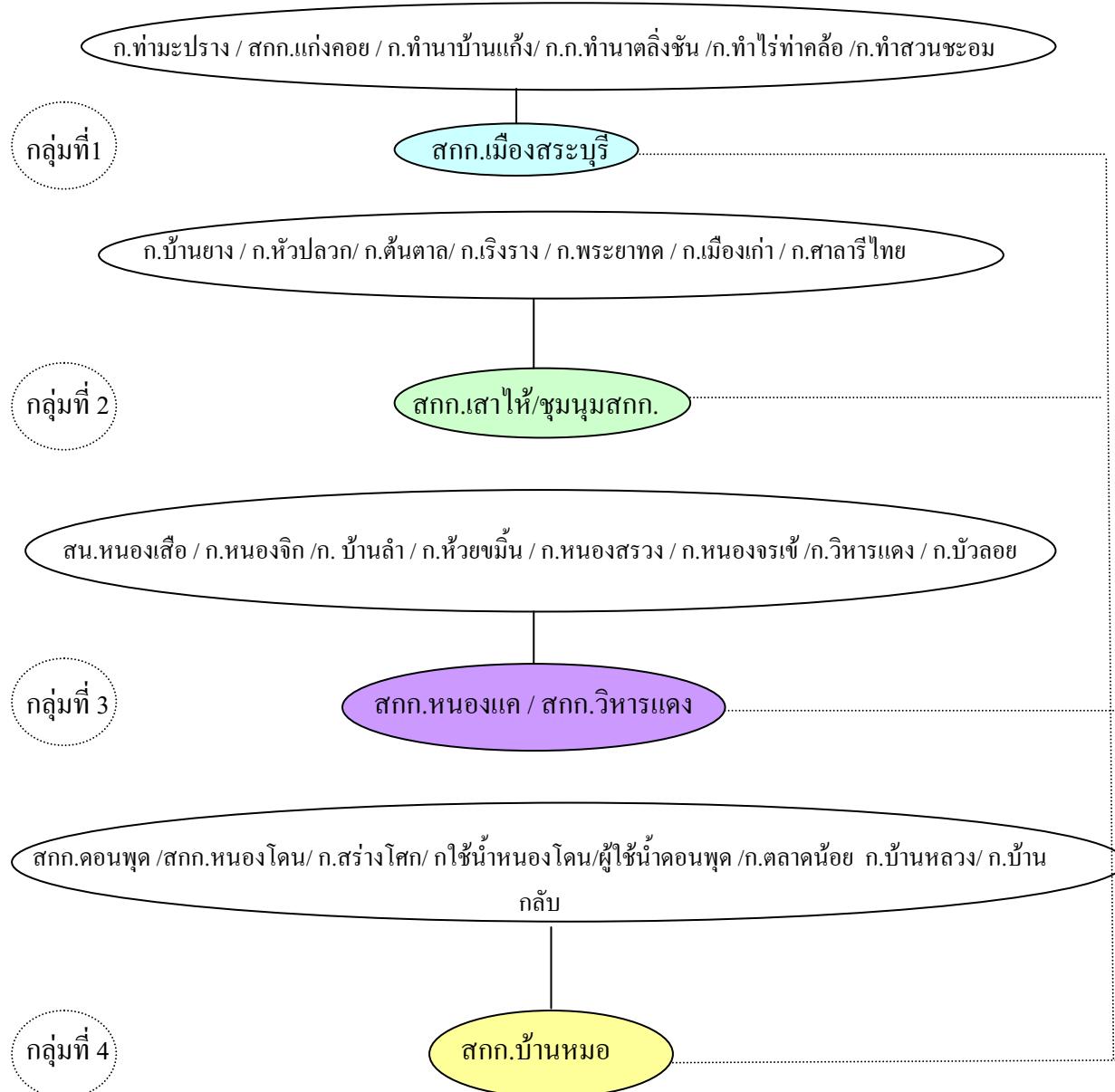
ทั้งนี้ในการประเมินความสำเร็จของกลุ่ม/องค์กรประชาชนพิจารณาจากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 2 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือประสบความสำเร็จได้แก่

- 1) เครือข่ายความร่วมมือกันนั้นต้องเป็นความร่วมมือในสิ่งที่ต้องการ
 - 2) สาธารณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนต้องมีวิสัยทัศน์และมีความกล้าเตี่ยงในการลงทุนในเครือข่ายนั้นๆ และ
 - 3) จิตารมย์ด้านสหกรณ์ที่จะไม่หวังเพียงรัฐมากกว่าการพึ่งพิงตนเอง ส่วนตัวชี้วัดปัจจัยความยั่งยืนของเครือข่าย ได้แก่
- 1) ความโปร่งใส
 - 2) ความมั่นคงต่อสัญญา
 - 3) ขนาดของความร่วมมือ
 - 4) ความต่อเนื่อง
 - 5) ความพึงพอใจ

ผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 3 ทั้ง 6 เครือข่าย ตามลำดับต่อไปนี้

1. เครือข่ายที่ 1 เครือข่ายเงินทุน

ผลจากการดำเนินงานในระยะที่ 2 นั้นในด้านเครือข่ายเงินทุนของพื้นที่จังหวัดสาระบุรี แบ่งตามเขตพื้นที่ เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ กลุ่มที่ 2 อำเภอเสา ให้และอำเภอหนองแค กลุ่มที่ 3 อำเภอหนองแคและอำเภอเฉลิมพระเกียรติ และกลุ่มที่ 4 อำเภอบ้านหม้อ อำเภอตอนพุด อำเภอหนองโคน และอำเภอพระพุทธบาท ดังแผนภาพที่ 18 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 18 เครื่อข่ายเงินทุน

สถานการณ์ของกลุ่มเครือข่ายเงินทุนในปัจจุบัน

1.1 กระบวนการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม

กระบวนการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มเงินทุน จำแนกตามกลุ่มพื้นที่ โดยผู้แทนของกลุ่มแต่ละคนซึ่งเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของกลุ่ม เช่น ประธานกรรมการหรือรองประธานกรรมการหรือเลขานุการกลุ่ม หรือผู้จัดการสหกรณ์เข้าร่วมประชุมแบบมีส่วนร่วม กลุ่มละ 2-3 คน ต่างแสดงออกถึงความต้องการที่จะสนับสนุนเงินทุนโดยเฉพาะแม่บ้านจะให้ตามความเหมาะสมซึ่งเป็นเรื่องที่

จะต้องประสานความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม แล้วแม่ข่ายกลุ่มเองก็จะต้องพิจารณาปัจจัยหลายประการที่จะให้ความช่วยในด้านเงินทุนในกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่ขาดแคลนเงินทุนมีความต้องการในระดับสูง ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีเงินเหลือไม่ค่อยแน่ใจในการให้การสนับสนุนนัก

กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนากลุ่มเป็นการเดือดจากตัวแทนกลุ่มที่เป็นประธานกรรมการ หรือประธานกลุ่มหรือผู้จัดการ ถึงแม่จะเป็นระดับผู้บริหารมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนากลุ่ม/องค์กร แต่ก็ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจโดยเด็ดขาดจำเป็นต้องนำเสนอความเห็นจากคณะกรรมการทั้งคณะ รวมทั้งคณะกรรมการของกิจการเปลี่ยนแปลงบอยมา ก และฝ่ายจัดการสหกรณ์เองก็ไม่มีอำนาจที่จะดำเนินงานได้ด้วยตนเอง

1.2 สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม สภาพแวดล้อมภายในกลุ่มเครือข่ายแต่ละพื้นที่ค่อนข้างจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคล้ายกัน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

1) กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสหกรณ์ที่เข้าร่วมเครือข่ายได้แก่ สหกรณ์การเกษตรแก่งคอย จำกัด สหกรณ์นิคมหนองเสือ จำกัด สหกรณ์การเกษตรหนองโคน กัด และสหกรณ์การเกษตรหนองพุด จำกัด

2) กลุ่มเกษตรกร ได้แก่กลุ่มเกษตรกรต่างๆ เช่น กลุ่มทำมะปราง กลุ่มทำนาบ้านแก้ง และกลุ่มอื่นๆ โดยสภาพพื้นที่ทำการเกษตรของกลุ่มแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เคยชินที่จะได้รับการช่วยเหลือจากส่วนราชการแบบให้ปล่อยแล้ว สถานที่ทำการกลุ่มไม่แน่นอน

1.3 สภาพแวดล้อมภายในกลุ่ม สภาพแวดล้อมภายในกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มเช่นเดียวกันคือ กลุ่มสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

1) กลุ่มสหกรณ์ สำหรับสหกรณ์นี้ โดยรวมสภาพแวดล้อมภายในด้านการบริหารจัดการค่อนข้างมีระบบตามสมควร แต่มีข้อจำกัดในด้านกำลังเจ้าหน้าที่และความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ยังไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเท่าที่ควร และข้อจำกัดในเรื่องของความรู้ความสามารถของกรรมการ แต่สำหรับสหกรณ์การเกษตรอนพุดจำกัดนี้ในขณะนี้ประสบปัญหาภายในเกิดข้อบกพร่องทางการเงินและการบัญชี ขาดสภาพคล่อง และโดยสภาพของสหกรณ์แล้วอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจต่างๆ ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการดำเนินการ และยังมีเงื่อนไขของระเบียบข้อบังคับ จึงค่อนข้างจะยากที่จะเข้าร่วมเครือข่ายเงินทุนได้

2) กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรนี้มีสมาชิกในกลุ่มจำนวนน้อย มีที่ทำการไม่แน่นอนส่วนใหญ่มากใช้บ้านของประธานกลุ่มหรือเพื่อขายกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารเพียง 5 คน ธุรกิจที่ดำเนินการมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ระบบการบันทึกบัญชีไม่ค่อยดี ความมั่นคง และความสามารถในการตรวจสอบทางการเงินจะมีน้อย ดังนั้นโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายฯจึงค่อนข้างน้อย

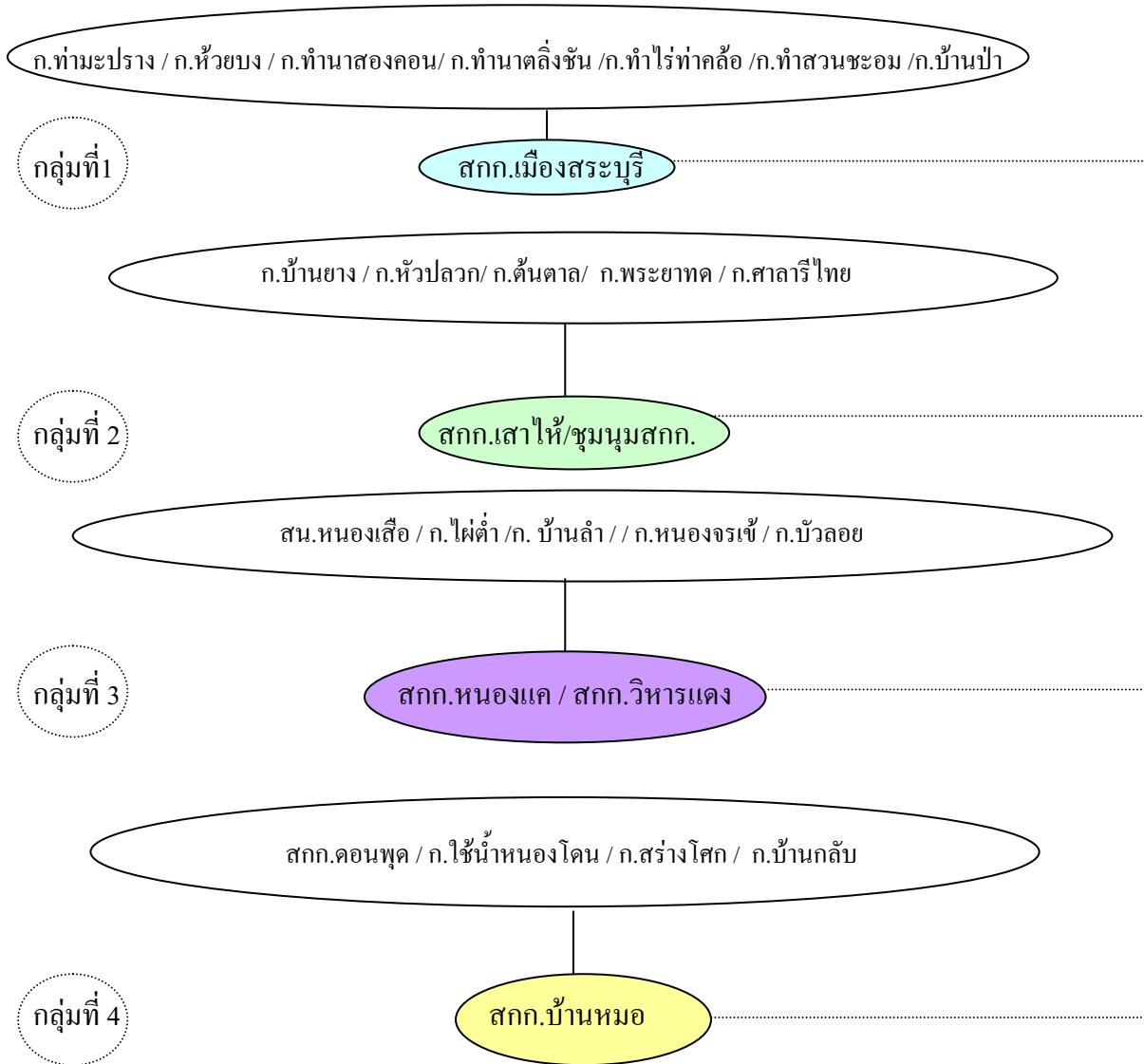
1.4 ความสำเร็จ/ความยั่งยืน

การร่วมเครือข่ายทางการเงินค่อนข้างจะเป็นไปได้ยากโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกร

เนื่องด้วยความไม่ค่อยโปรดไปร่วมในการบริหารจัดการ ระบบการบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงินไม่ค่อยสมบูรณ์ ไม่ค่อยมีการบันทึกการประชุม รวมทั้งไม่มีที่ตั้งของสำนักงานที่แน่นอน ในส่วนของกลุ่มสหกรณ์เองโอกาสที่จะร่วมมือเป็นเครือข่ายความร่วมมือจะมีน้อย แต่ยังมีอุปสรรคติดขัดบ้าง ด้วยระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ รวมถึงอำนาจในการตัดสินใจของคณะกรรมการ จึงยังไม่อาจจะเกิดแบบยังยืนในขณะนี้ ทั้งยังมีทางเลือกอื่นๆ สำหรับสหกรณ์ที่มีเงินทุนล้น เช่นนำไปขยายวงเงินกู้ให้แก่สมาชิก หรือสำรองเพื่อกิจกรรมอื่นที่คาดว่าจะดำเนินในอนาคต ในขณะที่สหกรณ์ที่ขาดแคลนเงินทุนเองบางแห่งก็ยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะขยายบริการสินเชื่อให้แก่สมาชิก โดยเห็นว่าอาจจะชั่วคราวให้สามารถรับบริการเมื่อมีเงินทุนเพิ่มได้ ซึ่งสมาชิกเดือดร้อนแต่ก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้ นอกจากหันไปใช้บริการขององคกรอื่นหรือนายทุนเงินกู้ในท้องถิ่น

2. เครือข่ายที่ 2 เครือข่ายปัจย์เคมี

ผลจากการดำเนินงานในระยะที่ 2 นั้นในด้านเครือข่ายปัจย์เคมีของพื้นที่จังหวัดสระบุรี แบ่งตามเขตพื้นที่ เป็น 4 กลุ่ม เช่นเดียวกับเครือข่ายเงินทุน ซึ่งมีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วม เครือข่าย ดังแผนภาพที่ 19 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 19 เครื่อข่ายปุยเคมี

สถานการณ์ของกลุ่มเครื่อข่ายปุยเคมีในปัจจุบัน

2.1 กระบวนการพัฒนาเครื่อข่ายกลุ่ม

กระบวนการพัฒนาเครื่อข่ายกลุ่มเงินทุน จำแนกตามกลุ่มพื้นที่โดยผู้แทนของกลุ่มแต่ละคนซึ่งเป็นกรรมการหรือฝ่ายจัดการของกลุ่ม เช่นประธานกรรมการหรือรองประธานกรรมการหรือเลขานุการกลุ่ม หรือผู้จัดการสหกรณ์เข้าร่วมประชุมแบบมีส่วนร่วม กลุ่มละ 2-3 คน

กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนากลุ่มเป็นการเดือกด้วยตัวแทนกลุ่มที่เป็นประธานกรรมการ หรือประธานกลุ่มหรือผู้จัดการ ถึงแม้จะเป็นระดับผู้บริหารมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนากลุ่มองค์กร

แต่ก็ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจโดยเด็ดขาดจำเป็นต้องนำเสนอขอความเห็นจากคณะกรรมการทั้งคณะ รวมทั้งคณะกรรมการของกิจการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และฝ่ายจัดการสหกรณ์เองก็ไม่มีอำนาจที่จะดำเนินงานได้ด้วยตนเอง

ในระยะแรกกลุ่มเครือข่ายมีความกระตือรือร้นที่จะรวมกลุ่มการจัดทำป้ายเคมีจะรวบรวมปริมาณการใช้ป้ายเคมี สูตรและตราต่างๆจากสหกรณ์ต่างๆและกลุ่มเกษตรกรด้วย เพื่อจะได้ทราบข้อมูลความต้องการที่แท้จริงทั้งหมดในแต่ละปี เพื่อจะได้สร้างอำนาจในการต่อรองราคากลุ่มขายต่อไปแต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้

2.2 สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มเครือข่ายแต่ละพื้นที่ค่อนข้างจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคล้ายกัน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

1) กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสหกรณ์ที่เข้าร่วมเครือข่ายได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมืองสารบุรี จำกัด สหกรณ์นิคมหนองเสือ จำกัด สหกรณ์การเกษตรเสาไให้ จำกัด ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสารบุรี จำกัด สหกรณ์การเกษตรหนองแค จำกัด สหกรณ์การเกษตรวิหารแดง จำกัด สหกรณ์การเกษตรบ้านหม้อ จำกัด และสหกรณ์การเกษตรดอนพุด จำกัด

สหกรณ์การเกษตรที่เข้าร่วมเครือข่ายทั้งหมดทำธุรกิจในการจำหน่ายป้ายเคมี ให้กับสมาชิกอยู่แล้วด้วยการดำเนินงานของสหกรณ์เอง ซึ่งประสบกับภาวะการแข่งขันกับบริษัทเอกชนค่อนข้างสูง ได้รับเงินทุนที่ได้รับการอุดหนุนตามโครงการจัดทำป้ายให้เกษตรกร เช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรกร แต่ก็ได้รับเงินอุดหนุนมากค่อนข้างล่าช้า แต่สหกรณ์ส่วนใหญ่จะมีเงินทุนหมุนเวียนที่จะจัดหาให้กับสมาชิกได้ตามสมควร และในกลุ่มสหกรณ์เองมีผลประโยชน์ต้องแทนที่เกี่ยวข้อง เช่นกันแต่จะน้อยกว่ากลุ่มเกษตรกรซึ่งคุ้นเคยกับการรับสินเชื่อป้ายจากเอกชนเพราเจินช่วยเหลือมาไม่ทันเวลา

ความสะดวกของสมาชิกที่จะติดต่อของรับบริการจากสหกรณ์มีน้อยเนื่องจากสหกรณ์มีพนักงานอยู่ในตัวอำเภอในขณะที่สมาชิกอยู่ประจำจังหวัดจึงไม่สามารถเดินทางไปพื้นที่ทั้งอำเภอ

2) กลุ่มเกษตรกร ได้แก่กลุ่มเกษตรกรต่างๆ เช่น กลุ่มท่ามะปราง กลุ่มหัวยง กลุ่มทามา สองค่อน กลุ่มบ้านยาง กลุ่มบ้านกลัน และกลุ่มอื่นๆ โดยสภาพพื้นที่ทำการเกษตรของกลุ่มแต่ละกลุ่มนั้นแตกต่างกัน กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เคยชินที่จะได้รับการช่วยเหลือจากส่วนราชการแบบให้เปล่าอยู่แล้ว สถานที่ทำการกลุ่มไม่แน่นอน

กลุ่มเกษตรกร ได้รับเงินอุดหนุนจากการโครงการช่วยเหลือป้ายแก่เกษตรกรผ่านทางสำนักงานสหกรณ์จังหวัด เช่นเดียวกับสหกรณ์ แต่เงินทุน ได้รับการสนับสนุนนี้มักจะได้รับมาไม่ทันกับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มหรือประธานกลุ่มจำต้องขอสินเชื่อจากบริษัทเอกชนให้สมาชิกไปก่อน ในขณะที่เครือข่ายที่มีแม่ข่ายเป็นสหกรณ์ไม่สามารถให้สินเชื่อกลุ่มเกษตรกรได้ และผู้รับผิดชอบในการจัดทำป้ายมาบริการสมาชิกเองก็ได้รับผลประโยชน์ต้องแทนจากบริษัทเอกชน

2.3 สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่มแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เช่นเดียวกัน คือ กลุ่มสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

1) กลุ่มสหกรณ์ สำหรับสหกรณ์นั้น โดยรวมสภาพแวดล้อมภายในด้านการบริหารจัดการค่อนข้างมีระบบตามสมควร แต่มีข้อจำกัดในด้านกำลังเจ้าหน้าที่และความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเท่าที่ควร และมีข้อจำกัดในเรื่องของความรู้ความสามารถของคณะกรรมการดำเนินการ และโดยสภาพของสหกรณ์แล้วอำนวยหน้าที่ในการตัดสินใจต่างขึ้นอยู่กับคณะกรรมการดำเนินการ ความสามารถในการเจรจาต่อรองราคาปัจจุบันของสหกรณ์มีน้อยเนื่องจากปริมาณการซื้อเต่าลดลงถูกผลิตมีจำนวนไม่มากนักต่อแห่ง

และเนื่องจากความต้องการของเกษตรกรในปัจจุบันที่มีหลากหลายรายตรา และสหกรณ์ไม่มีระบบข้อมูลที่จะสามารถทราบความต้องการใช้ปัจจัยของสมาชิกได้อย่างแน่นอน จึงไม่อาจทราบความต้องการที่จะสามารถนำมาร่วมเครือข่ายเพื่อสร้างอำนาจต่อรองได้ สมาชิกสหกรณ์เองก็ไม่มีวางแผนการทำการเกษตรของตนเองล่วงหน้าจึงไม่ทราบความต้องการปัจจัยที่แน่นอนด้วย

2) กลุ่มเกษตรกร ในกลุ่มเกษตรกรมีปัญหาว่ามีสมาชิกในกลุ่มจำนวนน้อย มีที่ทำการไม่แน่นอนส่วนใหญ่เป็นบ้านของประธานกลุ่มหรือเหรัญญากรกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารเพียง 5 คน มีธุรกิจที่ดำเนินการเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ระบบการบันทึกบัญชีไม่ค่อยดี รักษาภาระร่วมเครือข่ายปัจจุบันทางส่วนที่ได้รับเงินสนับสนุนจากการรัฐเท่านั้น ความต้องการที่เกินกว่าส่วนเงินสนับสนุนนั้นต่างคนต่างพอกใจจัดหาปัจจัยของตนเอง และยังมีผลประโยชน์นี้แฝงสำหรับกลุ่มอีกด้วย

2.4 ความสำเร็จ/ความยั่งยืน

การร่วมเครือข่ายปัจจัยเคมีในขณะนี้กลุ่มได้พยายามที่จะรวมกลุ่มเครือข่ายโอกาสที่จะเกิดพอเมื่อข้างแต่ยังติดขัดอยู่บ้างด้วยข้อจำกัดหลายประการ เช่น

1) ความต้องการปัจจัยของเกษตรกรมีหลากหลายรายหลากหลายสูตรหลายตรา การที่จะรวมกลุ่มกันในตราใดตราหนึ่งในปริมาณมากๆค่อนข้างยากอยู่

2) สหกรณ์แต่ละแห่งส่วนใหญ่มีการจำหน่ายปัจจัยเคมีให้สมาชิกอยู่แล้วทั้งในรูปของเงินสด และให้สินเชื่อซึ่งจะดำเนินการติดต่อประสานงานกับบริษัทหรือร้านจำหน่ายปัจจัยโดยตรง ซึ่งสหกรณ์จะได้ประโยชน์กับสหกรณ์เอง สหกรณ์จึงยังไม่ค่อยมั่นใจว่าเมื่อร่วมเครือข่ายแล้วสหกรณ์จะได้รับประโยชน์ได้เนื่องจากแต่ละสหกรณ์มีปริมาณการจำหน่ายปัจจัยแต่ละปีจำนวนไม่น้อยอยู่แล้ว ประกอบกับความยุ่งยากในการจัดการปัจจัยที่มีหลากหลายสูตร หลายตรามาให้บริการในเครือข่าย ผู้รับผิดชอบโดยตรงก็ไม่ค่อยมั่นใจในการเข้าร่วมกลุ่ม และไม่แน่ใจว่ากลุ่มเกษตรกรจะมั่นคงในสัญญาหรือไม่

3) ความร่วมมือของกลุ่มเกษตรกรเกิดขึ้นเฉพาะได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐเท่านั้น หลังจากนั้นความร่วมมือไม่ค่อยจะมี ดังนั้นการสนับสนุนของรัฐจะต้องมีการพิจารณาว่าควรดำเนินการในลักษณะใด หากผู้รับความช่วยเหลือเองยังมีทักษะคติที่ไม่ถูกต้องดังนี้

4) ข้อจำกัดในการสนับสนุนของรัฐที่จัดให้เป็นเงินทุนที่ต้องซื้อปัจจัยเท่านั้น การจะนำมาลง

ทุนผลิตปั๊ยอินทรีย์เคมีรวมกันนั้นเพื่อใช้ในเครือข่ายน้ำทิ้งไม่ได้ และการได้รับเงินทุนช่วยเหลือมักมาถ้าหากว่าความต้องการมาก การที่กลุ่มจะขอสินเชื้อจากสหกรณ์ในส่วนนี้ทำได้ยากโดยข้อจำกัดด้านระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์และระเบียบของเงินอุดหนุนด้วย

5) สหกรณ์และกลุ่มชาคระบบข้อมูลความต้องการปั๊ยที่ชัดเจนและไม่ได้มีการเตรียมการไว้ก่อนณุญาติเพาะปลูก เมื่อเครือข่ายฯต้องการจะทราบข้อมูลจริงเพื่อจะนำไปสู่การต่อรองจึงไม่อาจจะระบุได้

6) กลุ่ม/องค์กรประชาชนเห็นว่าการรวมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์แต่ที่มีระบบการซื้อขายและกระจายปั๊ยให้ถึงมือเกษตรกรโดยเครือข่ายฯยังไม่สามารถทำได้ สถานการณ์ในปัจจุบันสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ยังสามารถดำเนินการได้ส่วนโดยสมาชิกของสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรเองไม่ประสบปัญญามากนัก หรือสมาชิกบางส่วนก็สามารถจัดหาได้ด้วยตนเอง องค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงทั้งกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เห็นว่าการจะสร้างเครือข่ายฯเป็นภาระงานที่ต้องใช้พลังความร่วมมือและความสามารถสูงกลุ่ม/องค์กรขาดบุคคลที่จะسانต่อแนวคิดการรวมกลุ่มเครือข่ายฯ ดังกล่าว

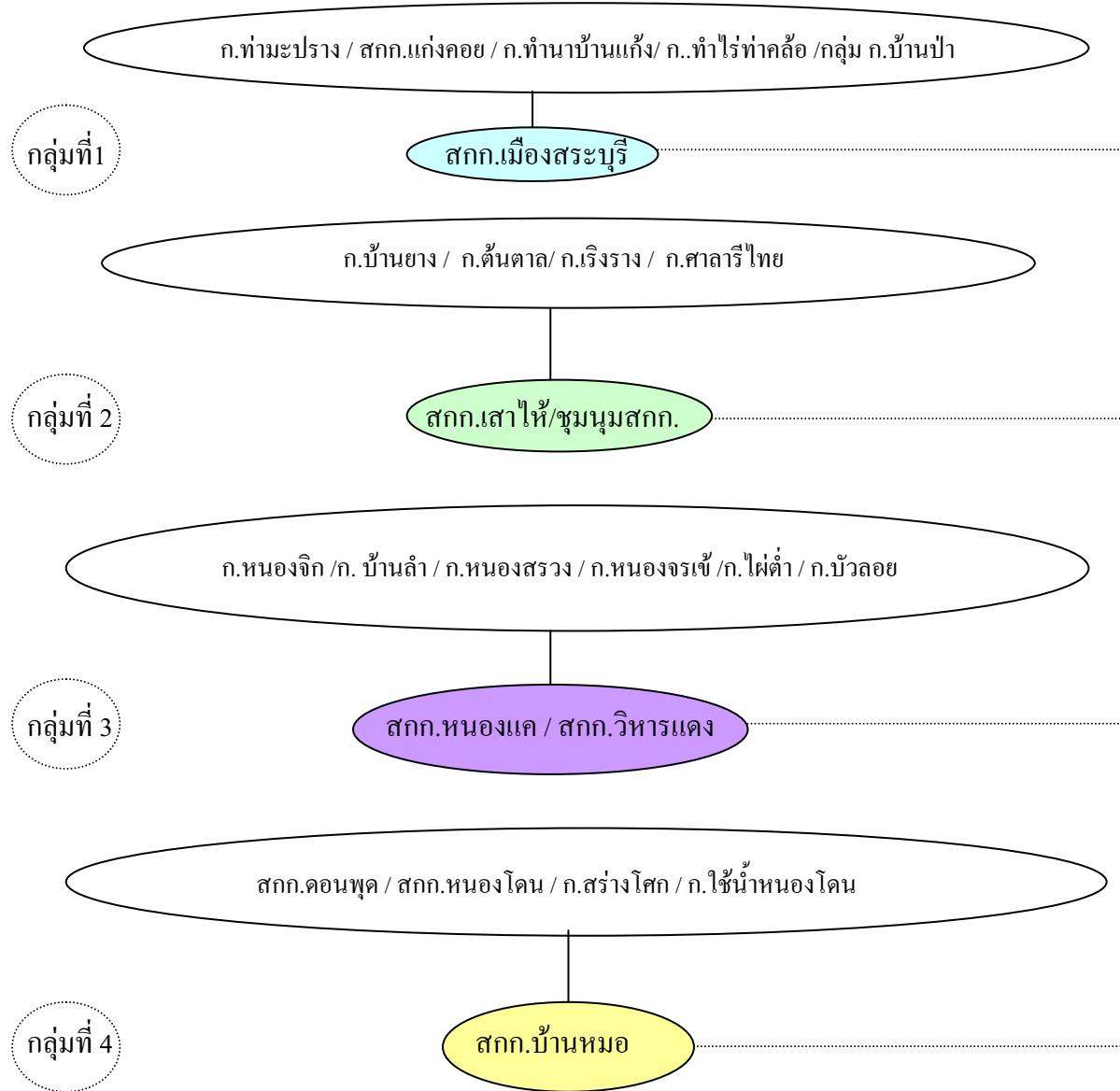
7) กรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ไม่มีทักษะคติที่ดีในการพัฒนาบริการเพื่อความก้าวหน้าของกลุ่ม/องค์กร เนื่องด้วยข้อจำกัดของการรวมการที่เป็นเกษตรกรต้องทำงานในไร่นา และต้องมาบริหารสหกรณ์เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เจ้าหน้าที่สหกรณ์เป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานตามปกติและปกติภาระงานในความรับผิดชอบก็มากอยู่แล้ว การพัฒนางานใหม่ไม่มีหลักประกันได้ว่างานจะสำเร็จ และไม่กระทบต่อภาระงานเดิมหรือไม่ และผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้ก็อาจจะไม่เพิ่มขึ้น ยิ่งกว่านั้น หากมีความผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ทักษะคติเช่นนี้ทำให้โอกาสที่จะสร้างงานใหม่จึงเป็นไปได้ยาก

การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชนนั้น ควรจะเริ่มพัฒนาตั้งแต่ระดับสมาชิกภายในกลุ่มก่อนเพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือ ลำพังเพียงพัฒนากระบวนการและเจ้าหน้าที่ให้เกิดความร่วมมือ เช่นที่ทีมวิชาชีพอาชีวศึกษา แม้นจะเกิดการรวมกลุ่มจริงแต่ถ้าขาดความร่วมมือที่แท้จริงจากสมาชิก ความสำเร็จและยั่งยืนคงเป็นไปได้ยากในสภาวะการแข่งขัน เช่น ในปัจจุบันนี้

3. เครือข่ายที่ 3 เครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว

เครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว แบ่งตามพื้นที่เป็น 4 กลุ่มเช่นเดียวกัน แต่จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมเครือข่ายจะต่างกันออกไป กลุ่มที่ 1 สหกรณ์การเกษตรเมืองสาระบุรีจำกัดเป็นแม่น้ำย ในการเครือข่าย ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตรแก่งคอยจำกัด และกลุ่มเกษตรกร อีก 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 2 สหกรณ์การเกษตรเส้าให้จำกัดและชุมชนสหกรณ์ฯประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกรอีก 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 3 สหกรณ์การเกษตรหนองแวงจำกัดและสหกรณ์การเกษตรวิหารแดงจำกัด และประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกรอีก 6

กลุ่ม และกลุ่มที่ 4 สหกรณ์การเกษตรบ้านหนองจำกัด และสหกรณ์การเกษตรดอนพุดจำกัด สหกรณ์ การเกษตรหนองโคนจำกัด และกลุ่มเกษตรกรอีก 2 กลุ่ม ดังรายละเอียดเครือข่ายตามแผนภาพที่ 20

แผนภาพที่ 20 เครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว

สถานการณ์ของกลุ่มเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว

เครือข่ายการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระยะแรกดำเนินไปด้วยดี ทางแม่น้ำข่ายได้อำนวยความสะดวก ในด้านห้องปฏิบัติการทดสอบความคงทน และการคุ้มครองน้ำจากการผลิต ส่งเจ้าหน้าที่ออก

ส่งเสริมให้ดำเนินการตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา จนถึงการเก็บเกี่ยว และตรวจสอบคุณภาพหลังเก็บเกี่ยว

ในระยะต่อมาเป็นรัฐกิจเอกชนเข้าไปส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่และให้ราคาสูงกว่ามากทำให้สมาชิกเครือข่ายบางกลุ่มหันไปผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับเครือข่ายบริษัทเอกชนแทนกระบวนการพัฒนาเครือข่าย เป็นลักษณะเดียวทั่วเครือข่ายอื่นๆ

3.1 สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่มเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ประกอบด้วย ทั้งกลุ่มสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรมีดังนี้

1) นโยบายรัฐ นโยบายที่มาจากหน่วยงานไม่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเครือข่าย เช่นบางกลุ่มได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจากส่วนราชการ ดังนั้นทำให้ความจำเป็นในการเข้าร่วมกลุ่มจึงลดน้อยลง

2) การแข่งขันจากธุรกิจเอกชน เช่นบริษัทเอกชนได้รับชื่อเมล็ดพันธุ์ในราคาน้ำที่สูงกว่าที่เครือข่ายของสหกรณ์การเกษตรเมืองสระบุรี จำกัด ทำให้สมาชิกบางส่วนหันไปร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่บริษัทเอกชน

3) การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องใช้กระบวนการในการเพาะปลูกยุ่งยากมากตั้งแต่การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การดูแล จนถึงการเก็บเกี่ยว และการตรวจสอบคุณภาพก่อนการรับซื้อ

4) ความจำกัดของพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวบางพันธุ์ และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงควรต้องมีการเพาะปลูกเหมือนกันด้วยจึงจะเหมาะสม

3.2 สภาพแวดล้อมภายในกลุ่ม ประกอบด้วย

1) สหกรณ์และกลุ่มองค์กร สหกรณ์และกลุ่มองค์กรบางแห่งไม่มีเสถียรภาพ ไม่มีความคล่องตัวด้านการเงิน การบริหาร โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร ไม่มีที่ทำการที่แน่นอน ขาดความเชื่อถือและความไว้วางใจจากเครือข่าย นอกจากนี้สหกรณ์และกลุ่มองค์กรยังขาดความรู้ในเชิงบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2) ผู้นำสหกรณ์และผู้นำกลุ่มองค์กร ผู้นำบางคนตัดสินใจดำเนินงานเองโดยไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก ในทำนองเดียวกันการตัดสินใจในการดำเนินการ ขาดของผู้นำมักจะอยู่บนผลประโยชน์ ความชอบ วิสัยทัศน์และทัศนคติของตนเอง ทำให้องค์กรและสมาชิกเสียผลประโยชน์ไม่สามารถเข้าร่วมเครือข่ายได้

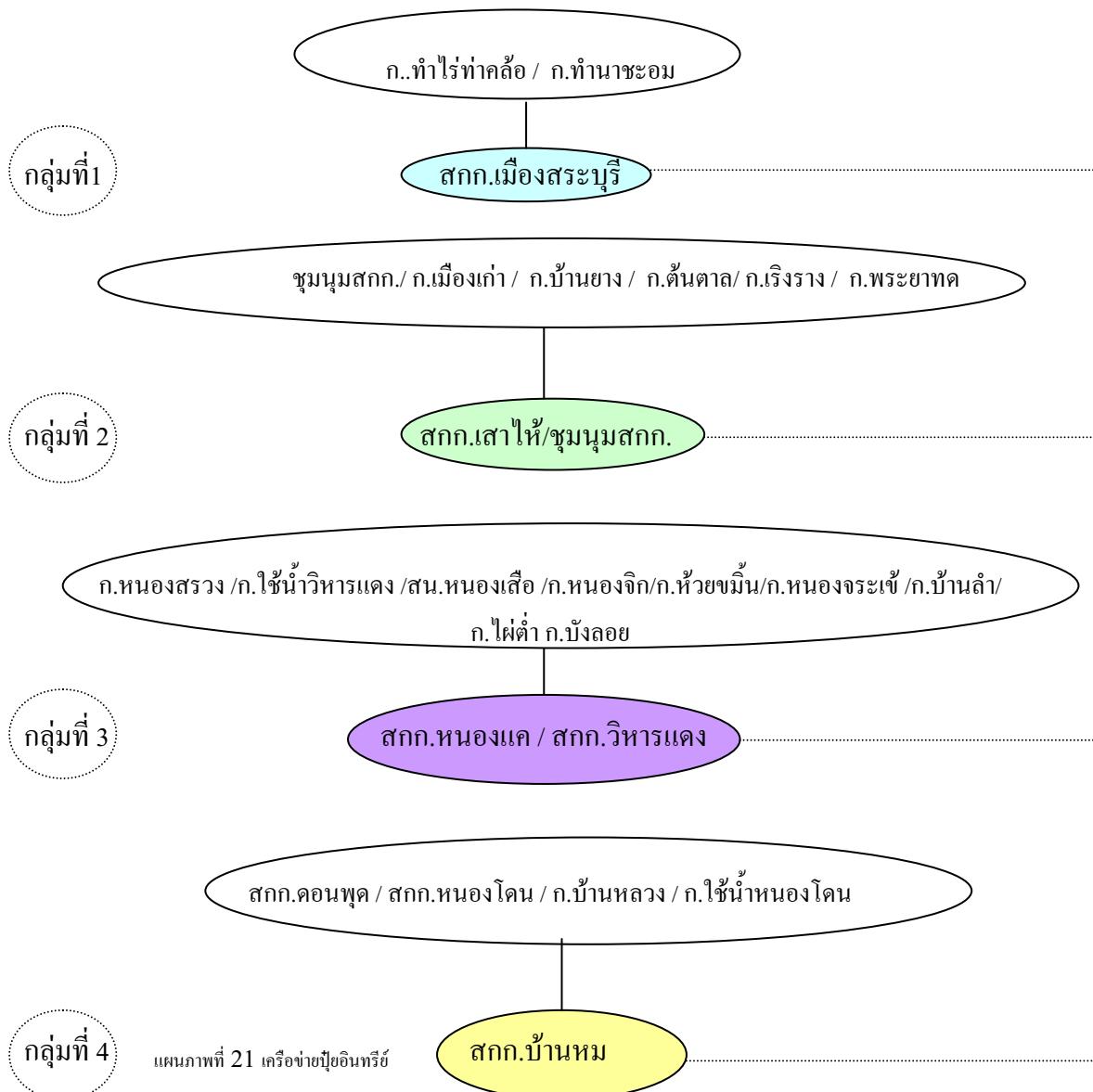
3) สมาชิก สมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านผลิตของการเข้าร่วมเครือข่าย รวมทั้งขาดจิตสำนึกของการร่วมกันเป็นสมาชิกสหกรณ์อย่างจริงจัง มักจะมองที่ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นตัวเงินเฉพาะหน้ามากกว่าผลดีระยะยาวของกลุ่มองค์กรที่จะเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรสหกรณ์

3.3 ความสำเร็จ/ยั่งยืน

เครือข่ายเมืองพันธุ์ข้าว ปัจจุบันมีเครือข่ายความร่วมมืออยู่แล้วและได้ขยายออกไปยังกลุ่มอื่น บางที่เห็นความสำคัญและการได้รับผลกระทบที่แทนที่สูงกว่า แต่ด้วยข้อจำกัดจากปัญหาหลายประการที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกแต่ยังคงมีโอกาสพัฒนาเช่นไปได้ถ้าได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง

4. เครือข่ายที่ 4 เครือข่ายปุ๋ยอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกรยังให้ความสำคัญต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้อยมากแม้ว่าจังหวัดจะเน้นส่งเสริมการเกษตรปลอดสารพิษ การใช้สารอินทรีย์ และการรณรงค์เรื่องครัวไทยสู่ครัวโลก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนโยบายของรัฐที่ไม่เอื้ออำนวยและขาดระบบสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาอยู่บนรากปุ๋ย อินทรีย์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญเหมือนปุ๋ยเคมีเพียงงบประมาณสนับสนุนค่าปุ๋ยทั้งหมดในจังหวัดสระบุรีเป็นค่าปุ๋ยเคมีนอกจานีอาจเป็นเพราะการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ยังมีน้อยและไม่ลึกซึ้งพอให้เกษตรกรยอมรับ ดังรายละเอียดเครือข่ายตามแผนภาพที่ 21

4.1 สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม

1) นโยบายรัฐ นโยบายที่มาจากหน่วยราชการ ไม่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา เครือข่าย เช่น สนับสนุนการใช้ปุ๋ยเคมียังมีมากแต่ยังไม่มีนโยบายการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างชัดเจน

3) มีการแข่งขันจากธุรกิจเอกชน/บริษัทเอกชนในการจำหน่ายปุ๋ยเคมีอย่างก้าวทั่วไป ซึ่ง ธุรกิจเอกชนสามารถดำเนินการได้อย่างเสรี โดยการที่สามารถลด แลก แจก และ ในขณะที่สหกรณ์ ดำเนินการได้ภายใต้ข้อจำกัดตามระเบียบข้อบังคับ

3) การส่งเสริมความรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมความรู้ในการผลิตปุ๋ย อินทรีย์อย่างลึกซึ้งให้สอดคล้องกับสังคม

4) ผลผลิตที่ได้และการเก็บเกี่ยว ผลผลิตที่ได้ยังมีปริมาณไม่มากพอตามที่เกษตรกร ต้องการเมื่อว่าโดยรวมแล้วต้นทุนจะต่ำกว่าแต่เกษตรกรยังไม่ทราบข้อมูลด้านต้นทุนการผลิตนี้โดย ทั่วถึง นอกจากนี้การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ข้าวจะสูญเสียพร้อมเกี่ยวไม่ค่อยพร้อมกันและจะล่ากว่านาข้าวที่ใช้ ปุ๋ยเคมี ทำให้ไม่สะดวกและทันเวลาที่รถเกี่ยววนอพพื้นที่เข้ามาให้บริการ

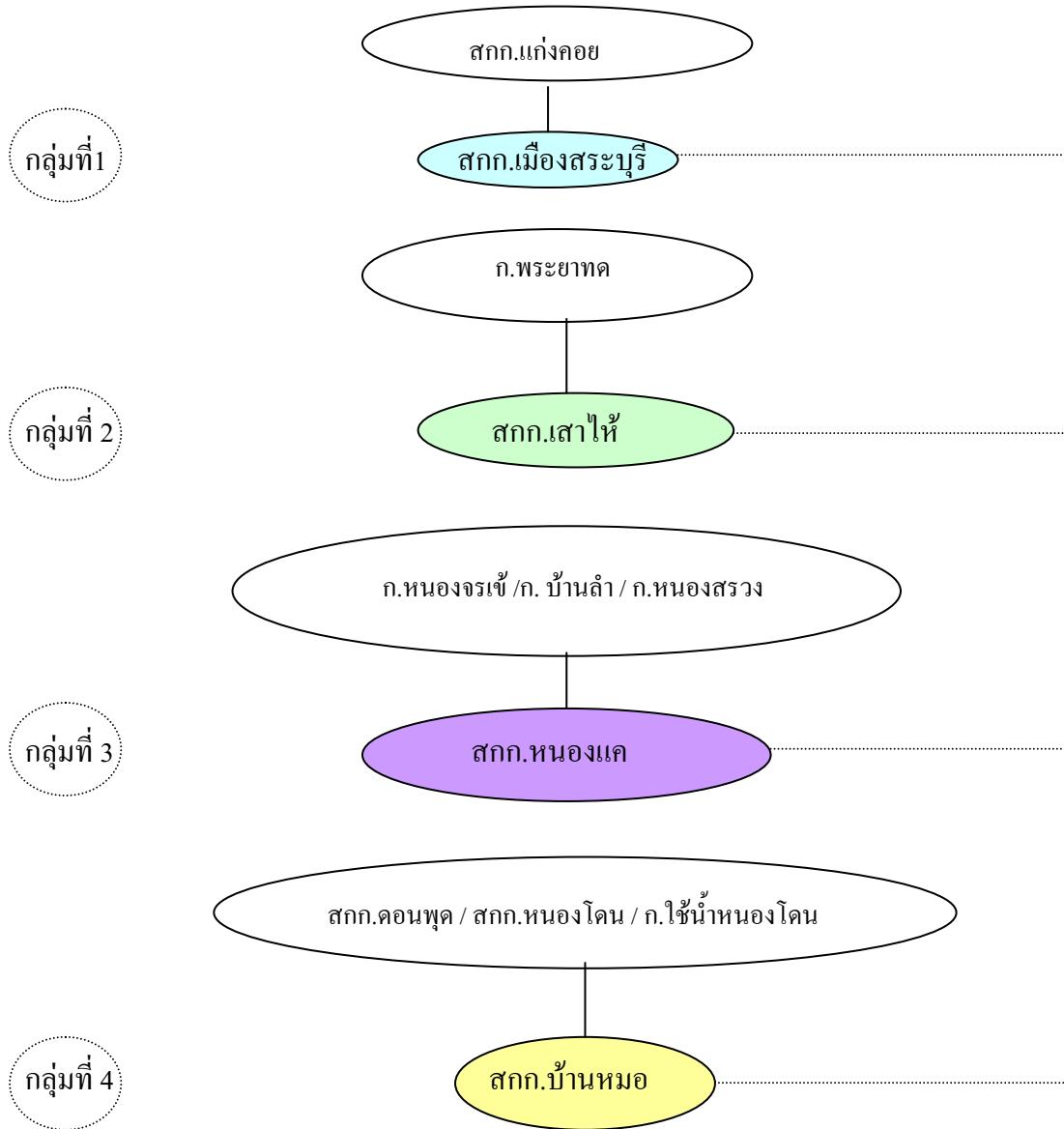
4.2 สภาพแวดล้อมภายในกลุ่ม สภาพแวดล้อมภายในกลุ่มนี้ลักษณะเช่นเดียวกับเครือข่าย เมล็ดพันธุ์เนื่องจากเป็นกลุ่มเครือข่ายที่ใกล้เคียงกัน

4.3 ความสำเร็จ/ยั่งยืน

การร่วมเครือข่ายปุ๋ยอินทรีย์เพิงอยู่ในระยะเริ่มต้น ระหว่างการทดลองใช้ที่ยังไม่ แพร่หลายมากนัก แม้แต่บางหน่วยงานจะบริการแจกฟรีก็ยังมีผู้สนใจไม่มาก เนื่องจากการรับรู้ของ ประชาชนยังน้อยอยู่ การที่จะจัดทำได้ด้วยตัวเองยังทำได้ยาก และวิธีการใช้ก็ยังยุ่งยาก เช่นกัน ในอนาคตอาจเป็นการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จได้

5. เครือข่ายที่ 5 เครือข่ายเครื่องเกี่ยวข้าว

เกษตรกรให้ความเห็นว่าเป็นเครือข่ายที่สำคัญและจำเป็นต่อกระบวนการผลิตข้าว สามารถลด ต้นทุนการผลิตลงได้ และเก็บเกี่ยวข้าวให้เสร็จทันเวลา แต่เป็นเครือข่ายที่ต้องลงทุนสูง ใช้ระบบการ บริหารจัดการที่ละเอียดอ่อนมาก ต้องการผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และเลี่ยงสละจังใจดำเนินการได้อย่างมี ประสิทธิภาพเหมือนกลุ่มธุรกิจเอกชนทั่วไปที่เป็นเจ้าของคนเดียวตัดสินใจได้เร็วและอ่อนนุ่ม เครือข่าย รถเกี่ยวข้าวนี้เป็นไปตามแผนภาพที่ 22

แผนภาพที่ 22 เครือข่ายเครื่องเกี่ยวข้าว

5.1 สภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม

- 1) การแข่งขันจากธุรกิจเอกชน ธุรกิจเอกชนให้บริการด้านนี้จำนวนมากทั้งในเขตพื้นที่เอง และนอกพื้นที่ที่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง
- 2) ข้อจำกัดในการลงทุนในการดำเนินงานต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดหา และต้องมีความคล่องตัวและรวดเร็วในการดำเนินการและให้บริการ

3) ผลผลิตข้าวที่พร้อมจะเก็บเกี่ยวจะพร้อมเก็บเกี่ยวพร้อมกันจำนวนมากต้องมีระบบบริการที่ดีและทันต่อเวลาการเก็บเกี่ยว

5.2 สภาพแวดล้อมภายในกลุ่ม

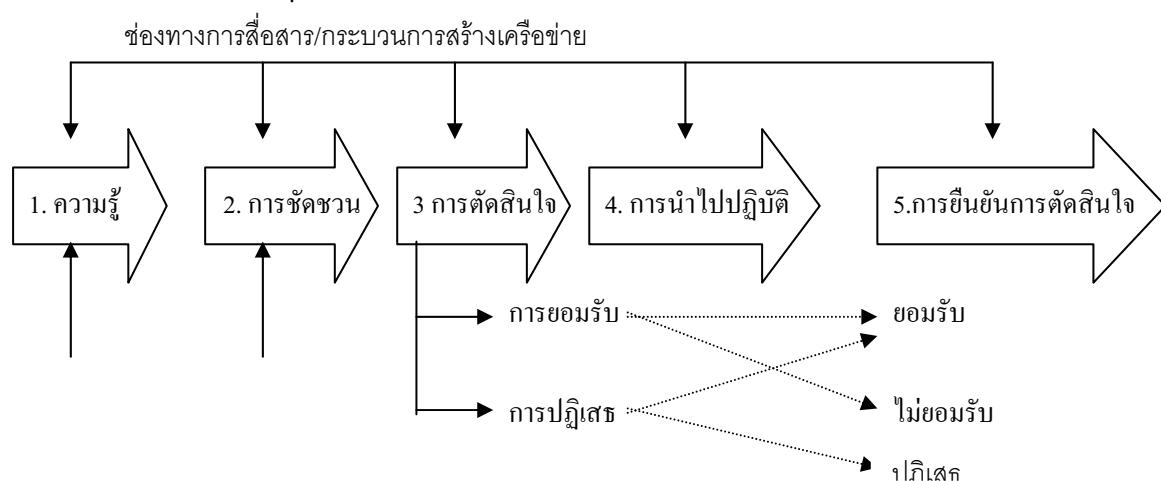
- 1) กลุ่มขาดแคลนเงินทุนที่จะลงทุนในการจัดทำเครื่องจักรเกี่ยวข้าวที่เพียงพอ กับความต้องการ เนื่องจากข้าวจะมีผลผลิตเก็บเกี่ยวได้พร้อมกัน
- 2) ข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากต้องใช้ความละเอียดอ่อนในการบริหารจัดการ และใช้บุคลากรหลายคน และต้องรวดเร็วทันเวลาด้วย สหกรณ์ไม่มีบุคลากรที่สามารถเพียงพอ และระเบียบในการบริหารจัดการยังยุ่งยาก

5.3 ความสำเร็จ/ยั่งยืน

การร่วมเครือข่ายรถเกี่ยวข้าวทุกกลุ่มเห็นความจำเป็นในการต้องมีสำหรับบริการแก่ สมาชิกและเป็นการลงทุนที่จะสามารถคุ้มทุนได้ภายในระยะเวลา 5 ปี แต่จะประสบปัญหาในด้านเงินลงทุนที่จะจัดทำเครื่องจักร 10 ชุด จึงจะเพียงพอต่อความต้องการในพื้นที่จังหวัด และปัญหาทางเทคนิคในการบริหารจัดการและดูแลรักษารถเครื่องเกี่ยวข้าว จึงคาดว่า เครือข่ายนี้คงจะไม่เกิดในระยะเวลาสั้นๆ อย่างแน่นอน

ความคาดหวังในระยะที่ 4 สำหรับเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยอินทรีย์และรถเกี่ยวข้าว

แม้ว่าในระยะนี้ เครือข่ายปุ๋ยอินทรีย์และเครือข่ายรถเกี่ยวข้าวที่ต้องเกิดขึ้นอย่างถาวร ถ้า หากมีการฟื้นฟูและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต้องเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนความต้องการของสมาชิกและสังคม เพื่อการยอมรับผลของการจัดตั้งเครือข่ายต่างๆ ของสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์หรือกลุ่ม องค์กรนั้น ก็เหมือนกับกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม (innovation decision process) ตาม แนวคิดของโรเจอร์ส ซึ่งเมื่อสมาชิกได้รับความรู้ มีการซักชวนแล้วก็จะตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ ผู้ที่ยอมรับเครือข่ายก็ต้องช่วยกันพัฒนาและจัดตั้งเครือข่ายให้เกิดขึ้นหรือนำไปปฏิบัติต่อไป ส่วนบางกลุ่มก็อาจปฏิเสธหรือไม่เข้าร่วมเครือข่าย และบางส่วนบางกลุ่มก็อาจจะยอมรับหรือเข้าร่วมเครือข่าย ในระยะที่ 4 และบางกลุ่มก็อาจเปลี่ยนใจตัดสินใจไม่เข้าร่วมเครือข่ายต่อไป ดังแผนภาพที่ 23

แผนภาพที่ 23 รูปแบบของกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของโรเจอร์ส ที่มา : ปรับปรุงจาก Rogers 1983 :

ความคาดหวังในเขตพื้นที่ถ้าเข้าร่วมเครือข่ายส่งเสริมการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง กลุ่มที่จะปฏิเสธการเข้าร่วมซึ่งเป็นกลุ่มที่ยอมรับช้าก็อาจตัดสินใจเข้าร่วมเครือข่ายหลังจากการกลุ่มอื่นเข้าร่วมเครือข่ายแล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับเครือข่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ปูยอินทรีย์และรถเกี๊ยวข้าว

- 1) การเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆเข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด โดยการประสานงานหรือทำงานร่วมกับสหกรณ์จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการการพัฒนาของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ให้สอดคล้องกัน
- 2) การให้ความรู้เทคโนโลยีของแต่ละเครือข่าย เพื่อให้เกณฑ์บรรทราบ เนื้อหาของ เทคโนโลยีที่จะยอมรับแต่ละชนิดอย่างลึกซึ้ง เช่น เทคโนโลยีปูยอินทรีย์ เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการบรรยาย สาธิต หรือทัศนศึกษา
- 3) การเลือกใช้กระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เหมาะสม บูรณาการกระบวนการกลุ่ม กระบวนการทางสังคม พื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี ต่างๆมาผนวกร่วม กันให้สอดคล้องกับความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่ละท้องถิ่น
- 4) การใช้วิกฤตของสภาพแวดล้อมภายนอกให้เป็นโอกาส ทั้งนโยบายธุรกิจ และภาคราชการ
- 5) การพัฒนาปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในให้เข้มแข็ง ทั้งการบริหารงานสหกรณ์ สมาชิก ผู้นำกลุ่มต่างๆ

6. เครือข่ายที่ 6 เครือข่ายสหกรณ์โคนม

เครือข่ายสหกรณ์โคนมในจังหวัดสระบุรีจะเป็นเครือข่ายที่แยกออกจากเครือข่ายกลุ่ม/องค์ ประชาชนหรือสหกรณ์อื่นอย่างชัดเจน ซึ่งจะมีผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเป็นระยะเรื่องเดียวกัน

6.1 เครือข่ายของ สหกรณ์โคนมในระยะแรกที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

6.1.1. กระบวนการพัฒนาเครือข่ายในระยะแรก

- 1) ร่วมประชุมในการประชุมต่าง ๆ วาระและติดตามประสานข้อมูลทุก 2 สัปดาห์
- 2) จัดทำผู้เชี่ยวชาญทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางไปพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และให้ความรู้
- 3) จัดทำองค์กรเอกชนไปร่วมการประชุมให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ

6.1.2. บริบทการเชื่อมโยงเครือข่าย ในระยะแรก

สหกรณ์โคนมในพื้นที่จังหวัดสระบุรีนั้น มีด้วยกันทั้งหมด 10 สหกรณ์และมีชุมชนสหกรณ์โคนม 1 แห่ง รวมเป็น 11 แห่ง และมีกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านการเตี๊ยงโคนมอีกจำนวนหนึ่ง ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. สหกรณ์โคนมวากเหล็ก จำกัด
2. สหกรณ์โคนมในเขตปัจจุบปีดินลำพญากลาง จำกัด
3. สหกรณ์โคนมในเขตปัจจุบปีดินซับสนุน จำกัด
4. สหกรณ์โคนมวิหารแดง จำกัด
5. สหกรณ์โคนมไทย – เด่นมาร์ก (มิตรภาพ) จำกัด
6. สหกรณ์โคนมไทย – เด่นมาร์ก (ลำพญากลาง) จำกัด
7. สหกรณ์โคนมไทย – เด่นมาร์ก (ซับกระดาน) จำกัด
8. สหกรณ์โคนมไทย – เด่นมาร์ก (หนองย่างเสือ) จำกัด
9. สหกรณ์โคนมไทย – เด่นมาร์ก (พระพุทธบาท) จำกัด
10. สหกรณ์โคนมวัง่วง จำกัด
11. ชุมชนสหกรณ์โคนมไทย – เด่นมาร์ก จำกัด

เมื่อทีมวิจัยได้เชิญสหกรณ์โคนมมาร่วมประชุมด้วยในครั้งแรกนั้น มีสหกรณ์โคนมที่มาประชุมเพียง 2 แห่งคือ สหกรณ์โคนมวากเหล็ก จำกัด และ สหกรณ์โคนมในเขตปัจจุบปีดินลำพญา จำกัด ปัญหาของสหกรณ์โคนมทั้งสองที่ได้รับฟังคือมีปริมาณน้ำนมดิบที่เกินปริมาณที่โรงงานรับซื้อ และต้องเท้น้ำนมดิบทึ่งประมาณเดือนละเกือบ 100 ตัน ซึ่งกลุ่มพญาทดินเครือข่ายย่อยเส้าให้ก็ได้ไปรับมาทดลองทำปูยน้ำ แต่ยังไม่ได้ผลการทดลองที่เป็นรูปธรรมนัก นอกจากนั้นทีมวิจัยยังได้ติดต่อบริษัทชิตโตกรุ๊ป ซึ่งมีความสนใจจะผลิตชอร์ต์ไมนพีชจากน้ำนม ว่าจะรับซื้อน้ำนมส่วนเกินนี้หรือไม่ ทางบริษัทขอเวลาศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการก่อนในขณะนี้ยังไม่ทราบผลการพิจารณา

ต่อมาเมื่อทีมวิจัยได้พยาบาลจัดประชุมเฉพาะกลุ่ม สหกรณ์โคนม โดยไปอาศัยขอใช้เวลาของ การประชุมของปศุสัตว์จังหวัด แล้วขอช่วงเวลาที่จะพูดถึงเครือข่ายพันธมิตรที่จะช่วยแก้ปัญหาของกลุ่ม ทำให้กลุ่มแข็งแรงและเข้มแข็งขึ้น เช่นการประชุม ในเดือนตุลาคม 2546 ทุกสหกรณ์โคนมประสบปัญหาเดียวกันคือ มีโรคปากและเท้าเปื้อยชนิดรุนแรงระบาด วัคซีนและกำลังเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดไม่พอเพียงให้บริการแก่ทุกสหกรณ์โคนมได้ ชุมชนสหกรณ์โคนมฯ น่าจะเข้ามามีบทบาทและหน้าที่แก้ปัญหานี้โดยจัดข้างอกซนผลิตวัคซีนแล้วจ้างเจ้าหน้าที่ออกให้บริการแก่กลุ่มสหกรณ์โคนมสมาชิก แต่ชุมชนไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้เลย การรวมตัวของกลุ่มสหกรณ์โคนมในจังหวัดสระบุรี มีลักษณะการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 ค่ายอย่างเห็นได้ชัด คือ กลุ่มสหกรณ์โคนมที่อยู่ใต้ปีกขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมไทย-เด่นมาร์ก และ กลุ่มสหกรณ์โคนมอิสระ สหกรณ์โคนมฯ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์โคนมที่อยู่ในจังหวัดสระบุรี แต่กลุ่มนี้มีความต้องการที่จะร่วมมือกันในการจัดการปัญหาน้ำนมและโรคปาก แต่ยังขาดการสนับสนุนจากสหกรณ์โคนมที่อยู่ในจังหวัดสระบุรี ทำให้กลุ่มนี้ไม่สามารถดำเนินการในเรื่องนี้ได้